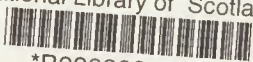

An Teachaire ur
Gaidhealach, 4,8 Àir.
1836

National Library of Scotland

B000399476

19 3 1836

SALES LIBRARY

R'A REIC AIRSON

SE SGILLEAN.

AN

TEACHDAIRE ÛR GÀIDHEALACH.

IV. ÀIREAMH

CEUD MHIOS AN EARRAICH, 1836.

"Lean gu dlùth ri cùù do shinnstr,
'S na dìbir a bhí mar iadsan."

PUBLISHED MONTHLY, BY

D. MACFARLANE, 48, OXFORD STREET, GLASGOW;

SOLD BY

MACLACHLAN AND STEWART, EDINBURGH; M. OGLE AND SON, D. M'GREGOR,

J. LAWSON, P. SINCLAIR, J. DUNCAN, GLASGOW;

CUTHBERTSON, GARDINER, PAISLEY; JAMES KERR, THOMSON, JOHNSTON,

M'IVER, LAING, GREENOCK; GLASS, ROTHSAÏ; RALSTON, M'KENZIE,

CAMPELTOWN; K. DOUGLAS, INVERNESS; HEWITT, STIRLING;

DEWAR, PERTH; CHÄLMERS, DUNDEE; MATHIESON, ABERDEEN; CLARK,

DUNFERMLINE; AND ALL BOOKSELLERS.

And generally by Merchants throughout the Highlands and Islands.

MDCCCXXXVI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

LIBRARY

1977

TEACHDAIRE ÙR GÀIDHEALACH.

CEUD MHÌOS AN EARRAICH.

IV. AIREAMH.

MELCHISEDEC.

A Theachdaire chòir,

CHAIDH ceist a chur riut aon uair, Am b' urrainn thu fiosrachadh sam bith a thoirt seachad mu Mhelchisedec, ach gus an do thaisbean thu do ghnùis as ùr cha chuimhne leam gu'n d'thug thu riamb freagairt sam bith air a' cheist. A thaobh 's gur beachd leamsa nach do mhinicheadh fhathast gu ceart a' cheist air a' bheil mi 'tighin, agus a bhrìgh 's gu'n do thachair dhomh beagan rann-sachaidh a dheanamh mu thimchioll Mhelchisedeic, thainig fodham na leanas a chur l-ugad mu'n chùis, chum's gu'n coimeas thu r'a chéile am beachd a thùr mise agus am beachd a chinn aig an neach a thug oidhirp air a' cheist fhoillseachadh sa' cheud àireamh. Air sgàth do luchd-leughaidh tha e ceart gu'm faigheadh tuille na aon neach cothrom air a bharrail féin a thaisbeanadh mu cheist no mu chùis sam bith air a' bheil còir aig a' mhóran soilleireachadh no fiosrachadh f'haotainn. So agad toradh mo shaoithreach-sa mu 'n cheist.

'S e an ceud àite 's am bheil iomradh air Melchisedec sa' Bhìobull an XIV. caib de Ghin. aig an 8mh. rann. Tha e iar a ràdh an sin "gu'm b'e rìgh Shàlem e, agus *sagart* an Dé a's ro airde, gu'n d'thug e mach aran agus fìon

gu h-Abraham; gu'n do bheannaich se e, agus gu'n do ghabh e deachamh uaithe de gach nì a ghlac Abram o na rìghrean co-bhoinnte." 'S e 'n t-ath àite 's a' bheil Melchisedec iar 'ainmeachadh an Xmh Salm thar a' C. an 4mh rann. "Mhionnaich an Tighearna agus cha'n aithreach leis *Gur sagart* thu gu sìorruidh do réir cineal Mhelchisedeic." Cha'n eil focal tuille sa' Bhìobull mu 'n ainm Melchisedec gus an ruig thu an Vmh. caib. de'n litir chum nan Eabhrach. Ann an sin aig an 6mh. rann tha briathran an t-Salm-aithd iar an aithris, agus mar an e cudna aig an 10mh rann. Aig a' 1d. rann deug tha'n sgrìobhaiche 'g ràdh gu bheil aig e r'a ràdh mu Mhelchisedec mòran de nithe deacair r'an cur an céill, a thaobh maille agus aineolais nan Iùdhach; no, mar deir e féin, a thaobh an stalcaiche no am buidhre.

A mise tha a' chuid a's mò de luchd-mineachaidh a' deanamh dheth gu'm bu *duine* Melchisedec, a bha 'na rìgh air baile do'm b' ainm Sàlem; agus mar-ri bhi 'na rìgh gu'n robh e 'na *shagart* ann mar an ceudna. Tha iad fòs am barrail gu'm b'e 'n Sàlem so am baile ris an abairteadh an déigh sin *Ierusalem*. A rithist tha cuid eile 'm beachd gur h-ann air Sàlem bu rìgh Melchisedec, baile bha fada mu

K

thuath air Ierusalem (Eoin III. 23.) Ach gèd is i so barail dhaoine fòghlumt, cha'n eil coltas sam bith gu'n robh Pòl am barail aona cbuid gu'm bu *duine* Melchisedec, no idir gu'm bu rìgh *talmhaidh* e; chionn tha e 'g ràdh gu'm bu neach e gun athair gun mhàthair; gun chinneadh, gun tùs làithean, gun chrìoch beatha; agus gu bheil e a' marsainn 'na shagart neo-bhàs-mhor." Tha so gu soilleir a' taisbeanadh nach bu *duine* Melchisedec; chionn cha ghabh a leithid de chaint caradh ri duine sam bith. Cha mhò is urrainn do'n inntinn tùr a thoirt as na briathran ma's ann air duine bha iad a' tighin. Nise, mur bu duine bh' ann am Melchisedec cha b' urrainn e bhi 'na rìgh *talmhaidh* air baile sam bith. Cha mhò tha'n t-abstol ag ràdh gu'n robh. Ann a bhi a' mìneachadh an ainme Melchisedec, tha e 'g ràdh gur b-e 's brìgh dha *Rìgh a' cheartais*—agus gur h-e 's brìgh do Shàlem, *sìth* neo sìochaint. Tha sinn a' faicinn, matà, nach eil luaidh no smuain sam bith air *baile* anns a' mhìneachadh so, ach air dà *bhuaidh* chomharraichte air an robh Melchisedec 'na rìgh, agus gur h-iad an dà *bhuaidh* so o bheil e iar a shloinneadh.—B'e rìgh nam buadhan so mar an ceudna sagart an Dia a's ro airde. B'e an sagart a b' àirde bh' ann riabh. B' àird' e na Abram féin, chionn bheannaich e e "agus gun teagamh air bith beannaichear an tì 's lugha leis an tì 's mò." B' àird' e na Aaron, chionn thog e'n deachamh o Lebhi agus o 'shliochd (oir bha iad 'an leasraidh Abraham) aig an àm 's an do dhòl Abram dha càin de spùilleadh nan rìghrean.

Cò, ma ta, an sagart ard urramach a bha 'n so? "Cò a chuireas an cèill a ghinealach?" Isa. liii. 6.

An e aingeal a' choimhcheangail a bh' ann? ard-shagart ar n-aidmheil? prionnsa na sìth? grìan na fireantachd? seirbhiseach Dhia? an t-iongantach?

Ma 's e Criosd a bh' ann, ciod is brìgh do na briathran, "Is sagart siorruidh thu do réir cineal rian, ordugh, riaghailt, réim Mhelchisedec? Nach ionann sin agus a ràdh, Is sagart siorruidh thu do d' réir féin? Is ionann gun teagamh. Ach air a shon sin cha 'n eil na briathran gun seadh. Tha fios againn nach robh anns an lagh ach *sgàil* air na nithe matha bha gu tighin (ri linn an t-soisgeil). Cha robh ann an Aaron agus anns na Lebhitich eile ach luchd-samhlaidh air Criosd, agus anns na h-ìobairtean agus na deas-ghnathan a bha iad a' frithealadh ach *sgàilean* air fulangas agus ìobairt iomlan an ard-shagairt shiorruidh. Ach bha na *sgàilean* so uile neo-iomlan. (Eabh. 7. 19.) Bha sagairt an lagha caochlaideach, bàsmhor; agus, uime sin, 'nan samhladh neo-iomlan air Criosd a ta 'na shagart neo-chaochlaideach, buan-mhairsinneach. Bha iad *peacach*, anfhann, agus uime sin 'nar samhladh neo-iomlan airsan a tha naomh, ionraic, fìorghlan, sgarichte o pheacach, agus iar ardachadh os-ceann nan nèamhan, neach nach feumadh, mar iadsan, ìobairtean a thairgseadh *gach latha*, air tùs airson am peacannan féin, agus an déigh sin airson peacannan an t-sluaigh; chionn dh' fhoghain *aon* ìobairt uaithe-san an uair a thairg e suas e féin. Cha robh sagart sam bith cosail ri Melchisedec, matà, ach e féin, agus is ann uime sin a ta Criosd 'na shagart a réir cineal Mhelchisedec. Esan a bha 'na shagart siorruidh cha b' urrainn caochladh teachd air a shagartachd. Ach cha

robh *d*shagart shiorruidh riabh ann. Uime sin is *aon* Melchisedec agus Criosd.

'Nuair a ghabh Criosd an t-sagartachd 'na làimh féin cha robh tuille feum air samhladh neo-iomlan na sagartach Lebhithich; air an aobhar sin chaidh sagartachd an lagha agus an cineal a bha 'ga frithealadh a caochladh; agus ghabhadh an dreuchd le fear frithealaidh a bha iar a dheanamh a réir samhlaidh iomlain. A nise, ged is ann aig "lànachd na h-aimsir" a thachair an caochladh so do'n t-sagartachd, bha e deanta o shiorruidheachd a réir riaghailt Iehòbbah a tha 'mcas mìle bliadhna mar latha, agus nan nithean nach 'eil, mar gu'm bitheadh iad ann." O so tha e soilleir gu'n robh Criosd 'na shagart riabh, agus nach b' urrainn sagart eile a bhì roimhe mar shamhladh air. 'S e Melchisedec a' cheud sagart le Dia air a' bheil iomradh againn anns a' Bhìobull, agus a bha 'na shamhladh air Criosd, 'na shamhladh cho *iomlan* 's nach comas da bhith nach b'e Melchisedec Criosd; chionn nam bu *duin* e cha bhiodh e ach 'na shamhladh neo-iomlan air, mar bha na Lebhithich; agus a bharrachd cha'n ann a réir cineal *duine* a rinneadh Criosd 'na shagart, ach a réir samhail Mbelchisedeic a ta marsainn 'na shagart gu shiorruidh. Uime sin cha bu duine Melchisedec. Ach ciamar ma ta a rinneadh Criosd 'na shagart a réir a shamhuil féin? Ann an lànachd na h-aimsir rinneadh 'na shagart e a réir an riochd anns an do thaisbein e e féin mar Mhelchisedec do Abram 'an àm pilléinn o chasgairt nan rìghrean. Tha Criosd e féin ag innse dhuinn "gu'm faca Abraham a latha-san

'an clan, agus gu'n d'rinn e aoibhneas:" 'se sin gu'n d' fhuair e fiosrachadh air slighe na saorsa trid iobairt agus sagartachd Chriosd. An uair a ghairm Iehòbbah Abram á Padan-arum, gheall e dha a bheannachadh. Ghabh Iehòbbah a sheòl agus 'àm féin air so a dheanamh. Rì linn tilleadh o Hàba gu Hébron an déigh buaidh a tholrt air na rìghrean a thug air fuadach Lot, iar do Abram gleann Shabheh a ruigsinn, choinnich sagart au Dia ro Mhóir an sin e agus BHEANNAICH SE E. Ach chuir e 'na chuimhne, aig an àm cheudna gur e 'n Dia ro Mhòr so a thug a mach a' bhuaidh dha air na rìghrean cinneach. Ged nach eil ach beagaa iar innse sa' Bhìobull mu'n choinneamh so eadar Melchisedec agus Abram, feumaidh gu'n do thachair nithe òirdheire r'a linn. An tùs chaidh gealladh Iehòbbah a choimhlionadh, chaidh a bheannachd a thoirt air Abram. Ach b'e Criosd ard-shagart an Dia Mhòir, a choisinn gach beannachd air a bheil còir aig na creidich. Agus có bu deònaiche thigeadh g'am buileachadh na esan leis an tlachd a bhì deanamh toil 'Athar? teachdair a' chùmhnannt' a tha luchd-minich a' smuaineachadh a' nochd e féin iomad uair an déigh sin do athair* so nan creideach, agus do ionra creideach dileas eile? Agus nach bu chuid so de'n urram a chuir an t-Athair air, agus de'n toileachas a thug e dha, airson saothair anna? Nach ion, cuid-eachd, a smuaineachadh gu'n nochdadh Iehòbbah do'n phrìomh chreideach a shlànùighear anns a' cheart *chruth* 'san robh e rì bhì iar fhoillseachadh ann an làithean 'fheòla? agus gu'n leigeadh e risda a shloinn-

* Gin. xviii. 1, 2, 3, 13, 22, 25; Iosua v. 13, 15; Gin. i ii. 8.

eadh "Rìgh na Fircantachd agus Prionnsa na sìth?" a nochdadh an t-soisgeil do Abram, Gur ann trid f'ireantachd Chrìosd agus trid na réite 'bha e le 'bhàs ri chosnadh 's na làithean deireannach a thoill 's a fhuair Abram féin a bhean-nachd agus a' bhuaidh air na nàimhdean? Theagamh, cuideachd, gu'm biodh Abram ullamh air cuid de'n *nè mhallaichte* a ghabhail da féin, mur tigeadh sagart an Dia Mhòir g' a bhacadh, agus a thaisbeanadh gu'm bu pheacach dha sin a dhèanamh, Mar a rinn Crìosd an déigh na suipeire deireannaich, mar sin thaisbean Rìgh na Sìth 'an so aran agus fion do'n deisciobul

chombarraichte, Abram, agus is ion a smuaineachadh gu'n do bhòidich am prìorh-athair urramach a bhì tairis dileas do ard easbuig 'anma, agus 'àintean a ghleidheadh: chionn an uair a thairg rìgh Shodom dha an spùilleadh, thuirt Abram, "Thog mi suas mo làmh ris an Tighearna, an Dia a's àirdc, sealbhadair nèimh agus an talmhainn, nach gabh mi uat an nì a's snarraiche, air eagal thu ràdh gu'n d'rinn thu Abram beairteach." Ach 's eudar dhomh sgur an so an tràsa. Cuiridh mi crìoch air a' chùis an ceud chothrom a gheibh mi. o.

PADRUIG O' ROURC.

(Cò nach cual' iomradh air Pàdruiig O Rourc? 'S iomad sgeul neònach tha air aithris ann an Eirinn mu 'thimchioll a' ghaisgich iomraich so. Ged nach 'eil anna air fad ach spleaghrach bhòsdail, nì bheil e comasach an éisdeachd gun seòrsa de thaitneachas. 'S ann 'an ainm Phàdruiig féin tha na sgeulachdan spleaghrach sin air an ìnnsadh.)

Thachair dhomh, arsa Pàdruiig O' Rourc, a bhì aig Caisteal-nan-Leus 'n nair thainig Morair òg O'Nèill dachaidh o thir-mór na h-Eòrpa an déigh dha an saoghal gu léir a shiubhal; agus chuala mi le m' chluais féin an triath òirdheire, 's b'è sin esan, ag ràdh, Nì faca mi dùthaich co àillidh ri Eirinn, noloch-uisge a's urrainnear a choimneas ri Loch-Neagh nan iomadh buaidh. Bha Cloinn O' Nèill 's Cloinn O' Rourc 's Cloinn O' Dónuill uile cruinn taobh Loch-Neagh aig caisteal-nan-Leus, aitreabh

fhaoidh na biatachd agus na h-aoidheachd mhòir. 'S ioma mult a's damh a's fiadh a's bradan bha air an latha sin air an deasachadh do thuath agus chàirdean Nèill-òig-O'Nèill, triath Ulstair. Cha b'iad na buidcìl bheaga leibidcach a bha mach, ach na togsaidean mòra — Beòir agus fion, agus am pailteas do Phoitein na dùthcha.—Bha clàrsairean agus pìobairean na tìre cruinn—agus air m' fhocal nì robh bard no filidh no aosdana eadar dà cheann na h-Eirionn nach robh ann. Dh'ith agus dh'òl sinn uile gu neo-ghann—Thòisich an dannsadh air a' bhàl—agus air m' fhocal neo-chealgach 's ann an sin a bha 'bhreabail chòrr 's am bas-bhualachd cridheil. Buaidh leat a Phìobaire Ruaidh l' arsa mise, 's tu féin a bheireadh cainnt as a' mhàl. 'S c Niall òg mac O'Nèill e féin a thòisich an dannsa le *Judy* O' Rourc. òigh an fhuilt òir. M'aighcar air a'

ann a' dol le leathad a ta thu, arsa 'n sgeigire bànn, agus ceana b' àill leat dol leis an deifir dhéim a th' ort? Leis a so dh' innis mi dha na h-uile ceum mar thachair o'n àm an deach mi air druim na h-iolaire. A Phàdruig, ars' esan, gabh misneach, sin a mach do làmh agus glac lurg mo choise 's treòraichidh mi dhachaidh thu. Mo bheannachd ort! seachd mìle soirbheachadh leat a sgeigire ghasda! arsa mise, air m' fhocal gu'm faigh thusa làn do bbroilein de'n eòrna 's fearr a th' ann am shabhal air a shon so. 'Na dhéigh so uile cha robh m' carbsa ro làidir an déigh a' chleas a riun am fireun orm; ach coma co dhiù, cha robh stà diùltadh—ghlac mi an sgeigire air spòig, agus air falbh dh' itealaich esan agus mise agus an sgaoth air fad co luath ri gaoth nan speur. Dh' itealaich agus dh' itealaich sinn air a n-aghaidh gun tàmh gun fhois gus an d' thainig sinn calg-dhìreach os ceann a' chuanin mbóir.

'Eoin uasail thuigsich, arsa mise ris an sgeigire, (oir smuaintich mi gu'm b'e mo ghliocas teanga mhath shìobhalta 'chumail a'm cheann) 'eòin nan iomad buaidh; arsa mise, nach 'eil bhuaibh gabhail gu tìr? Uist! 'amadain, ars' esan, bi 'd thosd, bheir mi thar iomad cuan thu mun dealaich sinn. Sa' cheart àm sin thainig long mhòr san t-sealladh a' seòladh gu h-àillidh roi 'n t-soirbheas. A mhic chridhe, arsa mise, tha sinn calg-dhìreach os ceann na luinge,—nach teirinn thu 's nach cuir thu mi 's tigh san luìng. —Uist! a bhurraidh, ars' esan, cùm do theanga—nan leiginn as thu thuiteadh tu sa' chuan. Cha tuit-eadh, arsa mise; Thuiteadh, ars' esan —gabhaidh mi cuid mo chunnairt,

arsa mise—leig as mi.—Tubaist ort! ars' esan 's bi 'falbh. Leis a so dh' fhosgail e a spòg, agus air m' fhocal 'sann mar thubhairt e gu cinnteach a thachair.—thuit mi's mullach mo chinn fodham a sìos do dh-aigal na fairge! Tha mi cailte mu dheireadh, arsa mise—mo chreach! mo chreach! ni bheil dol as a nis!

Cha luaithe chaidh am focal a mach na thainig muc-mhara mhòr far an robh mi a' tachas a cinn 'an déigh cadal nah-oidhche agus ag amharc orm féin 'an clàr an aodainn. Ni do labhair i 'aon diog, ach thog i a h-carball mòr agus tilgear aon dìle de'n fhairge thairis orm gus nach robh greim de m' aodach o mhullach mo chinn gu bonn mo choise nach robh co fhliuch 's a b'urradh dha bhith. An sin chuala mi guth, guth air an robh mi f'ior eòlach ag ràdh, Eirich a bhrùid mhisgich, éirich air ball! Leis a so dhùisg mi agus có bha dìreach mu m' choinneamh ach *Judy* mo bhean agus tuba mhòr uisge 'na làimh leis an robh i 'g am thumadh thairis gun truas gun iochd! oir tràdeair d' a h-anam, ged robh i 'na mnaoi mhath cha dùraigeadh i riabh deoch no daorach fhaicinn orm.

Eirich! ars' ise, mo nàire! mo nàire! an daorach 's an dallanach a bhi ort air cuirm Nèill òig O' Nèill.—Bha leaba neo-shocrach ag-ad a Phàdruig, ars' ise, aig bun na craige so—ni bheil dùil agam gu'n robh cadal sàmhach agad an so. Matà a *Judy* a ghràidh, arsa mise 's ann agam tha fios, is mì chuir seachad an oidhche bhruaidleanach a' brудар air lòn, agus mòintich agus iolaire, air a' ghealaich, air geòidh agus muca-mara—tha ni nis a' tuigsinn gu'n robh deoch

orm aig a' chuirn, gu'n do thuit
'mi 'm chadal 's gur bruadar bha
ann's gach ni a chunnaic mi. Air

m' fhocal firinneach, arsa mise, ni
'm bi 'n daorach air Pàdruig O'
Roure an dà latha so.

CUMHACHD NA GAILIG.

Fhir-dheasachaidh,

THA mi 'nis os ceann còrr a's
sèa bliadhna deug ag òisdeachd
scarmoin Bheurla.—Bha mo riasan
féin agam air so agus cha'n eil
gnothuch aig an t-saoghal ris—co
dhiù, o chionn ghoirid ghabh mi
aite-suidhe ann an eaglais Ghaelaich
—bha mo riasan féin agam air so
cuideachd agus cha'n eil gnothuch
aig an t-saoghal ris—ach feumaidh
mi nis aideachadh gu hbeil cumh-
achd anns a' Ghàilig thar gach
cànain!

Thig i air a' chridhe mar sgeula
na h-aimsir a dh' fhalbh—no mar
uisge 'mhuilinn a chuireas gu gleus
an roth-mór's an roth-heag—'sgach
roth a's clach a t'ann gus mu dheir-
eachd an labhair an clabar. 'S ann
mar so da rìreadh a thachair dhòmb-
sa—'nuair thogar a' chomhla-uisge
's a thig an soisgeul fallain a nuas
'na mhaoma troma tre thorraig na
Gàilig, theid m' aigne, mar gu'm
b'eadh, air bhoile—buailidh cuisle
mo chléibh cho làidir 's cho cas agus
gu'm feud thu 'cluinntinn, agus
nuair theid mi dhachaidh cha tàmh
's cha'n fhois domb gus an tòisich
an clabar, an teanga, ri dàn!

Tha agam mòran diubh so nach
faca sùil. Cuiridh mi aon fhear
thugaibhse leis a so, agus ma bheir
sibh misneach dhomh bheir mi
dhuibh aon airson gach mìos sa'
bhliadhna. Theagamh gur h-ann
a gheibh mi trod mòr air a shon so,
ach ciod a th' ann ach cealgaireachd
a chleith air duine ni nach urrainn

sinn a chleith air Dia? Tha E
féin a' moladh an fhir a labhras
an fhìrinn sin a mach, mar tha 'na
chridhe a steach." So an laoidh—

A Dbia mo chridhe gleus gu ceòl
Do d' mhòrachd féin amhàin is fiù,
Tha aingil naomh a's airde 'n glòir
Gunsgios an còmhnuidh 'seinn do chliù!
'S am bi 'nan tosd an cinne-daonn'
Ag iarraidh toirt a'm plaosgaibh
faoin ?

Tha 'ghrian 's a' ghealach annsan spéur
Do ghnà ag éigheach "'S Tusa Dia;"
'S tha 'choillteach mhòr le h-ìomadh
craobh
A' seirm 's a'saobhadh do'n ard-Thriath.
'S am bi 'nan tosd an cinne-daonn'
Ag iarraidh toirt a 'm plaosgaibh
faoin ?

Tha boladh càbhraidh nan ùr ròs,
Gach blàth a's bòidheche agus lus,
A' tairgseadh iobairt agus tùis
Do'n Tì a dhùisg iad suas o'n dus.
'S am bi 'nan tosd an cinne-daonn'
Ag iarraidh toirt a'm plaosgaibh
faoin ?

Tha eòin na h-ealtainn air gach tom—
Tha torman tróm leum-uisg 'nam beann,
Tha magh is frith—tha samh nan tonn
A' seim le fonn "S Tu's Tigh carn
ann;"
'S am bi 'nan tosd an cinne-daonn'
Ag iarraidh toirt a'm plaosgaibh
faoin ?

Ach cha'n 'eil dadum cosmhuil riut
A' mcasg na chruthaich Thu gu léir,
Is cha'n 'eil ni no neach no cainnt,
A labhras t'ainm ach t' fhocal féin:
So far am faigh thu moladh saor,
Ged bhiodh 'nan tosd an cinne-
daonn'!

A Theachdair ùir,

Chaidh na rannan a leanas a chur r'a chèile le càraid dìleas ann an Siorrachd Pheairt, 'nuair a chual' e gu'n do sguir an seann Teachdaire. Chaidh beagan a chur riutha o'n àm sin; agus ma chì sibh iomchuidh am foillseachadh cuiridh sibh comain air 'ur seirbhiseach ùmhal,

DUNOLLA.

CUMHADH AN T-SEANN TEACHDAIRE.

'S mi 'm shineadh air m' uilinn,

'S mi sgìth 'cur ri tuireadh,

'S e aobhar mo mhulaid

Thu dh' fhuireach le mairneal.

O nach tigeadh tu 'Theachdaire

Ghà'laich!

Gu'm b' f'hearr leam gu'n tigeadh

tu 'Theachdaire Ghà'laich.

'N deach ort a' ghlas-charbaid?

No'n d' f'hàs thu a'd bhalbhan?

Cò 'chreideas gu'n d' f'halbh thu

Le earchall san t-sàmh-thra.

O nach tigeadh tu, &c.

Cha 'n e 'n dù-ghalar earraich

Chuir as duit co ealamh,

'S tu air seasamh na gaillinn

'S air aiscag a' Mhàigh oirn.

O nach tigeadh, &c.

'Niad luchd an ath-leasachaidh

'Theann ris a' chleasachd,

Thug stràchd dhuit a leth-taobh

Chuir as duit co tràthail.

O nach tigeadh, &c.

O Cheann-loch Chille-Ciarain

Gu Irt nan eun fiadhaich,

Tha ionndrain gun chiall ort

Am bliadhn' aig na Gàidheil.

O nach tigeadh, &c.

Tha 'Mhorbbairn' 'ga d' thuircadh,

Tha Cola ro dhuilich,

Tirie fo mhulad,

A's Muile dhe cràiteach.

O nach tigeadh, &c.

Tha Lochabar nan gaisgeach

'Ga d' ionndrain làn airsneil,

Liosmór a's an Apuinn,

Sìos Lathurn' 's Mucàrna.

O nach tigeadh, &c.

Tha Raineach a's Athull

'S dà thaobh Locha-Tatha

A's sinn' air na sraithibh

Air iomall nan ard-bhéann

A' caoidh nach tigeadh, &c.

Ged tha 'n saoghal le iomairt

A' teannadh mo mhinid,

B' f'hearr leam na 'n t-sèa-sgillinn

Thu 'tbighinn do m' f'hàrdioch.

O nach tigeadh, &c.

Ach f'huair mi sgeul firinn

O mhinisteir sgìreachd,

Thug aiteas do m' inntinn

'S chuir ciocras air farsan;

A' cluinntinn gu'n tig thu, &c.

Gu'n robh Fionnladh da rìreadh

A' gleusadh na pioba

'S gu'm faic sinn gu cìnnteach

San tìr e le Pàdruig.

O nuair thig thu oirn 'Theachd-

aire Ghà'laich,

Gur ait leinn 'nuair thig thu oirn

'Theachdaire Ghà'laich!

DO M' LEANNAN.

Air fonn—"Ochòn mar thà mi", &c.

Gur truagh nach bard mi le 'n cleachdadh
dànachd,

'S gu'n deanainn mànrán a chur fo luaidh

Air ainm àluinn nan gorm-shul nàraich,

A rinn mo thàladh le gràdh gach uair

Gu'n leòn thu ceudan le bòidhchead
t'eudainn;

S gu bheil mi féin ann ad dhéigh gu
truagh;

Air feadh Chintire air h-uile nànaig

'An uaisle inntinn, gur i bheir buaidh.

A ràin nan gruagach gur h-iomad uaisle
Tha 'snàmh gun bhruailleann a' d'éudann
sàimh;

Tha tuigse 's eòlas tha gliocas fògh-
luim

A' gabhail còmhnuidh a' d'ebòir d'oghnà;
Gur seirce eaoimhneil thu beusach
maighdeannail,

Sùil mar dhaoiman a' soillseadh gràidh;
Beul binn nan òran o 'n grunn thig
eòmlradh;

Gun spid gun spòrs gun mhiadmhòr
gun tàir.

Mi 'm shuidhe 'm ònar gu tùrsach bròn-
ach.

Mo ehridhe leòinte gun seòl air léigh,
Gaeh neach a ehi mi gun tuigs' air
m'inntinn;

A'deanamh dimeas air strìgh mo ehlàibh;
Gun dean mi gàire le eridhe eraiteach,
Mar dhuilleig bhàite air fàs-loch còin;

'S cha chluinnear ceòl uam a Luan no
Dhómhnaeh,
Aeh osna bhrònaeh 's na deòir 'na déigh.

Mar chraobh 'an gàradh gun mheas gun
bhlàth mi,

Mar long air sàile gun ràmh gun seòl;

Mar neach air fhàgail a'm meadhon
fàsaich,

Gun tigh gun làraeh gun àird gun
dòigh;

Mar bhothan-àiridh gun neach 'ga
àiteach'

Mar reull gun deàrsadh 's i bàite 'n
neòil.

Mar ghrian gun bhlàs mi, mar sgor
gun sgà mi;

Mar uan gun mhàthair 's gun ehàeh 'na
ehòir.

Cha 'n e do stòras a rinn mo leònadh
Cha 'n e do bhòidhchead a rinn mo
ehlaoidh,

Aeh 'se do nàdur 's do bheusan blàth-
ehridheach,

Dh'fhàg fo phràmh mi a là 's a dh'-
oidheh';

Gur h-ioma gruagaeh eo àrd 'an uaisle
Co deas eo snuadh'or mu'n euairt an
fhuinn,

Naeh euireadh suaraeh an taingse fhuair
thu,

Mo làmh gun smuairean 's mo luaidh a
ehaoidh.

OSAG.

COMHRADH NA H-ATHA.

An dara h-earrann.

[Tha 'n Còmhradh a leanas a' toirt eadhraidh air nithe firinneach a ehunn-
aeas ann an rìoghachdan reòta an taobh-tuath. Tha euimhn' aig cuid
de'n luchd-leughaidh gu'n robh turus-euain Chaiptein *Parry* agus maraich-
ean ainmeil eile air am fosgladh suas anns an t-seann Teachdaire Ghaelach
ann an Còmhradh-na-h-àtha, anns an àireamh mu dheireadh aeh a h-aon
de'n leabhar sin. Gheall Seòrus-nan-Long eunnatas a thoirt air euid de na
nithe ehunnaic e 'nuair bha e le Caiptein Ross, agus tha e nis r'a ghealladh
a ehoinmhlionadh. Tha sinn a rithest ag ràdh gu'm faodar làn earbsa chur
anns gaeh ni a labhras Seòrus, oir ged tha beagan do fhearas-ehuideaehd san
t-seanachas, eha leig sinn focal á beul Sheòruis ach smior na firinn, ehum
còlas taitneach agus feumail a thoirt d'ar luchd-dùthcha.]

Lachunn Bàn a' tìreadh san àth—an sgalag agus na Buachail-
ean agus Seonaid Bhanarach—Seòrus-nan-Long air pilleadh dhach-
aidh o'n turus-chuain air an robh e le Caiptein Ross.

Lach. Fàilte's furan air Seòrus air do sheot le d' phcìteig mhuin-
us-nan-Long!—'fhir mo ehridhe chillech 's le d' bhriogais chainbe
's fada o'n dà latha sin—m'aignear ged tha boladh na tearra dhi—

gu'm bu h-olc dhomh mur tait-niche leam t'fhaicinn a'd sheasamh an sin le d' churrachd molach 's do dheise-cuain na an spailpein a's sparasaiche a's dùthaich co dhiù 's Buirdeiseach bân an Obain e, no *Gaidsear*-mór nan spuirean airgid. Teann a nall a sheòruis—dhomh aona cbrathadh de d' chròig chòir—cha b'i sin an làmh shòda—ciamar thà thu?

Seòr. Tha co slàn fhallain ri ròn, gun dìth gun deireas, ged is cinnteach mi nach 'eil mi cho breac-luirgneach riutsa 'd shuidhe an so o chionn trì bliadhna a' garadh do chas an oir an teallaich.

Lach. Cha 'n eil fhios 'am ciamar tha do luirgnean, ach tha thu dh' aona cbuid co breac-leth-cheannach rium.

Seòr. Cha 'n iongantach sin—'s ioma clach-mheallain fhuar reòta rinn lag ann o'n a choinnich sinn. Nam biodh do phluicean-sa reòta fad trì bliadhna gun aiteamh gun leaghadh, cha 'n eil fhios 'am ciod an dath a bhiodh an diugh air do pheirceall. Am bheil thu leat féin?

Lach. Ma thà cha'n fhada bhithcas—cha'n eil sgalag no buachaille mór no beag, no banarach nach bi 'n so a thiota 'nuair chluinneas iad gu'n d' thainig Seòrus. Nach fìor mar thubhairt?—seall so iad 'nan deann-ruith—Seonaid mhór bhanarach 'am broilleach na cuideachd ge reambar tróm i.

Seòr. Fàilte! Fàilte! Fàilte! a' chondrachd oirbh, na tachdaibh mi—ùbh ùbh a Sheònaid 's ann ort féin tha'n fheadil—'s ann agad féin tha 'n tulchann chòir—cha'n ionann saill a th' air t'aisne 's na truaghain bhochda dh' fhàg mi 'm dhéigh san taobh-tuath—air m' fhocal a Sheònaid cha robh caomh-nadh air bainne-blàth no air uach-

dar mun do chuireadh sa' chulaidh so thu.

Seòr. Tog do d' ghlagair-eachd a Sheòruis—nach bochd nach d' thainig reothadh air do sgeig san taobh-tuath.

Seòr. Thainig sin air, a Sheònaid—ach cha b'e 'n reothadh faoin air nach tugadh blàs do shaille-sa aiteamh.

Lach. So so! suidhibh, suidhibh, a h-uile mac màthar agaibh faighibh àiteacha-suidhe—a nall am furm-smiùraidh—so dhuitse 'Sheòruis an suidbeagan cònaich air an d' innis thu dhuinn iomad eachdraidh thaitneach roimhe so—mo ghille beag, cuir fòid mhòine fodhad 's na cluinneam aon diog as do bheul air neo tilgidh mi mach air an dorus-cbùil thu—dean suidhe a gharraich! So a nis a Sheòruis a mhic chridhe, tòisich—ciamar chaidh an turus-cuain mu dheireadh leat?

Seòr. An toir sibh aite-suidhe idir dhòmhsa 'Lachuinn?

Lach. 'S tù nach ruig a leas—'s ann fodhad a Sheònaid tha 'm pillean bog,—ach so dhuit boitein cònaich air am faod thu suidhe mar gu'm biodh geudh air ghur. So so a Sheòruis, tòisich—tha 'n crann air an dorus--cluinneam 'ur sgeula.

Seòr. Dh' fhàg sinn Sasunn toiscach an t-samhraidh 1829. agus an déigh ioma duilgheadas a's cathachadh crnaidh an aghaidh sneachd agus gailinn, ràinig sinn an cuan mór ris an abair iad muir *Ghreenland* far an àbhaist leo bhì 'g iasgach nam muca-mara.

Lach. 'S i sin a' mhuir fhuar fhàsail.

Seòr. Cha 'n eil i fasail idir—fuar mar a tà i tha i loma-làn de bheò-chreutairean—cha'n aithne dhomh gu bheil fairge san t-saogh-

al anns an lìonmhoire éisg agus còin, cha'n e ambhàin muca-mara, no mar theirear riutha miala-móra na fairge, ach iomad agus iomad seòrsa do mheanbh-iasg tha 's na ceannan sin ann an lìonmhorachd is gann is urrainnear a thuigsinn. 'S ann as a' chuan fhuar sin tha'n sgadan a' tighin 'na mheall sgaothach, sreith an dèigh sreith agus na ceudan de mhilteibh sreith os ceann a chéile, agus a' lìonadh gach loch-iasgaich air feadh an t-saoghail anns am faighear iad. Tha'n t-adhar làn maraon do dh-eòin—'s ann a chuireadh e iongantais ort ciamaid a b' urrainn long seòladh tromh chuan 's tromh adhar tha co làn de bheò-chreutairibh.

Sgalag. Ach a sheòruis, innis so dhomh, ciamaid tha iad a' teachd beò 's na ceanna fuara sin? Ciod a th' ann r'a ithe? Cha do thuig mi riamh ciod air am hbeil lìonmhorachd éisg a' chuain a' teachd beò.

Seòr. Matà cha do thuig mise riamh e agus an deachaidh mi mu thuath—ach an Gliocas ard 's an tròcair neo-chrìochnach tha 'faire thairis air gach nì, chuimsich e 'mach lòn airson gach creutair d' an d' thug e bith air tùs—tha na beò-chreutaircan sin a' tighin beò air a chéile, mar is tric a chuala tu, a bhéist a's mugha ag ithe na béist a's lugha 's a' bhéist a's lugha a' deanamh mar a dh' fhaodas e.

Sgalag. Is fad' o'n chuala mi,
Seachdsgadain sàth bradain,
Seachd bradain sàth ròin,
Seachd ròin sàth muicc-mara,
Seachd muca-mara sàth—

Lach. Sàth do sheanmhar a bhurraidh, bi sàmhach 's na cuir grahadh air Seòrus; ach 'na dhéigh so uile 'dè shaoileas tu tha iad aig ithe?

Seòr. Innsidh mi sin duit. Tha'n fhairge san taohh-tuath loma-làn de 'n nì ris an can iad *sgeith-ròin** no *deanntag-mhara*—tha'n fhairge làn de so, agus tha gach seòrsa éisg aig ithe so. Tha 'n nì so ris an abair iad *sgeith-ròin* e féin beò, cuid de mór 's cuid de meanbh, cuid co ro mheanbh 's nach urrainnear fhaicinn leis an t-sùil luim gun chuideachadh o ghloineachan meudachaidh. Ma thogas tu làn cuinneige no làn taomain de'n fhairge san àite so 's ma dh' amhairceas tu air tromh ghloine-mheudachaidh, chì thu na h-uile braon de'n uisge beò—miltean de chreutairean ann an aon sile dhe. Tha de mheanbh-chreutairean sa' chuan *Ghreenland*-ach, do réir harail Chaiptein *Scorsby* na ghabhadh ceithir fichead mìle duine chum an cùnntas ged thòisicheadh iad 'nuair chruthaich eadh an saoghal agus a leanadh iad air chum an latha diugh, 'g an àireamh a latha 's a dh' oidhche gun stad gun tàmh o'n àm sin!

Lach. 'Fheara 's a ghaoil! an cuala duine riamh a leithid.—Ni math a dh' amharc oimn, 's beag ar n-eòlas air an t-saoghal mhór— a h-uile beò-chreutair dhiubh sin fo shùil-choimhead agus stiùradh an Tì a chruthaich iad! air fhiosrachadh co math lesan 's a tha griàn nan speur—ach gabh air t' aghart.

Seòr. Chuala sibh gu'n do chailleadh o chionn trì bliadhna roimhe so, long, anns na ceanna sin' ris an abradh iad am *Fury*—bha cuid diùbhsan a bha innte 'nuair a chaidh i air tìr, againne air an àm 'nar sgioba, agus bha sinn uile anabarach déigheil air an àite fhaotainn far na thilgeadh air tìr an luchd a bha innte, agus gach

* Medusa, commonly called Sea-blubber.

acfhuin agus trealaich agus teachd-an-tir a bh' innte. Fíor thoiséach an fhogbaraidh ràinig sinn an t-àite—agus fhuair sinn na h-uile nì mar a dh' fhàgadh iad—bha na h-uile nì cho tìcarainte air a' chladach 's 'nuair dhealaicheadh ris an luing; agus bu neònach r'a fhaicinn gach seòrsa de lòn 's de dheoch r'a fhaotainn air a' chladach fhuar fhàsail sin. Luchdaich sinn an soitheach leis gach seòrsa bithidh a b' fhearr na 'chéile, co ùr, fhallain, bhlasda 's an latha dh' fhàg e Sasunn, ged bha e os-ceann trì bliadhna air cladaich na tíre tuathaich sin.

Sgalag. Cha robh caomhnadh saluinn air.

Seòr. Salunn air do theangaidh 'amadain; an cuala tu feòil shailte riamh a sheasadh ceithir bliadhna? 'S e 'm fuachd, an reothadh a rinn e—cha robh feum air salunn san àit' ud: mum b' urrainn duit feanna'-builg a dheanamh air ròn bha 'n fheoil co cruaidh ri cloich! Bha na muca-mara san àite so co soirbh ri cròdh bainne, a' snàmh timchioll na luinge gun sgàtb, a' séidirich mu'n cuairt duinn mar gu'm faiceadh tu searraich agus àig-eich a' mireag air réilean; bha na h-uirceanan no na muca-mara òga a' snàmh leo. Tha na muca-mara co bàigheil chaomh mu thimchioll nan uirceanan beaga 's a bha aona mhàthair a chunnaic thu riamh mu naoidhean cìche.

Seòr. Cìod is meudachd do na h-uirceanan beaga cìche sin?

Seòr. Air m' fhocal a Sheònaid ge mór thu cha deanadh tu ach droch bhanaaltruman dhoibh—Tha na daltaichain lagbach so 'nuair thig iad a dh' ionnsuidh an t-

saoghail mu cheithir troidhe deug air fad agus mu thimchioll tunna air chudthrom.

Sgalag. Be 'n t-altruman-cìche theireadh tu ris.

Seòr. Theagamh nach creid thusa gu bheil iad a' gabhail na cìche idir, ach tha mise 'g innseadh dhuit gu bheil, cho riochdail 's a dheòghlas laogh sine mairt.

Lach. Am bheil eisg-mhara eil' ann a bharrachd air na muca-mara?

Seòr. Tha ioma seòrsa de mhuca-mara ann, agus tha mòran de bheathaichean eil' ann, eadar éisg ua fairge agus creutairean tíre, mar tha an t-each-uisge, agus air uairibh canar an *tarbh-uisge riutha*.*

Lach. Am fac' thu iad sin a nis a Sheòruis le d' shùilean féin,

Seòr. Cò na sùilean eile leis am faicinn iad? uo an saoil thu 'nann le m' chasan a chunnaic mi iad. 'S mì 'chunnaic—creutairean mòra spàgach pluitach reamhar, gun chumadh gun mhòran eireachdais, mu thimchioll còig troidhe deug air fad agus a dba-dheug air chuairt, mar gu faiceadh tu tarbh maol Gallda gun iorball, co reamhar ri muic agus pluitan ròin air, Tba 'n craicionn oirleach air tiuighead agus fionnadh tiugh dòmhail orra. Air an taobh a stigh de'n t-seiche tha saill trì no ceithir a dh' òirlich air tiuighead. Air an còmh-dachadh mar so cha'n eil suim aca do'n fhuachd, agus luidhidh iad 'g an aonagail féin air an eigh mar gu'm faiceadb tu cròdh buaile san eadradb.

Buachaille. 'Bheil na béisteàn soirbh?

* The Morse or Walrus.

Seòr. Ma tà tha iad co leisg lùndach chadalach ri aona chreutairean air an t-saoghal, dà star-fhiacail fhada chróm ag éiridh suas mar dhà adhairc daimb o'n pheirceall ìosal a' lùbadh suas mu'n sùilean Chuunaic mi na ceudan diùlh so air an réilein reòta a' luidhe am measg a chéile mar threud de mhuca-mara 's cha charaicheadh iad gus an sàthadh tu lann annta—ach ma dhùisgear iad aon uair gu cath air m' fhocal cha 'n fhearas-chuideachd fhaoin a bhi 'nam measg. Ach de na h-uile seòrsa chreutairean tha anns na cearnaibh fuara sin, 's iad na ròin na beathaichean a's feumala—tha iad so 'nam biadh 's 'nan solus agus 'nan aodach do luchd-àiteachaidh na tìre sin. Tha mòran de bheathaichean tìre san dùthaich sin, mar a ta am mathgbamhain an sionnach bàn agus an sionnach ruadh, ach mu'n déibhinn sin ìnsidh sinn uair-eiginn eile.

Lach. Ciod an t-àm anns an d' thainig sibh gu acair 's na chuir sibh an long 'am port?

Seòr. Bha sinn a' gabhail air ur n-aghaidh gu deireadh an fhoghairaidh gus na reòth an cuan uile agus b' éiginn stad: Fhuair sinn seorsa fasgaidh aig cùl rutha—thar-ruing sinn an long gu taobh an rutha, agus ann an aon oidhche gheur bha i ann an sin gu teann reòta, san eigh sèa troidhean air tuighard air gach taobh dhi. Leag sinn na croinn arda—phaisg sinn gach seòl agus rinn sinn na h-uile uidheamachadh a bha 'nar comas airson dùdlachd eagalach a' gheamhraidh bha romhainn. Thog sinn tigh air clar-uachdrach na luinge agus dhùin sinn na h-uile toll air an faodadh fuachd no cathadh sneachda teachd a stigh. Bha 'n

sneachda na b' àirde na cliathach na luinge.

Sgalag. An robh c nis anabharrach fuar? saoilam féin an robh an sgeul a thug Calum-Seoladair dhuinn mu'n fhuachd fìor?

Seòr. Am bumaileir truagh, ciod a thubhairt e?

Sgalag. Ma tà cha chreid mi nach spleadbraich a bha e 'g ìnn-scadh. Bha sibh féin, a Lachuinn sa' chuideachd—thuirt e ruinne 'nuair a sheasadh dilhis a sheanachas r'a chéile gu'n robh am fuachd co ro ghaillbheach 's gu robh na focail bha 'teachd a mach á beul an aon a' reothadh mun ruigeadh iad cluas an fhir eile, air chor 's nach cluinnteadh smid de na bha e 'labhairt; ach 'se b' iongantaidhe gu léir nuair thigeadh an aiteanl agus seòrsa de theas an t-samhradh gu'n tòisicheadh a' chainnt reòta ri teachd beò agus gu'n cluinnteadh na focail anns an ordugh anns na labhradh iad, a' brogadaich mar gu'n cluinnteadh tu àth-cheilp air a' chladach.

Seòr. Am bòsdair brengach! cha 'n eil focal firinn 'na chainnt—'s anns na cearna fuara sin a chluinnear an guth gu fonnmhor deich uairean na's faide air astar na 'n so.

Lach. Cò sud a mach? ciod tha 'dhùth ort? nach bochd so—tha 'n t-suipeir réidh, ciod so ni sinn a Sheòruis?

Seòr. Tha oidhch' eile co math 's òg an nollaig a' cheud oidhche—cha d' fhuair mise fhathast fo sgaoil—tha agam r'a ìnnseadh dhuibh mu na h-Escimòthaich 'nan tighean sneachda—na sionnaich bbàna agus ruadha—mu chridhe na gaoth tuaithe, agus iomad ni eile chunnaic sinn 's na cearna fuara sin.

Sgalag. Na cearnan mallaichte!

Seòr. Na h-abair gu bheil an dùthaich sin mallaichte—tha i fuar

chàraid òig—'S ann 'nur cosa féin a bha 'n lùgh—ni faca no ni faic mi ri m' bheò an coimeas. Ach gu pilleadh ri m' sgeula—Thachair e dhòmhsa mar rinn e do dh-ìomad aon eile bha 'làthair, gu'n do ghabh mi uiread do 'n fhìon 's do'n bheòir 's do'n bhrannaidh dhearg 's bu mbath dhomh, gun tighin air an fhàilte chuir mi an dràs 's a rithist air poitein mo dhùthcha féin. Dh' fhàg mi 'n t-àite, tha sin cinnteach, ach c'uin no ciamar ni bheil cuimhn' agam—ach cinnteach gu leòir dh-fhàg mi e, agus smuaintich mi gu'n gabhainn ceum a nùnn gu tigh Mholi Chronochain, a labhairt rithe mu'n bho-mhaoil chaisinn a chaill a bainne o chionn beagan ùine le buidseachas a thaobh-eiginn—oir bha geasan agus gisreagan aig Moli a leighiseadh gach eucail; ach ceart mar bha mi a' gabhail thairis air a' chlacharan aig a' bheul-àth dlùth dom bhaile 's ag amhairc air na rionnagan 's 'gam bhean-nachadh féin mar bu cheart domh a dheanamh, oir b'e Latha Muire Naomh a bh' ann—mar bha tubaist 'an dàn domh, shleamhaich mò chas agus 'am prioba na sùl maol mo chinn-fodham ghrad thuit mi 'n linne-nan-lach. Chailleadh mi l arsa mise, bàthar mi a thiota l ach coma shìn mi air an t-snàmh aig an deachaidh mu gu tìr air eilean fàs, ni bheil fios agam ciamar—ni mò bheil fios agam ciod a chuir an t-eilean san àite, oir cha b' àbhaist da bhì ann. An déigh faotainn gu tìr, choisich mi agus choisich mi air m' ais agus air m' aghart gun fhios c'àite 'n robh mi 'dol, aig an d' fhuair mi mi féin a' dol fodha ann am boglach de mhòintich l Bha 'ghcalach a' boillsgeadh co soilleir àillidh ri sùilean Baintighearna O'Nèill—dh-amhairc mi an ear 's an iar—

deas agus tuath, agus ni faca mi ni seach ni ach boglach mhòintich—aona bhoglach mhòr gun cheann gun chrìoch. Ni robh fios agam ciamar fhuair mi 'stigh sa' mhòintich neo-chrìochnaich so. Chinn mo chridhe fuar, fuar le oillt. So, arsa mise, àite mo bhàis—so leaba mo bhàis agus m' uaigh maraon. Mo chreach! mo chreach! arsa mise, cuirm na tubaist dhòmhsa cuirm Nèill-òig-O'Nèill. Mu dheireadh choinnich clach mi air na shuidh mi, agus chuir mi 'n sin suas a' chorrnach thruagh. Ann an tiota beag chaill mi a' ghealach, thainig dorchadas eadar mi agus a gnùis fhathail. Dh' amhairc mi os mo cheann, agus faicear meall mòr dubh a' gluasad a nìos do m' ionnsuidh, agus gun fhios air aghaidh an t-saoghail mhòir ciod a bh' ann. Theirinn e agus theirinn, agus mu dheireadh na sheas e calg-dh'èreach mu m' choinneamh agus amhaircear gu geur dlùth ann am aodann, agus an saoil thu ciod a bh' ann ach iolaire mhòr ghlas, firean co eireachdail 's a sgaoil sgiath riabh san iarmailt. A Phàdruig O'Rourc, ars' esan, ciamar tà thu? Matà gu demhinu, arsa mise, tha mi dìreach an catorras an nochd-féin; 's math leam sibhse fhaicinn 'nur slàinte, 's mi ré na h-ùine fo iongantans mór ciamar bha comas labhairt aig an eun so, 's nach do thachair eun riabh rium gu sin a b'urradh conaltradh a dheanamh.

Ciod, a Phàdruig O'Rourc, arsa 'm firean a thug an so thu? Air m' fhocal firinn, arsa mise, cha l' ann 'am dheòin—ach 'si 'cheist a nis, ciamar a gheibh mi as? Dh' innis mi dha mar bha mi aig cuirm Nèill-òig-O'nèill, mar dh' òl mi an fion 's am brannaidh 's gach deoch mbath eile bha ann—mar thuit mi

san abhuinn—mar a sònadh mi gu tìr—mar chaidh mi fodha sa' bhoglach—mar thachair a' chlach orm air an robh mi 'suidhe 's na h-uile nì eile gu glan firinneach, ceart mar thachair—agus a nis 'còin mhóir, fhiosraich, eòlaich, innis domh, guidheam ort mar gheibh mi as an eilean ghrànnda so. A Phàdruig, ars' esan, ni robh e ceadaichte dhuitse deoch òl air latha Muire naoimh—ach coma cò dhiù 's duine eòir thu—cha 'n fhaca mi gunna a'd làimh riamh, 's ni mò is àbhaist leat a bhi tilgeadh chlach orm no air m' àl. A mach as an eilean so 's éiginn duit dol. So, thig air mo mhuin, cum do chas thairis air mo dhruim agus gabh greim daingionn—na biodh eagal ort 's bheir mise á so thu 'an tiota. Thà eagal orm, arsa mise, tha 'ur n-onair a' deanamh fochaid orm; có 'chuala riamh duine 'marcachd air druim iolaire? Air m' fhocal onorach, arsa 'm firean, cha'n ann ri feala-dhà idir tha mi ach ag innse brod na firinn. Lesochuir e a spòg mhòr ri m' uehd—thig air mo dhruim no fàsaich sa' bhoglach, nach mothuich thu mar tha 'chlach a' dol fodha le d' chudtbrom. Bha so fìor, bhà a' chlach a' dol fodha 's fodha—charobh dòigheileann. Sheas e ri m' thaobh—deich mìle taing d'ur n-onair uasal! arsa mise—gabhaidh mi ur tairgse—suas gabhar air a dhruim—ghlac mi greim daingean mu 'mhuineal, agus as ghabh e—suas 's a nìos 's a suas mar an uiseag gu àirde nan speur—'s bcag a bha fios agam ciod a bha 'nabhcachd—a suas an àird ghabh e, aig an fhòrtan tha fios cia ard. Bha eagal agus oillt orm, agus mu dheireadh labhair mi gu réidh ciallach a' toirt gach gnè urraim dha, oir bha mi 'na eisimeil. Le'r cead, arsa mise, 'còin nan iomad buaidh, uasal urramichte, ceann feadhna na h-caltainn

uile, 'fhìrean nan speur—air leam gu bheil 'ur n-onair a' dol ro àrd—nan gabhadh sibh itealaich bbeag a sìos a dh' ionnsuidh an t-saoghail a dh' fhàg sinn bhithinn 'nur comain—'si mo bharail, ach 's ann agaibh féin a's fearr tha brath gu bheil sinn ceart os ceann mo bhothain, agus nan gabhadh sibh a sìos agus mo leigeil air an talamh bhithinn gu sìorruidh 'nur comain—tha mi cinnteach gu bheil sibh sgìth, sgìth—'s nàr leam a bhi co fada air 'ur druim.

Uist! a Phàdruig, ars' esan, tha mi 'faicinn dithis 'nan seasamh shìos fodhainn le gunnathan fada, agus ag ambare a'm dhéigh:—an àill leat peileir a dhol tromhad—tha dùil aca gur mult reambar tha agam 'ga ghiùlan do 'n Chraig mhóir. Cha duirt mi focal, oir ciod am feum a bhi 'labhairt—dh-itealaich e air aghart na b' àirde 's na b' àirde, a' sìor dhol suas, a ghob ris na speuran, 's mo dba chois féin a' slaodadh 'na dhéigh agus greim daingean agam air a mhuineal. C'àite bheil sibh a' dol? arsa mise—nach innis sibh? Bi 'd thosd! ars' esan, 'dé sin duitse a thrusdair mhìsgich e' àite bheil mi 'dol—cuisd, cuisd, a Phàdruig! na cluinneam focal a' d' bheul. Cha robh math a bhi 'labhairt. Mu dh-circadh ruigear a' Ghcalach! meall mòr geal co cruinn ri ugh geòidh agus iarunn lùbach a mach as an dara taobh dhi, mar gu'm biodh corran air a shàthadh innte no pinne air an crochadh tu t' ad. A Phàdruig, arsa 'n iolaire, tha mi sgìth—cha 'n ioghladh leam, arsa mise, 's dithis duinn sin, ach có 's coireach? arsa mise, nach fhada o'n a dh' iarr mi ort stad. Bi 'd thosd a Phàdruig arsa 'm firean, ni bheil feum dhuit a bhi 'labhairt—tha mi scachd sgìth dhìot, agus imridh tu teachd dhìom agus suidhe air a' ghcalach! aig an leig mi mo sgìos

agus an tarruing mi m' anail. 'N e gu'n dubhairt thu gur b-éiginn domh suidhe air a' ghealaich?—'n ann air an rud bheag chruinn shleamhain ud? gu deimhinn thuitinn dith 'am prìoba na sùl agus reachadh mo spadadh air ball. 'S cealgair meallta breugach thu, 'sc sin thu! Cha mhì gu deimhinn arsa 'm firean—faodaidh tu greim daingeann a ghabhail do'n chorrann cbrom sin tha sàthte sa' ghealaich—cum greim daingeann de'n phinne chrom sin agus ni b-eagal duit a Phàdrui. Ma tà a bhobaig gun iochd, ni 'n dean mi sin féin. Nach dean? arsa 'm firean; matà air m' fhocal nach dean, arsa mise. Theagamh nach dean, ars' esan gu socrach sàmhach, ach mur dean ni bheil agam ach aona chrathadh beag a thoirt le m' sgéith 's tilgidh mi dh'oin 'an tiot' thu 's air falbh gabhaidh tu 's maol do cbinn fodhad sìos—sìos a dh-ionnsuidhan talaimb far am bi gach cnamh a 'd choluin air a bhristeadh co mion ri braon dealt air duilleig cbàil ann am maduinn shamhraidh. 'N ann mar so a tà? arsa mise, 'eòin mhosaich fhiadhaich neo-ìochdmhoir! bu mhise 'n t-amadan bochd a chuir mo cholunn riamh air do dbronnaig ghràinde—mo sheachd mìle mallachd ort! arsa mise 's mi'lcum dheth 's a' glacadh greim de 'n chorrann chrom bha 'n sàs na taobh na gcalaiche. Shuidh mi air taobh na gealaiche, agus is ann agam tha fios gu'm bu shleamhain fuar an t-àite-suidhe e. Cha robh comas air. Cha luaithe shuidh mi'n sin na thionndaidh an trusdar eòin agus thubhairt e, Seachd mìle fàilte dhuibh a Phàdrui O' Rourc!—gabh sin—chreach thu mo nead air an fhogbara' chaidh scachad—mhìll thu mo chuid eun, (agus cha 'n fhaod mi àicheadh nach robh an

fhìrinn aige) agus a nis suidh thusa 'n sin agus crath do shàllean san t-soirbheas crochte ris a' ghealaich—'s mise nach gabh truas diot. 'Ne so è, arsa mise—'n ann mar so tha thu 'gam fhàgail? 'eòin ghràinde, a chreutair mhì-nàdurra le d' ghob crom, le d' shùil riabhaich fhiadh-aich eagallaich, 'eòin gun bhuaidh gun iochd, an ann mar so tha thu 'gam fhàgail? tubaist ort a thrusdair agus air teaghlach nan firein gach aon diubh!

Ach coma có dhiù—sgaoil e mach a sgiathan mòra—rinn a' bhéist glag gàire 's thùrling e as le srann uamhasach, agus le luas an dealain troi 'n speur!

Do ghlaodh mi gu sgairteil 'na dhéigh, ach dh' éigh mi gun stà—ni 'n tug e feairt orm—Dh' itealaich e as mo shealladh, 's ni faca mi e o'n àm sin. Breamas a'd chuideachd! deir mise—tubaist ort féin, 'eòin gun iochd!

'S furasda 'thuigsinn gu'n robh mi 'an droch cor, crochte mar so ris a' ghealaich 's a' glaothaich le m' uile lùs. Fa dheireadh dh' fhosgail doras sa' ghealaich, an lùdalan a' dìosgail trar nach deach fhosgladh o chionn chiad bliadhna, agus có 'shaoileadh tu 'sleas san doras ach Bodach-na-gealaich' e féin. Dh' aithnich mi e air a dbronnaig—'s iomad oidhche chunnaic mi e 'na shuidhe mar gu'm bu ghreusaich' e a' deanamh bhròg.

Fàilt' ort a Phàdrui O' Rourc! ars' esan, ciamar tà thu? Matà, scachd mìle fàilt' air ur n-onair, deir mise, tha mi dìreach 'an eatorras air an àm so féin. Ciod, ars' esan, a Phàdrui O' Rourc, a thug an so thu? Matà air mo bhoisteadh a' cheart ni 'cbuir an earbag air a' mhuir, an éiginn. Leis a so dh' innis mi dha na h-uile ni mar thachair, agus an cleas cealgach a

rinn an trusdar eòin orm, 's mar a dh' fhàg e mi crochte ann an so ri pinne as a' ghealaich.

A Phàdruig, arsa Bodach-na-ghealaiche 's e 'gabhail snaoisein á adhairc mhór a bha 'na làimh, A Phàdruig ni faod thu fantuinn an so. 'N ann mar sin a tà, arsa mise—thainig mi 'nuas an so, 's cha b' ann le m' dheòin idir idir, ach ciamar le'r cead a gheibh mi a sìos? Faigh thusa sin a mach, a Phàdruig, ars' esan, ni bheil gnothach agamsa ris—ach imich, bi air falbh a thiota—so so! leig as do ghreim, deir e.—Foighidinn, le'r cead, arsa mise, gu h-athaiseach màsanach, ni bheil fàth deifir ann, a' bheil mi ach crochte ris a' phinne lùbach so agus nam biodh fhios agaibh air, ni bheil mi 'ga mheas 'na fhàbhar ro mhór. Leig as do ghreim, a Phàdruig, ars' esan—leig as a bhobaig air ball!

'Bheil hean-an-tighe 's a' chlann gu math? arsa mise, 's gach ni a bhuineas duibh? ni 'n creid mi nach toir sibh cuid na h-oidhche do fhear-turuis bochd a ta 'n téinn co mór—'s i mo bharail nach minic a ta coigrich a' cur dragh oirbh san àite so, oir cha'n e sin an t-astar beag a dh' ionnsuidh ur doruis.

Ni bheil bean no clann agam, a Phàdruig, no duine no creutair beò ach mi féin taobh stigh de'n ghealaich—leig as, bi 'g imeachd! Matà, a charaid, arsa mise 's mi 'g ambarc gu colgarra 'na aghaidh, ni 'n leig mi as mo ghreim, agus gabh m' fhocal air gu bi sinn ni's eòlaiche air a chéile na tha sinn mun leig mi as mo ghreim—as a so cha téid mi le m' thoil—a dh' aindeoin do shróine, arsa mise, cha leig mi as mo ghreim. Tha bhuaig, ars' esan—cha dean, arsa mise—ni bheil cordadh gun dà

fhocal, arsa mise; agus as a so cha téid mi gus am bi fios c'arson.

Leis a so phill e 's tigh air, a' breabadh an doruis as a dhéigh le farum co mór 's gu'n do shaoil mi gu'n rachadh a' ghealach 'na spealgan—Bha mi 'deanamlh mo chas mar a b' fhearr a b' urrainn domh air taobh na gealaiche agus greim daingeann agam air a' phinne 'nuair a phill am bodach doichiollach agus rong mór iarunn 'na làimh 's gun fhocal as a cheann thug e aona bhuille sgairteil tarsuinn a' phinne 's bristear 'na dhà leth e! Soirbheachadh leat a Phàdruig! ars' esan, agus mór-bhuidheachas airson teachd 'am ambarc—turus math dhuit do'n t-saoghal ìosal. Ni robh dìne no comas agam focal a fhreagairt—bha mi 'cur nan car—a sìos, a sìos—mo cheann an dara uair agus mo chosan an uair eile fodlam 's an ath mlionaid os mo cheann—a' cur nan car—a' fàgail na gealaich a'm dhéigh a'm dhearg dhcannaibh. Am Freasdal a dh' amharc orm! arsa mise, nach truagh an cor so do dhuine còir sam bith a bhi ann mu'n àm so de'n oidhche—dh' fhalbh mi gu glan réidh a nis! Is ganu a bha 'm focal as mo bheil gus an cuala mi fuaim, agus ciod a bhiodh annach sgaoth gheudh a h-uile ceum o mhòintich Bhaile-Nà againn fhéin—'Seso thug orra m' aithneachdainn—An seann sgeigire bhàn a bh' air an ceann, thionndaidh e rium féin agus ghlaodh e 'mach, An tù tha 'n sin a Phàdruig O'Rourc? A' cheart duine, arsa mise, oir bha mi ro eòlach air an sgeigire bhàn. Fàilt' ort! a Phàdruig, ars' esan, am bheil thu a' d sblàinte an diugh. Matà, a sgeigire bhàn, arsa mise, ta mi mar a tà mi, 's mi 'tarruing m' analach, oir bha 'n anail ach beag á m' chòm 's cha b' iongantach è.

Cha chreid mi a Phàdruig nach

fàsail, ach faodar fhaicinn innte na dearbhaidhnean a's làidire air maith-eas agus caomhneas Dé, agus air a chùran athaireil thairis air gach ni a chruthaich e. Ma chaomhnar sinn gu tachairt air a chéile 'rithist, bheir mi dhuibh eachdraidh air luchd-àiteachaidh na tìre sin agus air an dòigh anns am bheil Freasdal

an Uile-chumbhachdaich a' deasachadh lòn agus aodaich dhoibh, a dhearbhas duibh nach 'cil i idir air a mallachadh, ach ann an inbhe mhòr air a beannachadh, leis an Ti a chruthaich i agus a tha 'freasdal di le bàigh co blàth agus cùram cho caomhail 's a tha e do dh-aonachearn de'n chruitheachd mhóir.

(*r'a leanailt san athàireamh.*)

CLIU AGUS URRAM A' BHAIRD-BHRIC.

'Fhìr mo Chridhe,

Mur 'eil naigheachd agaihse tha naigheachd agam féin, agus gheibh sibhs' e; —oir is fìor an gnàth-fhocal tha 'g ràdh, “An làmh a bheir 's i 'gheibh.” —**THA'M BARD BRÉAC 'AN TROM GHAOL!** Theagamh nach meas sibhs' n naigheachd so airidh air a chur am beul an Teachdaire, ach 'nuair a ghabhas sibh beagan eòlais air cliù a' Bhaird-Bhrìc agus air an dòigh chaithe-beatha bha aige gus a nis, is dòcha gu'm mùth sibh beachd—Bha 'm Bard Bréac, ma tà, leth-cheud bliadhna 'na mhaol-ciaran aonarach a chòmhnuidh ann am bothan beag duaichni anns nach earbadh Donnachadh Bán-nan-òran gadhar car oidhche shamhraidh—Anns an ionad-tuinidh ùdraidh thollaidh so ghleus e a chlarsach ioma-theudach ach cha d' fhàilicheadh 'fhardach riamh le bilibh mnatha.—Dh' fhàs a ghruag liath—'aodann preasach—a ghlùinean gliogaideach—a shròn biorach, —'s a shùilean prabach; agus, mo thruaighe! dh' fhàs 'inntinn baoth agus ro-ghòrach —Roimhe so dh' fheudadh sibh fhaicinn 'na lùbairneach duh fad-chasach a' bleothan a mhairt,—a' glanadh a' bhuntàta,—

no sguabhadh an tìghe; agus 'si bu chruit-chiùil da bhi 'sior-chàineadh nam ban.—Nan deanamaid ach té dhiu ainmeachadh theicheadh e anbuil a theicneas an t-each roi' n chlach-bholg; nan cluinneadh e dithis a bhi dol a phòsadh, thionndadh e a shùilean ris na speuran, agus le tróm-osna theireadh e, “na truaghain gun tùr!” Dh' oilltich a chridhe roi' ghuth caileige, agus chuireadh sealladh do chir-chruim a' bhuidheach air.—Chaidh e turus do Dhun-éideann, agus dh' iarr té do ghuanagan nu sraide dram air, agus theab e a pronnadh le cuilbhear do bhata daraich a bha 'na làimh;—air achd 's gu'n chuireadh e do'n tìgh sin ris an canar am *Police Office*; ach an sin bha e làn-thoilichte do bhrigh nach fhac' e gnùis boirionnaich ann.—Thug mise céilidh dha oidhche, a réir gnàthachadh cairdeil luchd-àiteachaidh nan garbh-chrioch, ach ma thug deanam a rithist e! Mar thòisich sinn air naigheachdan a ghabhail agus a labhairt dh' fharraid e dhìom cìod e'n sealladh bu bhriagha chunnaic' mi riamh?—Mar bha 'n tubaist an dàn dòmhsa, fhrcagair mi gu'r i 'Bhan-Iarla-Chatach sgeadaichte ann an earradh

gheart Ghàidhealach sealladh bu tait-
niche chunnaic mi riamh.—“A'
bhan-Iarla-Chatach!” ars' am
Bard 's e cur a mbeòir 'na chluasan
chum nach cluinneadh e tuille,—
“Seadb,” arsa mise, “chunnaic mi
i 'an breacan-an-fhéile aig caisteal
Dhunrobain.” “chunnaic,” ars' am
bard 's e 'cur aodann a' choilich-
'Fbrangaich air—“chunnaic 's nan
robh mise cho teann oirre leis a'
chlobha so 's a bha aingeal a'
chlaidbeimh lasaraich air Eubha
bliodh cuimhn 'aie 'air fbad's bu
bheò i.” Bhuail e 'n sin an
clobha 'san teine le neart co
uamhasach 's gu'n do chuir e
'ghriosach 'na caoiribh ruadha mach
air an fhàirleus! Thòisich e'n
sin air ar seanmhair, Eubha; lean
e mach as a' ghràdb i gu tìr Nod;
agus smàd agus chàin e gach bean
agus nighean bha riamh air an t-
saoghal gu ruig Marsaili ghòrach.—
Chual' e seacbduin an déig singu'n
do dhanns mise rìleadh-thulachain
air oidliche-shambna ann an Tigh-
an-rugha—ach ma chuala, 'fhir mo
ghràidh, bha e 'n ath-la aig taobb
mo leapach agus throd a rium co
sgaiteach 's gu'n shaoil leam gu'n
dùisgeadh anail a bheòil tonnan air
loch-libhunn!

Ach “cha'n eil carraig air nach
caochail sruth.” Tha e nis ann
am fiabhros a' ghaoil.—Shocraich
amfleaigach so air 'n do dhóirt leth-
cheud bliadhna nuas an siantan,
'aighe air maoth-chaileig nach do
dhirich uchdaich na fichead! Leadh
gathan blàth a sùl na turraidean
reothaidb a bha 'cruinneachadh mu
'chridhe rè làithean a bbeatha—
Chì sibh e nis e a' taomadh a mach
a dhosguinn ris a' ghealaich san
oidhche;—anns an latha feudar
fhaicinn a sràidimeachd gu speal-
parra le 'ad air dara taobb a
chinn, agus a léine leth-oirlcach os-

ceann a chluas.—Ghabh Donull a'
plùndair e 'n riochd maighiche 'n
dé, air dha bhi 'na shineadh aig cùl
tuim a' beachdachadh air còmh-
nuidd a leannain.—Ach innsidh a
dhàn féin an gaol a thug e do'n
rìbhinn d'an ainm

MORAG A' MHAOIR.

A mhórag a' mhaoir 'stù gaol mo
chridhe,
S mo chiall thar nighin 's an tìr,
Cha'n iarrainn domh féin mar chéile
idir,
Ach maighdeann sgiobalt' nan cir;
Cha taobhainn ri guanaiguallach bhior-
aich,
Gun snuadh, gun ghliocas gun bhrìgh,
'S cha tugainn mo làmh do spágaig
bhriogant'
Gun àilt, gun phiseach, gun lì.

'S tù ainneir dheas ùr nan dlù-chiabh
clannach,
'S nan sùilean meallach a's bòidhch',
Mar sholus na gréin' air sléibhte tairis,
Nuair dh'éireadh maduinn ghlan, òg;
Tha t' amlagan réidh mar theudan tana,
An glainead bbeir barrachd air òr,
'Sgach buaidh riut fuaight' mu'n cualas
aithris
Mo luaidb 's neo-ainnisich' glòir.

Ged shileas an drùebd air ùr-ros mili'
Gur deirge do bbile na 'n ròs;
Ged sheinneas a' chuach gu cuand' le
ribheid,
Gur binne leam briodal do bheòil;
Tha 'n canach, 's a' chailc, 's an sneachd
a's gile
Thu 'mhil—tha 'n lùidh—tha 'bheòir,
Gun snuadh, gun dreach, gun bhlas,
gun sonas,
'An coimeas ri comunn na b-òigh.

Nam faighinn mo mhiann cha 'n iarrainn
tuillidh
Ach triall a's fuireach leat féin,
'An doire nan eun 'san gleusadh an
uiseag
Gach teud gu cruit-bhinneach réidh,
Gn'm b' aidhearach gàireach manran
m'ulaidh,
Fo sgàil 's fo dhubhar nan gcug,

Mun cromadh a' ghrian gu ciaradh turuis
'S i 'g óradh mullach an t-sléibh.

Tha caomh-chruth gráidh 'na bláth-ghnuis mhilis
Gu táladh ghillean le huaidh,
Thug Nàdur fial di briaghas thar ioma,
Neo-fhanta, mìleanta, suaire'.
Tha anail a beòil 's a pòg mar chaineal,
Is fallain' thig dhachaidh thar chuan,
'S a cliù gu réidh 'am heul gach filidh
Bheir spéis do ghrinneas gun chluain.

O thuiteam na h-oidhch' gu soills' na maidne,
Cha 'n fhoighnich cadal mo shùil,
A' gearan 's a' caoidh na ribhinn mhaisich,
Bu mhuann leam agam ri m' thaohh,
Cha hheagaich mo chluasag luasgan m'aigne,
'S mi buailt' le teasaich gun dùil
Ri fuasgladh luath' thaohh cruas na cailin
Nach gluais a'm charamh le rùn.

Ach caidil, mo chlarsach, 's bàs duinn uile,
Se fàth mo mhulaid gur fìor,—
Gur cupan an gaol, ni maol an cùraidh,
'S ni baoh gach burraidh thu liath :

BUN LOCHABAR, }
ceud mhìos an Earraich, 1830. }

Ach dh'òl mi an deoch 's gur goirt 's gur duilich
Mo dhosguinn fhulang le 'miad;
A's soraidh gu hràth do ghàir' 's do chuideachd
Mur tàlaidh m' ulaidh ri m' chliabh !

Nach ciatach so, a theachdaire.—
'S iomad gàire fanaideach a rinn e féin air eàch; agus 's e an t-aobhar air son na sgrìobh mise mu 'thimchioll do 'r n-ionnsuidh, gu'n gabhadh sibh ur galltomp féin a's gu'n leigeadh sibh a chluinntinn do 'n t-saoghal an staid 'sam bheil e—chum gum biodh e pàighe. Tha 'm maor, a's bean a' mhaoir, a's Móróg an dòchas gu'n innis sibh dha nach mò oirre-se e féin 's a chuid duanagan maid-chasach na 's mò oirre sgriachail a' chait-fhiadhaich; agus deanaibh cinnteach e uam-sa mur tog e d'a chuid baoh-shùgraidh, 's mur gleus e a chlarsach chum òrain mhilis Shìoin a sheinn nach 'teid diog a thig a mach air a bheul 'san teachdaire tuille.—'S mise bhuir fìor-charaid.

TUATHACH CUAILEANACH.

MO CHÓT' UR.

CIHA rohh mi riamh co iomagum-each 's a bha mi air an latha chuir mi orm mo chót' ùr. Bha a' mhi-fhoisneachd so air a meudachadh leis an fhiutbair a bh' agam gu'm bìthinn anabharrach aighearach. Chuir mi orm mo chót' ùr an déigh àm-braiceis; fhreagair e gu ciatach agus cha b' iongantach sin oir tha'n tàilleir ag innseadh dhomh gu bheil mo phearsa fìor eireachdail. Bha mi a' leughadh leabhair anns an robh eachdraidh air baintighearn òig circachdail a thainig

tre ioma cruaidh-chas, agus bha mo chridhe ag at agus air a lìonadh le truacantas 'na h-aobhar, ach co luath 's a chuir mi orm mo chót' ùr cha b' urrainn mi m' inntinn a shocrachadh oirre-sc no ni air bìth eile ach sràidimachd ann an sràid-a' Phrionnsa. Phutanaich mi mo mo chòt' ùr, oir tha feallsairean a' comhairleachadh dhuinn aodach ùr a ghnàthachadh mar so car treis, chum gun faigheadb e suidbeachadh teann dluigheil ris a' chorp—air an aobhar sin phutanaich mi c, agus

thàr mi as. Chroisg mi Sràid-Sheòruis, agus air leam gu'n robh mòran tuille bhaintighcarnan aig na h-uinneagan na b' àbhaist a bhì ann. Bha mi coma, bha fhios 'am gu'n robh mo chòta air a dheanamh ann an àirde 'n fhasain, agus le sin thuir mi rium féin "sealladh-iadsan ma shanntaicheas iad!" Ach chuir mi romham nach faingheadh duine sam bith air mo chois-eachd no air mo ghiùlan gu robh mi mór as a' chòta. Uime sin choisich mi gu saor fuasgailte agus cha'n eagal nach faicheadh duine tuigseach sam bith gu robh mi caoimhneil ann am nàdur agus iriosal ann am ghiùlan air fad. Cha do chuir mi mo nèapaiginn shìoda innseanach ann am bhroilleach, oir mhoth-thuich mi gu'm b' iad aona chuid peasain no feaghain air an robh còtaichean a bha air caitheamh mu'n bhroilleach a chleachd sin a dheanamh; chuir mise mo nèapaiginn ann am pòca mo chòta agus leig mi le cirb bhig dlù crochadh a mach—gun fhios domh. Bha mi 'ga toirt a mach an dràs 's a rithist, ach 'nuair a chuir mi air a h-ais i bha daonnan cearb bheag a' fuireach a mach. Aig oisinn sràid-a'-chaisteil chuir na carbadairean agus na fir-callacha an làmh-an r'an adaichean, agus sheall da shearbhanta eireachdail a bha 'nan seasamh aig dorus tigh-mhóir 'am dhéigh gus an robh mi as an t-sealladh. Air dhomh dol beagan na b' fhaide air m' aghaidh dh' fharraid triùir no cheathrar dhìom an robh carbad a dhìth orm? ach ged nach do mhi-thaitinn so rium fhreagair mi, nach robh—air dhòigh co uasal agus co modhail agus nach b' urrainn iad gun a smuainteachadh gu'm bu mhath an airidh mi air a' chòta cireachdail a bha mi 'caitheamh. 'Nuair bha mi goirid o

bhùth Mhr. 'Ic Dhiarmaid thainig fear crìon leibideach, agus dh' fharraid e dhìom, ann an cagar, an robh sean aodach agam r'a reic. Fhrcagair mi gu frionasach nach robh, oir shaoil mi gur ann a bha e 'fochaid air mo chòta; ach chuimh-nich mi 'rithist gur ann ri daoin-uaisle agus feaghain air am bi aodach ùr a's trice leò so bruidhinn, agus bha duilichinn orm gu'n do labhair mi cho garg ris. Gu ruig a so cha do thachair mòran a chur frionais orm, ach dìreach 'nuair thionndaidh mi oisinn sràid-*Han-òbhar* shuath fear-eiginn air an robh coltas geal e féin ri muin-chille deis mo chòta agus dh' fhàg e làn min' e. 'S fuineadair a bha san t-sloightire ann-dàna so, agus ghluais e air aghaidh mar nach biodh cron sam bith iar tacbairt. Mar bha 'm fortan fàbharach dhòmhsa bha gille duin'-uasail goirid uam agus air faicinn mo thrioblaid, bhuaile e gu ro fhaicilleach agus rub e'n còta gus na chuir e ceart e, agus fhuair mise faochadh o'n bhriste-cridhe thug an tubaist so orm; ach chuir mi romhan nan tachradh am uile-bheist fhuineadair am feasda tuillidh orm gu'm fàgaim a chorp brùideil cho bog ris an taois a bha 'n trusdar a' cleachdadh a bhì 'g oibreachadh!

Mu dheireadh ràinig mi Sràid-a'-Phrionnsa. Bha 'ghrian a' boillsgeadh gu h-àillidh—bha sluagh an t-saoghail uile 'muigh, ach cha 'n fhaca mi aon air an robh còta co ùr ri m'f hear-sa—agus mhoth-uich mi le mór-thaitneachid an ceannas a bh' agam thar chàch. Cha b' urrainn domh gun fhaicinn gu'n robh na h-uile aon a' gabhail beachd orm, agus O! a liughad sùil dhubb agus ghorm a thilg an gathan soillse ormsa leis an tlachd bu chomharraichte agus a bha 'goid

mo chridhe air gach ceum mar chaidh mi air m' aghaidh. Mu choinneamh bùth *Bhlackwood* chuir duin'-usal air an robh còta gorm agus speulairean uaine, stad orm agus dh' innis e dhomh anns a' chànain Fhrangaich gur fògarrach Spàindeach a bh' ann—ro bhochd agus ri mhi-shona, agus do bhrìgh gu'n deach innseadh dha gu'n robh mise comharraichte thaobh caoimhnis agus tabhartachd, cha robh teagamh aige nach deanainn beagan cuideachaidh ris. Bha so a leth-char taitneach leam; ach cha b' urrainn mi 'thuigsinn gu ro shoilleir ciamara fhuair e mach gu'n robh mi sònruichte airson dhéircean, oir seachain aon sgillinn a thilg mi tbar an uinneig do ghiullan a bha 'sgròbail gu sgrcataidh air fìdhill oilleil, dìreach 'nuair bha mi 'brath tuiteam a'm chodal an déigh àm-dinnearach, tha mi cho cinnteach 's a tha mi beò nach d'thug mi peighinn seachad air an dòigh sin o chionn naoi mìosan. Ach chuir fògarrach Spàindeach nan speulairean uaine mòran urrainn orm leis mar shònruich e 'mach mi a rogbainn air na bh' air an t-sràid, agus cha b' urrainn mi air sgàth nàire nì bu lugha na leth-chrun a thoirt dà. Thug e mòran buidheachais domh, agus dh' fhalbh mi dh' ionnsuidh monadh a' *Chalton*. Goirid o thìgh-òsd *Waterloo* sbéid a' gbaoth mòran duis orm' ach bha do gbliocas agam na ebum orm gun ghearan; ach thuig mi 'n ùine ghoirid gu'n robh tubaistean bu mhiosa na so 'an dàn domh. 'An déigh dhomh mullach a' bhruthaich a ruigheachd dh' fhàs an iarmailt gruamach dorcha, agus mhothuich mi boinnealaich uisge ge nach robh e ach ainneamh—bha e 'fàs a chuid, a chuid na bu truime, agus mum b' urrainn mi smuainteachadh 'dé

dheanainn no cean a reachainn, thainig an t-aon fhras uisge bu ghàilbhiche chunnaic duine riabh agus tairneanach 's tein'-adhair 'na cois. Sheall mi air mo chòt' ùr, agus thainig seorsa breislich orm—mu dheicadh thàr mi as a' ruith le m' uile luas a sìos am bruthach agus cinnteach gu leòir bu shuarach an coimeas ri so aon oidhirp a thug mise riabh roimhe sin air ruith. 'S ann a bha mi coltach ri duin' air a' chutbach, agus tha mi glé chinnteach gu'n do chaill mi mo riasan car tamuill. Bha 'm bruthach cas, agus sleamhain leis an uisge, agus ged fhuair mi droch leagadh 's gann a chuir e grabadh air bìth orm; ach a dh' aindeoin na b' urrainn m' uile oidhirpean a dheanamh bha mi fliuch gu ruig an craicoun!—mo chòt' ùr cho fliuch 's a b' urrainn uisge 'dheanamh a' cheud latha bha e orm! Theab mi teannadh ri caoineadh, ach bha m' iarguin-sa tuille's cudthromach gu faothachadh fhaotainn air dhòigh co faoin. Nuair a ràinig mi Sràid-a'-Phrionnsa cha robh carbad r'a fhaicinn. Dh' fhaodainn dol a stìgh do tìgh-òsd, ach 'dé b' fheairde mi sin, bha mi cho fliuch 's a b' urrainn domh bhì—thug mi dhachaidh orm cho luath 's a b' urradh mi, ach tha mi fiosrach gu'n robh mi ann an inbhemhór as mo bheachd—air an latha so féin bha mi ri dol a mach thun mo dhinnearach le m' chòt' ùr, ach a nis, mo chreach! cha b' urrainn mi gun fhaicinn nach biodh am feasda tuille coltas ùr air l' Chuir mi mo làmh ann am phòca, gun suim ciod a bha mi 'deanamh, a thoirt a mach mo ncapaiginn shìoda—cha robh i ann l' Ghrad smaointich mi gu'm b'e 'm fògarach Spàindeach air an robh na speulairean uaine agus d'an d'thug mi 'n leth-chrun, aghoid

i. Thilg mi dhìom mo chòta mifhortanach agus chuir mi do'n chidsin e g'a thìormachadh—tha mo bhana-chòcaire 'na boirionnach math, ach tha i tuille's reamhar. Shuidh mi a'm aonar a' meòraich air faoineachd uile-dhòchais, shaogh-alta mhic an duine, agus bha mi air leantuinn air an t-slighe-inntinn so greis mhòr, agus an impis tuiteam a'm chodal, nuair a dh'fhairich mi boladh mar gu'm biodh ceann caorach 'ga dhathadh. Air a' mhionaid dh' aithnich mi mar bhà—leum mi do'n chidsin—bha 'bhana-chòcaire 'na suain chadail, agus mo chòta air cùl cathrach ris an teine, smùid de a thacadh ceard

Dun-éideann, an dara mìos, 1836.

ISEABAL.

AIR FONN—“ *A nighean bhuidh-bhàn nam falbhadh tu leam, &c.*”

*A leannain bhig a' bheòilein bhinn,
A leannain bhig a' bheòilein bhinn,
O! Iseabal an òr-fhuàlt ghrinn,
Gur h-iomadh loinn a chi mi ort.*

Chi mi gruaidhean mar ròs fàsaich
Lagain bheag 'nuair ni thu gair' annt'
Chi mi plath air leam de Phàrras
Ann ad bhlàth-shuil mbiogaich
ghuirm.

A leannain, &c.

Chi mi muineal mar an grian-ghath
Luidheas air an t-sneachd sa' chriaraich;
Mar shreath neòinean do dheud ciatach
Dlùth, geal, rianail dìonach eruinn.
A leannain, &c.

Chi mi mìn-bhas nam meur slatach,
Chi mi cùl nan camag daite,

Taobh Lochfine }
an dara mìos, 1836. }

agus seòrsa lasrach as a' chuid a b' airde, agus dusan tollann—thug mi leum a nùnn a bhualadh na bana-chòcaire ach gu fortanach thuit mi thar tuba-nigheadaireachd a bha san rathad, agus theich am boirionnach bochd as a' chidsin. Air an ath mhionaid bhuaill aon-eiginn aig an dorus, agus b'e so an tàilleir, a thainig a dh' fharraid ciamar bha mo chòta 'freagairt!! Nam biodh agam dag air an àm so cha'n eil teagamh nach cuirinn crìoch an dara cuid orm féin no air an tàilleir --mar a bhà thilg mi'n dorus 'na aodann agus—thuit mi ann am phaiseanadh.

'S iad mar shruthain de 'n òr leaghte
'Sios gu d' chrios 'nam mìlte cuairt.
A leannain, &c.

Chi mi—ged is ann air éiginn,
Dà chiùin-mhal' air sneachd-chlar
t'eudainn,
'S dreach an ròis fo dhriùchd a'
chéitein
Air do bheulan mìn-bhriathrach.
A leannain, &c.

Chi mi thu mar chraoibh 's a' gharadh
Gach aona mheanglan di fo hhlàth
tiugh,
Driùchd nan speur a' téarnadh tlàth
oirr'
'S eòin 'na bàr gu sìorruidd
'seinn.
A leannain, &c.

BUACHAILLEAN NAN ALPS.

THA aig Buachaillean nan *Alps* (beanntan arda air tìr-mór na h-Eòrpa) adhaircean no dùdaichean mòra fada leis an àbhaist leo an

spàidh a ghairm dhachaidh mu fheasgar. 'Nuair tha 'ghrian a' dol fodha 's a gathan deireannach ag òradh airde nam beann, na stùc-

an eagalach sin a tha o thoiseach gu deireadh na bliadhna air an còmh-dachadh le sneachda, gabhaidh am buachaille tha air a' chnoc a's airde 'n adhairc' mar gu'm bu trompaid-bhruidhne bhiodh innte, agus a' togail a ghuth co ard 's a tha 'na chomas gladhaidh e troi 'n adhairc "MOLAIBHSE AN TIGH-EARNA DIA." Cha luaithe chluinneas na buachaillean eile sa' choimhearsnachd an gladh so o bhuchaille na beinne na theid iad a mach gach aon á 'bhothan féin agus freagraidh iad' MOLAIBHSE DIA. Tha iad 'ga aithris so gun tàmh mu thuairream ceithreamh na huaire o chnoc gu cnoc, o stùc gu stùc, garbhlach nam beann agus binnean gach craige 's creachainn a' freagairt do'n fhuaim, agus Mac-talla gu stòlda ard ag éigheach 'nan déigh, MOLAIBHSE DIA. Tha

sàmhchair an sin air feadh nan gleann—tha gach glùn a' lùbadh agus gach làmh air a togail ann an urnuigh—tha neòil dhubha dhorch na h-oidhche a' tuiteam—cluinnear an sin buachaille na beinne a' gladhaidh gu h-ard troi'n adhairc, "Oidhche mhath do gach aon" agus air ball freagraidh gach cnoc 's gach stùc "Oidhche mhath." Tha nis sàmhchair mòr air feadh nan garbhlach àrda so, oir ghabh na buachaillean uile mu thàmh.

Gu cinnteach 's ciatach an cleachdadh so, ged nach 'eil sinn còlach air a leithid san dùthaich so: agus O! bu taitneach r'a smuainteachadh gu'n cuimhnicheadh buachaillean gach tìr Dia a mholadh gu moch, agus a chliù a ghairm air pilleadh an anmoich.

T. nan T. T. T.

CRAOBH SHEANACHAIS NAN GAEL.

A luchd-dùthcha mo rùn! Mile, mìle taing airson an dcòthais leis an d' thainig sibh air 'ur n-aghaidh a chur sìos 'ur n-ainmean airson "Adhamh agus Eubh, no, craobb-sheanachais nan Gàel."

Cum suas t' inntinn a Thìr nam Beann! cha'n'eil thu fathast gun mhic is airdh air màthair cho uasal agus cho mòralach! cha dean gainntir uan de'n leòmhan; agus, cha'n atharraich bochduinn nàdur a Ghaeil!

'Si mo bbarail gu'n d' fhuair mi *cheana* mìle ainm—chuir cuid sìos an ainm, cha'n ann airson aon leabbair, ach airson dusain—da dhusan—tri dusain—leth cheud! Ach, mo luchd-dùthcha àrd-inntinneach! deanaibh foighidinn rium;—tha bun na craoibhe cho fada fo thalamh agus a friamhan cho fada 's mar tha mi 'cladhach gu bheil friamhan chraobhan eile a' tigbin a'm rathad—ged nach eil iad ach leibideach tha iad a' cur maille mhòr orm. Nuair bhios an ceò dòmhail, 's an tearlaid salach, 's fearr rif a chur 's an t-seol-mhòr, agus snàgan gu h-athaiseach, na ruith an aghaidh nan creag. Cuireadh sibhse ainm ri ainm—"clach os ceann clach Mbie Leòid:" mar is lionmhoire na ceannaichean 'sann is fearr an luacha peighinn.

Cha 'n ann da rìreadh a chum buannachd dhomh féin a smuainich mi air an obair, agus mar dhearbhadh air so ma gheibh mi dà mhìle ainm bheir mi fiach dà thastain air a h-aon—ma gheibh mi trì mìle, bheir mi fiach trì tastain air a h-aon; agus mar sin suas.

Tha mi cheana aig *Baile-nan-sithuan* far na shuidhich Noah am fion-lios, mu thuairream dà-fhichead mìle scar air Tùr Bhàbeil.

'Smi le mòr urram,

'Ur seirbhiscach dìleas,

L. MACILLEAIN.

MARGAIDHNEAN.

Mairtfeheil, 4, 5, 6 & 7 Sgillean a réir an t-seòrsa.

Muiltfeheil, 5 & 6 :: ::

Laoighfheoil, 7, 8 & 9 :: ::

Muicfheoil, 4 & 5 :: ::

Am pùnd, sè-ùnsa deug Sasunnach, agus 'si barail a's bitheanta gu'n téid gach seorsa feola 'n daoiread 'an ùine ghoirid.

Tha 'mhin-choice 's fear 2 sgillinn Shasunnaich a' chlach, ach tha deagh mhin ann air dha-sgillinn 'ar f'hichead a' chlach nan ceithir puinnnd deug.

Tha m Buntàta 7 sgillean a'chlach nan ceithir puinnnd deug.

Tha 'n t-im ùr ceithir sgillean-deug am pùnd; agus na h-uighean 8 sgillean an dusan.

NAIGHEACHDAN.

Tha e nis air a shocrachadh eadar an FHRAING agus AMERICA gu'n strìochd iad do bhreith rìgh BHREATUNN mu dhéibhinn a' chomusachaidh a' bh' eatorra; air chor agus nach 'eil a nis coltas air bith cogaidh eadar an dá dhùthaich chumbhachdach sin.

Cha d' fhuair a' Pharlamaid móran ghnòthaichean a chur seachad o'n a choinnich iad. Tha O' Connell, "gille na h-aimhreit" a' cur mòran dragh orra; agus cha lugha na sin an iomaguin a tha na rathaidean-iaruinn a' cur orra. Cha 'n urrainnear a ràdh ciod iad na riaghailtean a shocrachadh iad mu na rathaidean; ach cha 'n eil teagamh air bith nach i so cùis a's cudthromaiche, co dhù 's math no cron do'n dùthaich a bhios 'nan lorg, a thàinig fa chomhair na Parlamaid o chionn ioma bliadhna. 'S gann gu bheil cearn air feadh Shasunn no na Gall-dachd anns nach 'eil iad a' cur aird air rathad-iaruinn. Cha 'n eil teagamh nach bi aon diubb eadar Dun-Éideann agus Glascho; agus ge beag feum a shaoileamaid a th' air a leithid eadar Glascho agus Grianraig, tha iomradh làidir aca air tòiseachadh air aon gun dàil, a theid mu'n cuairt rathad Phaisleig. Cha 'n eil dòigh eile astrachaidh ann coimeas doibh a thaobh luathais—tha daoine foghlumte anns na ghnòthaichean sin ag ràdh, gu'n deantar da-fhichead mìle san uair orra gu socrach, agus tha cuid a' dol mòran os-ceann so. Tairngidh each fichead tunna air fear dhiubb. O'n bheagan a thubhairt sinn tha e furasd' fhaicinn a réir 's mar theid na rathaidean so an lionmhoiread gu'n teid na h-eich a chur air chùil, agus gu'n islich so luach gach seòrsa gràin agus gach seòrsa bìdh a tha feumail do bheathach no dhuine san rioghachd so. 'S e so tha 'cur iomaguin air luchd an fhearainn, agus a' toirt misnich do luchd-nan-innleachò. Nan tachradh so bhiodh a dh' aona mhaithreas air gu'n cuireadh e á h-eisimeil dhùthchannan cèin sinn airson gràin, nì nach 'eil sinn idir air an àm so; agus bheireadh e mòran cosnaidh do dhaoine sa' chud dol a mach:—ach leigidh sinn seachad iad gus an cluinn sinn 'dé nì gliocas Parlamaid na rioghachd mu'n déibhinn.

FREAGRAIDHEAN D'AR CAIRDEAN.

'S éiginn duinn le cion ruim móran a chumail fodha bha 'shannt oirnn a ràdh air an àm-sa, agus tha dòchas againn gu'n gabh ar cairdean ar leisgeul gar am faigh gach aon diubb freagradh air leth.

Tha sinn a' tairgseadh móran buidheachais do "Shaighdear na h-iteige deirge" airson a' chùinntais mu bhàr *Choruna*. Cha d' fhuair sinn f'hatbast cothrom air an iomlan de a leughadh, ach cha 'n eil eagal oirnn romh dhroch nì sam bith o'n iteig dheirg. 'S math tha fios againn air a h-urram, agus gheibh ar luchd-dùthecha fiosrachadh air cuideachd—bu dìleas duinn cuid de na sheas foidhe; agus cha 'n 'eil suaiheantas a bhuneas do'n arm Bhreatunnach as an ion doibh a bhì nì's uallaiche na iteag-dhearg an Fhreiccadain-Duibh!

Bheir sinn oidhirp air a' mbhineachadh tha "A.B.C." ag iarraidh mu'n riaghailt-sgrìobhaidh Ghàidhealaich "*Leathan ri leathan a's caol ri caol*" a thoirt seachad san ath àireamh. Ge màlda 'n t-ainm a thug e air féin, 's i ar barail gu bheil treis mhatb ùine o'n a dh' fhàg e'n A.B.C.

CONTENTS.

	PAGE.
Melchisedec, ...	73
Patrick O' Rourke, ...	76
Power of the Gaelic as a Language, ...	82
Complimentary Verses to the former Gaelic Magazine, ...	83
Song—Original, ...	83
Familiar Dialogue—Zoology and Ichthyology of the Northern Regions, 84	
Humorous account of the Conversion of a Woman-hater, ...	89
The New Coat, ...	91
Shepherds of the Alps, ...	94
Song, ...	94
New Gaelic forthcoming Publication, ...	95
Markets, ...	93
News, ...	95
Notices to Correspondents, ...	98

R'A REIC AIRSON

SE SGILLEAN.

AN

TEACHDAIRE ÙR GÀIDHEALACH.

VIII. ÀIREAMH

MIOS DEIREANNACH AN T-SAMHRAIDH, 1836.

"Lean gu dùth ri cùis do shìneir,
'S na d'èir a bhì mar iadsan."

PUBLISHED MONTHLY, BY

D. MACFARLANE, 60, OXFORD STREET, GLASGOW;

SOLD BY

MACLACHLAN AND STEWART, EDINBURGH; M. OGLE AND SON, D. M'GREGOR,

J. LAWSON, P. SINCLAIR, J. DUNCAN, GLASGOW;

GUTHBERTSON, GARDINER, PAISLEY; JAMES KERR, THOMSON, JOHNSTON,

M'IVER, LAING, GREENOCK; GLASS, ROTHSAÏ; RALSTON, M'KENZIE,

CAMPBELTOWN; K. DOUGLAS, INVERNESS; HEWITT, STIRLING;

DEWAR, PERTH; CHALMERS, DUNDEE; MATHIESON, ABERDEEN; CLARK,

DUNFERMLINE; AND ALL BOOKSELLERS.

And generally by Merchants throughout the Highlands and Islands.

MDCCCXXXVI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

LIBRARY OF SOCIETY
NO. 11
1977

TEACHDAIRE UR GAIDHEALACH.

MIOS DEIRIDH AN T-SAMHRAIDH.

VIII. AIREAMH.

SEANN SGEUL GAIDHEALACH.

A Theachdaire Ghaelaich,

Innsidh mi dhuit sgeul beag mu nà a thachair o chionn còrr agus dà cheud bliadhna. Cha robh bith agadsa san àm sin, ged bu liath mise, Mactalla. B'i bainionnach do Chloinn-Dhiarmaid a thug cìoch do dh-Alastair Stiùbhart, fear Ghart. Bha dithis mhac aice, agus chaidh eucoir a dheanamh air an fhear dhiu 'bha na cho'dhalta do'n tighearna, le Mac Mhic-Iomhair Glinnlibhit. Dh' fhalbh an dithis bhràithrean gu Dùn Ghart air ghearan. Bha fios aig Mac-Mhic-Iomhair gu'n éireadh fear Ghart 'an aobhar nan òganach, agus dh'orduich e, uime sin, an ruaig a chur orra agus gun leigeadh dhoibh dol as. Chunnaic Clann-'ic-Dhiarmaid an tòir a' tighin cas orra, 's o nach robh dol as aca leum iad do'n abhuinn Libhinn, an dùil nach leanadh an luchd-tòrach iad, ach ged a leum chaidh co'dhalt' an tighearn a lot le saighid agus bhàthadh e. Theirear ris an àite agus an la diugh Linnc Dhòmhnuaill. Shnàmh am fear eile gu tìr agus thug e mach Gart.

Cha luaithe chuala Fear Ghart mar a bhà na thog e air, e féin 's a ghillean a thoirt a mach èiric

a cho'dhalta. Dh'aithnich Mac Mhic-Iomhair mar bhiodh a' chùis, agus chruinnich esan a' dhaoinne, agus choinnich na seòid a chéile mu mheadhon a' ghlinne. Dh' fhàg na cinn-fheadhna an cuid daoine agus chaidh iad an còmhhdhail a chéile, feuch an réit-eadh iad a' chùis eatorra féin.

Bha breacan-an-éilidh air Fear Ghart 's bha'n dara taobh dhe dorcha, 's an taobh eile dearg: mun do dhealaich c'ra ghillean thuirt e riutha fhad 's a chitheadh iad taobh dorch a' bhreacain a mach mar bhà e gun iad a ghluasad, ach nam faicadh iad e 'tionndadh an taobh dheirg iad a tharruinn an lann.

Cha robh an dithis fada 'sean-achas 'nuair rinn Mac-Mhic-Iomhair fead; chual a dhaoinne e, agus tharruinn gach fear a chladheamh. "Carson an fhead?" arsa fear Ghart. "Cha'n 'eil" ars' esan "ach a thional mo chuid éildean o na beannta." "Ma's ann mar sin a thà," arsa fear Ghart, "'s mithich dhòmhsa mo mhòlchoin a ghairm," 's e 'tionndadh a mach taobh dearg a bhreacain. Thug na sunn 'na chéile,—thòisich an slachdradh, 's b'e sin an cath fuileachdach! Mu dheireadh ghabh Clann

Mhic-Iomhair an ruaig, 's lean càch iad ochd mìle suas an gleann; ann an so thionndaidh iad a rithist, ach cha b'fhada 'sheas iad; thuit mu sheachd fichead dhiu! Am beagan dhiu 'chaidh as theich iad gu cearn eile do'n dùthaich, Ghlac Fear Ghart 's a chuideachd an tighean 's an cuid fearainn, agus an nì a bhuan-aich e mar so leis a' chlaidheamh chaidh a dhaingneachadh dha le lagh na rìoghachd fo làimh rìgh Seumas an treas anns a' bhliadhna 1477.

'Nuair bha na Stiùbhartaich a' pilleadh o'n chath chaidh iad a thaobh do'n abhainn a nigh-eadh na fola bhàrr an claidhean. 'S ann uaith so a fhuair an gleann an t-ainm. Mun do thòisich an cath chuir na Stiùbhartaich dhiù

seòrsa chuaran a bh'orra, agus dh'fhàg iad iad ri sgàth creige. Lean Leac-nan-cuaran rithe gus an la diugh—Dail an Rùsgaidh ris an àit anns an do rùisg iad an claidhean—Laggan a' chath ris an àit an d' thàinig iad gu buillean, agus Camus-nan-carn ris an aite 'n do thill Clann Mhic Iomhair an déigh an ruaig a ghabhail agus far 'n do mharbhadh a' chuid ba mhò dhiu.

Chaidh claidheamh agus aon de na tuadhan-airm a chladhach á Laggan-nan-cath anns a' bhliadhna 1816, agus bha iad an sin aig an t-seanalair Daibhi Stiubhart, mar a chaidh innse dhòmhsa.

MACTALLA.

Eilean Chola, 1836.

BRAICEAS DIUC ALBHA.

SGEUL GEARMAILTEACH.

AIR dhomh bhi 'rannsachadh seann leabhraichean Gearmailteach, thachair an sgeul a leanas rium, agus tha mi 'ga mheas air na h-uile cor airidh air a thionndadh gu Gàilig.

Chuir baintighearna Ghearmailteach a bhuneadh do theaghlach a bha daonnan ainneil airson misnich agus uaibhreachd spioraid, agus a chunnaic aon d'a chuid mac air rìgh-chathair na dùthcha sin, a dhaothainn eagain air diuc Albha, a bha do ghnàth a' cumail na cearna sin de'n dùthaich fo chruaidh-smachd agus fo eagal.

Anns a' bhliadhna 1547 'nuair a bha an còigeamh Tearlach a' dol troimh *Thuringia* le 'chuid feachd, fhuair *Catriona*, bannt-rach Iarla *Schwartzenburg*, agus

'na bana-phrionnsa a thaobh staid-breith, litir-dhìona no thèar-uinteachd uaithe airson a cuid sluaigh, a' toirmeasg do'n arm Spàindeach dochoir sam bith a dheanamh orra; agus mar éirig airson so ghabh ise os làimh aran, beòir, agus goireasan eile riarachadh do'n arm air prìs riasonda, aig an àite far an robh iad a' cros-gadh abhuinn *Shaaill*; ach bha eagal oirre gu'n robh an t-àite so tuille 's teann air beairteas a' bhaile, agus gu'm faodadh so a bhi daonnan 'nan sealladh na saighdearan a bhuaireadh gu spùinneadh. Air an aobhar sin leag i na drochaidean a bhà teann air a' bhaile, agus thog i feadhain eile treis air astar. Dh' àithn i maraon do luchd-àiteachaidh nam frith-bhailtean na nithe

bu luachmhoite bha aca chur a stigh g'a lùchuirte féin, caisteal *Rudolstadt*.

Aig an àm so ràinig an sean-alair Spàindeach am baile, agus maille ris diuc Eunraig *Bhruns-nick* agus a chuid mac. Chuir e fios thun na baintighearna gu'n robh toil aige a bhraiceas a ghabhail 'na caisteal. Cha robh e furasda dhise so a dhiùltadh do phrionnsa air ceann feachd; agus le sin chuir i fios air ais gu'm b'ea bheatha nam b'urrainn a mhórachd cur suas leis na gnothuichean a bhla 'na tigh-se. Air an àm cheudna chuir i 'na chuimhne an litir thèarmuinn, ag asluchadh gu'n rachadh an cùmhnant sin gu cùramach a choimhead.

Bha fàilte chaoimhneil agus bord air dheagh riarachadh a' feitheamh air an diuc 'nuair thàinig e. B'éigin da aideachadh, thuirt e, gu'n robh baintighearnan *Thuringia* ionnsuichte anns gach ni a bhuineadh do dh-fhàoilidheachd. Cha robh a' chuideachd fhathast air suidhe nuair thainig teachdaire a dh'iarraidh guth do'n bhaintighearna mach as an t-seòmar, agus dh'innis e dhi gu'n do thog na saighdearan Spàindeach an spréidh á cuid de na frith-bhailtean!

Bha *Catrìona* mar mhàthair d'a sluagh, agus b'ionann leatha dochoir a dheanamh oirre féin agus air an aon bu shuaraiche dhiu. Air a farranachadh leis a' bhristeadh-geallaidh so, ach a' cumail air a feirg cho math 's a b'urrainn i, dh'orduich i a muinntir a dhol gu grad agus gu samhach fo armaibh, agus geataichean a' chaisteal a chraunadh. *Phill* i'n sin air a h-ais do'n t-

seòmar far an robh na h-uaislean 'nan suidhe mu'n bhord, agus ghearain i gu goirt air an eucoir a chaidh dheanamh oirre, agus air an tàir a bha iad a' deanamh air gealladh an impire. 'Se freagairt a fhuair i, treis ghàiricich! Thuirt iad rithe gu'm b'ea sin aon de ghnàthaiichean a' chogaidh, aon de na tubaistean beaga bha daonnan 'an lorg airm, agus nach b'urrainnear a sheachnadh. "Chì sinn ciamar bhios sin!" ars' ise, a' losgadh le feirg; "gheibh mo shluagh bochd-sa air ais na chaidh a thoirt uapa, air neo tha mi a' mionnachadh gu'n dhol fuil phrionnsachan airson fuil dhamh!" Le so a ràdhainn dh'fhalbh i, agus a thiota bha'n seòmar làn dhaoine fo làn armaibh, a chàirich iad féin le'n claidhean rùisgte, ach air an dòigh bu mhodhala 's bu bheusaiche aig culaobh nan uaislean, deas chum frithealadh dhoibh aig a' bhord! Aig teachd a stigh nan gillean-buird armaichte so thainig mùthadh air neul diuc Albha, agus sheall a chompanaich air a chéile le mór ioghnadh, ach gun smid a labhairt. Air a ghearradh as o 'chuid feachd agus air a chuairteachadh le àireamh mhòr de dhaoine armaichte, ciod a b'urrainn e 'dheanamh ach strìochdadh air dhòigh sam bith a roghnaicheadh a' bhaintighearnardanach so. B'ea diuc Eunraig a' cheud fhear a ghlac misneach, agus a' deanamh gàire cho cridheil 's a dh'fhaodadh e ghabh e air gu'n robh e 'meas na thachair 'na fhala-dhà, agus rinn e mòran molaidh air a' bhaintighearn airson a' chùram a bha i' ghabhail do na bhuineadh d'a h-ìochdarain, agus gu sònruichte airson na h-ard-inntinneachd a chuir i 'n céill.

Dh'asluich e oirre gun tuille dragh a chur oirre féin mu na thachair, a' gabhail os làimh cead dhiùc Albha fhaotainn airson ni air bith a bhiodh ceart; agus a réir an iarrais so chuir an diùc ordugh do'n champ an crodh a liubhairt thairis gun dàil. Co luath 's a chual' a' bhaintighearna gu'n deachaidh an t-ordugh a choimhlionadh thug i buidheachas doibh ann an briathraibh bainndi grinn; agus ghabh iadsan an cead di 'ga h-ard-mholadh ann an cainnt chùirteil thaitneach mar bhuineadh d'an ard inbhe—glé thoilichte bhì air taobh muigh na lù-chuirt.

Cha 'n eil teagamh nach b'e 'n gnothuch so a dh'fhàg a h-ard-mhisneach co ainmeil san Roinn-Eòrpa. Bha i iomraiteach mar an ceudna airson iomadh oidhirp a thug i chum an creidimh ath-leasaichte a bhuanachadh san dùthaich sin: agus is iomad ministeir a bha air a gheur-

leanmhuinn le naimhdean a' chreidimh so a dh'ion i o chron agus a chum i suas. Nam measg so bha aon *Caspar Aquila*, a chaidh 'an làithean 'dige le arm an impire do na *Netherlands* mar mhiusteir-feachd; agus a chionn gu'n do dhiùlt e peileir gunna-mhóir a bhaisteadh dhinn na saighdeirean a stigh e ann an gunna farsuing ris an abair iad *mortar*, a los a shéideadh 'sna speurabh; ach gu fortanach dhàsan, bha'm fùdar fliuch agus cha ghabhadh e lasadh. Cha b'iongantach e ghabhail a' cheud chothrom air teich-eadh uapa, agus fhuair e àite tèarmuinn sa' chaisteal.

Chaochail i aig aois ochd-deng 's da fhichead bliadhna, urram-aichte agus gràdhachta aig gach ard agus ìosal san dùthaich; oir bha i có chairdeil chaoimhneil 's a bha i foghainteach. Thìodh-laiceadh i ann an eaglais *Rudolstadt*.

EAD. M.

ALIBEUS AM PERSACH.

“Tha'n cuimhne mar dhearsadh air m'anam.”

CHUIR Sa-abas, rìgh Phersia, roimhe a Lùchairt fhàgail car tamuill an riochd fear dùthcha, chum agus gu'm faicheadh e an dealachadh bha eadar an tuath agus an tighearnan.—Cha d' thug e leis ach aon d'a fhlaith-ean ris an d' thubhairt e “Tha mi aineolach air fìor ghnàth dhaoine, oir gach neach a thig chugam 's ann le sglèd agus mìodal 'na bhriathran. Feucham a nis ciod i an Dùthaich, agus chitheam ciod iad so tha co tàireil an stùlean an uachdarain, ach a shaoileamsa is ceanglachain

co-chomuinn a' chinne-dhaonna. Tha searbhadas orm bhì 'g éisd-eachd ri sodal. Tiugainneamaid, faicemaid treabhaichean agus buachaillean gun fhios aca có mise.”

Leis an rùn so dh'imich e féin agus a charaid trid mhóran bhailte-dùthcha anns am fac' iad na h-àitich a' dannsa, ag cluiche agus ri mìreag neo-lochdach; thaitinn so gu h-anabarach ris, iad a bhì co ait shubhach co fad' o'n lùchairt.

An déigh treis choiseachd bhuaill acras e agus thàr e airson

bhìd chum aon de na bothain shuarach na fhlochair, agus mhothuich e blas na teachd-an-tìr gharbh làidir acà ni bu taitniche na gach grùneas a fhuair e riamh aig a bhord féin. Ag dol tre chòmhnard còmhdaichte le blàithean, air uisgeachadh le allt a' ruith 'na lùban troimhe, chunnaic e Aodhair òg fo' dhùbhar craoibh-leamhain a' cluiche air feadan agus a' feuradh a spréidhe. Dh' fheadraich an Rìgh c'ainm a bh' air: fhreagair esan *Alibeus* agus gu'n robh a mhuinntir anns a' bhail' ud thall. Bha'n t-òganach maiseach gu'n bhi banail, beothail ealamh gun bhi fiadh-aich, ncomhothachail air a dhreach, oir cha do smuaintich é gu'n robh e air chor air bith oscéann a chòmbaich. Ged' bha e gun fhoghlum chuir meud a thuigse agus géiread inntinn ioghnadh air an Rìgh, 'na chonaltradh ghabh e ro-thlachd, oir dh'innis e dha cor na dùthcha agus an luchd-àiteachaidh, nithe nach eòl do rìgh ach trid tuairsgeoil luchd-mioidail na luchairt.

Thigeadh fè ghàire air bilibh Mòrachd Phersia ag éisdeachd o thréibhdhìreas cridhe Alibeus an fhìrinn m'a uaislean, gun mheachainn air do neach dhiubh. "Tha e soilleir," ars' an Rìgh "gur ionann toilinntinn 'na gnè o'n iochdaran agus an t-uachdaran. —C'aitè no cuin a' bha mac Prionnsa riamh ni bu tlachdmhoire na'n gille so tha leantainn nan caorach? Cò e nach biodh sona a shamhail de mhac a bhi aige, àluinn, dreachmhòr agus tuigseach mar *Alibeus*—cuiridh mis' e dh'ionnsuchadh gach gnè eigse agus eòlais."

Do réir so thug an Rìgh *Alibeus* leis; dh'ionnsuich e leugh-

adh, sgrìobhadh; agus gach innleachd, a' bheir snas do dh'inntinn dhaoine, am fiosrachadh a' bheir air neach a ràdh le ardan ionmholta "is duine mi."—Bhuail mòralachd na luchairt an toiseach a shealladh mar ghàir-thèas air gaineamhaich ri dealradh grèine làtha teith samhraidh, agus thug e aomadh 'na bheachd air sheòl no dhà.

An àite a bhachuill, fheadain agus a bhreacain, bha e sgeadaichte le h-carradh phurpur agus i' dealradh le greus-obair, òir; bha bhoineid mar an cèudna lainnreach le seudan luachmhor. Ni'm b' fhada gus an robh e comasach na gnothuichean bu chudthromaiche ghabhail 'os làimh. Bha làn earbsa aig an Rìgh as, oir chunnaic e gu'n robh aige beachd sònrachaidh airson gach ni iongatach agus mòralach. Uime sin thug e dha dreuchd mòr ann am *Persia* 'se sin Feargleidhidh sheudan agus airneis an rìgh.

Fhad 's bu mhairionn *Sa-abas* bha 'thlachd ann an *Alibeus* a' meudachadh gach là.

Bha céiread na h-aoise a nis air ciabhan *Alibeus* agus chuimhnicheadh e sàmchair 'oige le mulad. "Ochòn! (theireadh e) dh'fhalbh sibh a làithean mo shonais, làithean aobhach gun chun-nart, làithean nach tig am feasd' an comh-ionann. E san a thug sibhse uam ged bu leam a-shaobh-reas agus a chumhachd bu chall leam iad ann an coimeas ribhse—O is sona is sona sibhse do nach aithne truaighe nan luchairtean! Mar so chaoidh *Alibeus*, an aimsir a dh'fhalbh, ach fhuair e tuillidh aobhair fa-dheòigh.

Dh' eug an deagh rìgh *Sa-*

abas agus chuireadh a mhac *Sa-Sephi* san rìgh-ckathair, chuir naimhde farmaid dreuchd *Alibeus* mar chagar ann an cluais *Sha-Sephi*, gun d'rinn e mì-bhuil ris na seudan agus an t-earbsa chuir *Sa-abas* ann,—gu'n do shlad e mòran nithe luachmhor a chruinneachadh toic dha féin. Bha *Sa-Sephi* òg agus faoin; chreid e an tuairsgeul; ann an reachdmhoireachd na h-òige shaoil e gu'n leasaicheadh e mearachdan athar. Mar leisgeul airson *Alibeus* a chur uaithe, le comhairlean nam flath farmadach, dh'iarr an rìgh an lann le h-usgraichean bu ghnà le 'athair a tharruing sa' chath.—Dh' orduich *Sa-abas* na daoimein fhuasgladh o'n chlaidheamh, ach dhearbh *Alibeus* gu'n deachaidh so a dheanamh mun d' thainig e fo a choimhead-san.

'Nuair chunnaic na cùlchainnt-eàran gu'n d' fhairtlich a' chùis ud orra dh' impich iad *Sa-Sephi* thabhairt àithne do dh-*Alibeus* clar-innsidh a dheanamh suas de gach nì chuireadh fo 'churam agus sin a bhi deanta fa cheann cheithir-la-deug. Thàinig an latha, thàinig an rìgh, agus dh'fheumadh e na h-uile nì fhaicinn; Dh'fhosgail *Alibeus* gach dorus agus ciste dha; fhuaras glan agus 'nan àite féin gach seud gun aon diubh air chall. 'Nuair chunnaic an rìgh mion-chùram *Alibeus* is beag nach do theò a chridhe ris, ach thug e fa'near dorus iaruin air an robh trì glasan móra ann an ceann shìos *for-urlair* a bha làn de airneis luachmhor. 'S ann an sin, arsa na cealgairan tha'n t-ionnmhas folaichte O Rìgh! a thug e 'o t'athair.

Le frionas fiadhaich dh'orduich

Sa-Sephi an dorus a bhi air a ghrad fhosgladh. Shleuchd *Alibeus* e féin aig casan an rìgh a' guidhe air an ainm nan dée neobhàsmhor gun e thabhairt uaithe na nithe bu mheasaile bha aige air thalamh. "Cha'n eil e ceart," ars' esan, "mo chreachadh ann an tiota 'n am uile shealbh, an déigh dhomh mo dhleasnas a dheanamh gu dileas ré ùine mhór ri t'athair—Thabhair uam gach nì eile, ach fàg agam na bheil ann an so amhàin." Mheudaich na briathran so amharus an rìgh; agus a rithist, le bagradh agus gruaim dh'àithn e fosgladh. Ghéill *Alibeus*; bha 'n inchair aige 'na làmh agus dh' fhosgail e 'n dorus. Spleuchd na bha làthair gach fear air a chéile 'n uair nach fac' iad ach an bachull, am feadan agus éideadh buachaille, cuimhneachain air an robh e 'taghal tric le h-eagal gu'n cuireadh a mhòrachd an inbhe san robh e roimhe as 'aire. "Feuch," thubhairt e, O Rìgh, na tha làthair de shonas m'òige, 's nach urrainn tubaist no cumhachd a sgaradh uam! Feuch m' ionnmhas agus mo shaoibhreas, agus na h-oidhirpich m' fhàgail bochd! 'Siad so am beartas nach tréig, am beartas a chumas neo-chiontach agus sona iadsan a bhios toilichte le nithe feumail gun déigh air barrachd—O a shamhlaidhean m' inbhe iriosail bheannaichte! dhuibhse thug mi spéis, leibhse eugam! A nis, O rìgh mhóir! bheiream suas duit gach nì ach na bh' agam 'nuair thug t'athair d'a chùirt o'n spréidh mi." Mhosguil an rìgh as 'iognadh, agus ionracas *Alibeus* air a dhearbhadh, làn feirge dh' fhògair e na comhairlich chuilbheartach as 'fhianuis.

Dh'ardaich e *Alibeus* gu' bhi 'na ard-chomhairleach agus dh' earb e ris gach gnothach dìomhair agus cudthromach a bhuineadh do'n rìoghachd; gidheadh cha robh latha dol thar a cheann nach tugadh e sùil air 'fheadan, a bhachull agus 'earradh aodhaireachd. Theagamh, theireadh e ris féin, gu'n cail mi deagh ghean *Sha-Sephi*.

Dh' eug *Alibeus* ann an deagh shean aois; cha d'aontaich e ri dioghaltas a dheanamh air a naimhdean, cha do chuir e mu seach airgid no 'or; dh'fhàg e aig a chairdean-dàimhe amhàin na chumadh socair iad mar chùbeirean, caithe-beatha bha leis bu shona agus bu tèaruinte.

ORCHLOGAID.

BREITHEANAS AIR RUN MOIRT.

CHA mhòr gu'n gabh fuil eileth; 's ainmic a tha murtairean a' dol as bho pheanas; is moch a thainig a' bhinn amach "Esan a chrathas fuil duine le duine, bithidh 'fhuil-san air a crathadh," ach tha àithne an Tigh-earn a' teachd ni's dlùithe oirnn na so, oir tha e ag ràdh, "Esan a tha toirt, fuath d'a bhràthair a dh-easbhuidh aobhair, is mortair e." Anns an sgeul fhìrinneach a dh' aithriseas sinn an dràs, tha dearbhadh againn gu'm beil a bhreitheanas a' greimachadh air smuaintibh agus rùintibh dìomhair a' chridhe.

Anns a' bhliadhna 1756 bha duin'-uasal, saoi-bhir àraid d'am b' ainm *Hayes* air chuairt ann an Siorramachd Ocsford ann an Sasunn, agus thachair dha fois na li-oidhche a ghabhail ann an tigh-òsda a bhuineadh do neach do'm b' ainm Ionatan Bradford. Chòmhalaich e anns an tigh so dithis dhaoine-uaisle eile. Ghabh e a shuipeir 'nan cuideachd, agus thubaist dha tre mhi-chaitris a ràdh gu'n robh suim mhòr airgid air a shiubhal. Mu mheadhon-oidhche an déigh dhoibh dol gu fois, dhùisgeadh an dithis

dhaoin'-uaisle, a bha 'nan cadal san aon seòmar, le tróm acain, osnaich agus gearan a' teachd mar gu'm b' ann bho 'n t-seòmar a b' fhaigse dhoibh. Dh'éirich iad, agus ghluais iad gu socair sàmhach gu dorus an t-seòmair anns an cual' iad an acain. Bha an dorus leth-fhosgailte agus air dhoibh dol a steach, chunnaic iad ann an sin neach a' snàmh 'na fhuil air a leabaidh, agus duine eile 'na sheasamh os a cheann, le solus 'san dara làimh, agus sgian san làimh eile. Dh' aithnich iad air ball, gu'm b'e an duine bha air a mbort an neach a ghabh a shuipeir maille riu, agus gu'm b'e an neach a bhla 'na sheasamh os a cheann fear-an tigh-òsda! Chuir iad 'an làimh e —thug iad bhuaithe an sgian, agus chuir an ìre am mort dha. Dh'àicheaidh e a chionta gu buileach. Thubhairt e gu'n d' thainig e do 'n t-seòmar leis an aon rùn 'san d' thainig iad féir —gu'n cual e fuaim—an déigh sin tróm acain agus osnaich—gu'n d'éirich e— gu'n do las e coinneal, agus gu'n d'thug e sgian leis chum e féin a dhion agus nach robh e ach tiota beag

san t-seòmar romhpa féin. Ach a dh'aindeoin gach leisgeul a rinn e, cha chreideadh iad e. Chuir iad 'an cuing e gus an d' thainig an latha, agus anns a' mhaduinn thug iad fa chomhair an fhiir-cheartais a bha sa' bhàile, no sa' choimhearsnachd e, agus bha leithid do dh' aobhar dìtidh 'na aghaidh, s gu'n dubhairt an duin-usal sin ris "A mhaighstir *Bradford*, an dara cuid 's tusa no mise a rinn an mort so."

Nuair choinnich na mòr-fhearann dearga, chaidh fheuchainn—thug iad binn bàis amach 'na aghaidh, agus an ceann beagan làithibh chaidh a chrochadh, ach cha do ghabh e riamh ris a' chionta; chaidh e chum a bhàis 'ga àicheadh.—Ni mò a bha e ciontach anns a' chùis so, mar fhuaradh amach an déigh sin! B'e seirbhiseach Mhaighstir *Hayes* fhéin a rinn a mhort. Bhruid an t-eucorach so a Mhaighstir; chuir e gu bàse, agus thà e as, leis na fhuair e do dh' airgid, mun d' thainig Mr *Bradford* do'n t-seòmar. Thug dìteadh-coguis air an t-seirbhiseach

an gnìomh so aideachadh, agus e air leabaidh a bhàis ochd mìosan deug an déigh dha an ni oillteil so a chur an gnìomh, agus cha bu luaithe a dh' aidich e na bhàsaich e. Thà e 'na ni comharaichte ged bha Mr *Bradford* neò-chiontach a thaobh a' mhoirt agus ged nach robh eòlas sam bith aig' air, gu robh e gidheadh 'na mhortair ann an rùn—dh'aidich e do'n mhinisteir a bha 'frithealadh air, san àm a bha e fo bhinn-bàis, gur h-ann le rùn Mr *Hayes* a mhort a chaidh e do'n t-seòmar, leis an sgithin 'na làimh, agus nach bu mhór gu 'm b' urrainn e a shùilean féin a chreidsinn, nuair chunnaic e marbh e; agus a chum's gu'n deanadh e e féin dearbhte mu thimchioll na cùise tharruing a gu taobh eudach na leapach agus leis a' bhrùaillean 's an troimh-a-chéile anns an robh e thuit an sgian bhuaithe, agus ghàruich e a lamhan leis an fhuil, da ni a bha 'nan tróm aobhair-amharuis 'na aghaidh.

EILEANACH.

CUMHACHD INNLEACHD NA TOITE AGUS SPIONNADH EACH,

AIR AN COIMEAS MAR A GHABHAS IAD CUR GU FEUM A GHIULAN
LUCHD-TURUIS.

Ghabhadh e 12 coidse no carbad, a' giùlan 15 pearsa an t-aon, agus 1200 each a ghiùlan 180 pearsa 240 mìle ann an 24 uairibh aig luathas 10 mìle san uair.—Ni aon inneal-toite air rathad iaruin a dha uibhir so a ghiùlan anns an ùine cheudna, mar so a' deanamh obair 2,400 each.

A rithist: Ghabhadh e 30 de na carbaid ris an abair iad sa'

Bhenrla *Mail Coaches* nach faod a réir nan riaghailtean fo'm bheil iadsan ag obair, ach 6-nar an t-aon a ghiùlan, agus 3000 each, a ghiùlan 180 pearsa agus màileidean nan litrichean 140 mìle ann an 24 uairibh aig luathas 10 mìle san uair.—Ni aon inneal-toite a dhà uiread so anns an ùine cheudna, mar so a' deanamh obair 6000 each

EAD. M.

THAINIG an tuath a-steach mar aon duine mu naoi uairean a dh-oidhche mar dh' iarradh orra—ach an àite fleagh 's ann a fhuair iad an dà òg-fhlath 'nan laidhe 'nan closaichean marbha san t-seòmár. Sheas Iain Lom air meadhon an urlair ri 'n taobh; bha 'na deòir a' ruith sìos air a ghruaidhibh; ach cha' do shil aon duine eile deur—bha iad a' coimhead air a chéile le h-ìonghnadh agus uamhas. Chuir am bard a mheur 'san fhuil a bha 'na tiugh shruthana ruadha air a' chas-bhrät;—'s chuir e 'n sin na bheil i. Cha robh duine 'tuigsinn ciod a bh' air 'aire; bha fraoch-fhearg a' dùsgadh calm-chruth air 'aodann, agus bha las-air a shùl mar chrois-tàra a' brosnachadh chum cath. Ach b' i 'theanga am ball-airm a b' f'hearr leis an cluicheadh e.—“Faicibh an fhuil, fhearabh!” ars' esan 's e 'cur a mheur 'na bheil an dara uair, “is leibh fein i—'s i fuil chlainn Raoghail na Ceapach a th' innte; faicibh an fhuil, is leibh fein i!—fuil 'ur ceann-feadhna air a dórtadh leis an dream a bha sibh a biathadh 's a g-àrach o chionn shèa bliadhna! Phàigh iad a nis sibh; òlaibh O! òlaibh an deoch a shol-air iad dhuibh!” 'Stad e ag amharc anns gach gnùis a dh'fheuchainn an d' thug e gluasad sam bith air an aigne, agus air dha m'bothachadh gu 'n do dhruigh e 'm meud-eigin orra chaidh e air aghart:—“A spioradaibh gearanach nam marbh na biodh dian-chorruich oirbh gu bheil sinn a' cur dàil ann an dìoghaltas a dheanamh air na mortairean;—mar is fhaide 'bhuille gun tighin 's ann is trùime. Ach mo léir-chreach!

's fuar an diugh an cridhe bha bualadh le'eibhneas ri 'dhùth-aich 's ri 'dhaoiné an dé, 's tosdach 's balbh-thosdach na bilean bu mhilse fàilte 's bu ghairge bagradh, 's diblidh gairdean nan buillean troma a dhùisgeadh mactalla le farum nan lann; agus na casan, O! nach tuit sibh sìos g'am pògadh maille riumsa—is mall an diugh na casan a bha lùghor, reidh-cheumach an dé— a' tighin dhachaidh dh'ionnsuidh na h-uaighe! 'Chlainn-Dòmhnuille na Ceapach, am fearr leibhse leómhann marbh na cù beò? Ma 's fearr, so an t-àm gu dhearbhadh. Tha gach lot dhiu sin a' glaothaich DIOGHALTAS. Eisdibh guth na fala agus armaichibh sibh fein le duinealas mar bu dual!”

Nam biodh na mortairean far am faighte iad 'nuair a chrìochnaich Iain Lom an òraid so, cha 'n eil teagamh nach dìoladh iad na fiachaibh gus an fheoirling dheireannach. Bha na daoine air bhoile; bhioradh an cridheachan le briathra drùigheach a' bhaird; ach air dhoibh fein cadal chaidh gach beò-thogradh airson aicheimhail a thoirt a mach; agus dh' fhartluich air an togail 'na dhéigh sin. 'Cheart cho luath 's a dh' adhlaicheadh na cuirp thug Iain Lom comhairle air an piuthair teicheadh do thìr anns nach b'urrainn na mortairean greim a dheanamh oirre. Mhìnich e dhi le mòr dheòthas anama gu 'n robh na bha e 'g iarraidh do-sgaraicht' o theur-uainteachd—gu 'n robh clann bhrathar-a-h-athar air bàinidh gu cur as di chum làn chòir fhaotainn air an oighreachd.—Fo stùradh na comhairle so theich i do Bhlar-an-Adhall agus

thuinich i 'n sin' re tamuill.—Thug am Bard aon oidhirp eile air na daoine bhrosnachadh gu mortairean Ionbhar-lair (oir 'sann an sin a bha 'n cileadair a chomhnuidh) a chur gu dith.—Chaidh e o thigh gu tigh' a's leine 'n oighre aige 'na laimh dearg le fuil. Cha robh fois aige latha no dh' oidhche; mhol e iad a's chàin e iad; chuimhnich e dhoibh athair nan gillean a dh' fhalbh 'san athraichean féin, 'sam baiteal buaidh-chaitreamach a thug iad do Chlainn-Chatain latha na Maoile-ruaidhe; ach chum iad cluasan bodhar na nathrach ris. Chaill e 'fhoighidin, agus air dha coimhearsnach d'a 'm b'ainm Iain Leathann Mac-Dhùghaill a choinneachadh astar bea o'n bhaile, thòisich e air bruidhinn ris:—"Seadh, Iain Leathainn, tha mi faicinn gu'n robh thu 'sealgaireachd—tha do lamhan dearg le fuil."—"Cha robh;" ars' am fear eile, "cha 'n eil boinne fala air mo lamhan-sa." "Nach eil a bhobaig?" ars' am bard, "s oil leam sin. Ach mo thruaighe sibh, fhir na Ceapach, a ghealtairan lag-chlridheach! tha sibh dìreach mar lamhan an dathadair a ghlacas na h-uile dath; 'se'n rìgh a th'air a' chaithir daonnan 'ur rìgh-se." Ach a dh'aindeoin a ghéiread 's a dhian-dhùrachd cha'n éireadh duinc leis. Gheall iad dha, gidheadh, na'm faigheadh e 'n àit' air bith eile na bheireadh aicreamhail a mach gu fanadh iadsan gun bhi air taobh no taobh.

Leis a' ghealladh so thug Iain Lom an t-Eilein-sgitheanach air gu moraire Chlainn-Dòmhnuille. Bu turns dioghaltais a thurus—bu chridhe naimhdeil a chridhe, agus bha 'theanga mar caltainn

gu reubadh, gu beuniadh, gu lomadh. B'e sin a' cheud u ire; chunnaic am moraire riabh a ach bha fios aige air nàdur a ghnothuich agus chuir e roimhe gun mhisneach air bith thoirt dha. "Cia as do 'n choigreach?" ars' am moraire. "A *Laodicea*;" fhreagair am bard. "An d' fhàs iad fuar no teth fathast 'san àite sin?" "Dh' fhàs cuid dhiu;" ars' Iain, "tha *Abel* 'na chorp fuar, tha *Cain* 'na mhortair teth-cheannach, dearg-lamhach, agus tha na ciadan meagh-bhlàth mar bhainne na gaibhre duibhe."—Chuir e 'n sin an céill na bha air 'aire ach thug am moraire glandhiùltadh dha. Gu mór air a mhealladh air gach làimh thug Iain Lom a nis MacCoinnich air. B'e MacCoinnich so seumarlan Mhic-Dhòmhnull san àm;—agus b' e dòchas Iain Luim gu feudadh e còmhnadh leis ann an brosnachadh a' mhoraire gu peanas a dheanamh air na mortairean Achthalion mhoireachd nan seumarlan mar bharr-iall nam bròg a ghabhas c eangal mar is àill le 'm maighstir. Mhothuich am bard so—thuir MacCoinnich ris gu h-ath-ghoirid ged bu bhard e 'cho math ri *Arion* nach biodh esan na *dhol-phin* aige g'a ghiùlan air a mhuin. Dhùisg so diomb Iin mhantaich agus le trom-fhras do dh'ana-cainnt dh' fhàg 'se e. Chaidh c 'n dara h-uair a dh'ionnsuidh a' mhoraire, thuit e sìos air a ghlùinibh 'na làthair, agus dh' aslaich e air ma bha braon do dh' fhuil an leómhainn 'na chuislibh—ma bha srad do dhuinealas 'na chridhe—ma bha fearalas sam bith ann gu'n cuireadh e daoine air falbh a dhórtadh fuil air son fola.—

Ghealladh dha gu faigheadh e nu bha dhith air; le deòir taing-ealais 'na shùilibh ghabh e a chead do'n mhoraire; ach dh' fhuirich e 'san Eilein a' deanamh 's a 'gabhail òran dhoibh.

Chaidh latha seachad an déigh latha, seachduin an deigh seachduin agus cha robh guth air éiridh. Chaill Iain Lom 'fhoighid-in a's thug e 'n caisteal air an treas nair. Thachair am morair' air a' sràidimeachd aig an dorus. "Cia mar tha thu'n diùgh?" ars' esan. "Cia mar tha mi 'n diùgh!" ars' Iain "tha mi' fìor dhuilich air son fìneadh aig am bheil ceann-feadhna mar ghearra-geòirt le briathra labhar oscarra a's gnìomhara leibideach mìghaisgeil. Sin agad mar a tha mi, 's innsidh mi nis dhuit cia mar nach robh mi — nach eil mi, 'snach bi mi fhad 's a bhios fuil Mhic-Raoghail na Ceapach gun phàigheadh—ann am dheisciobul aig Iob an duine foighidneach bha ann an 'tir Uis!" "Mur 'eil," ars' am moirair' 's e deanamh fiamh-ghàire, "theirig a dh'ionnsuidh an duine sin a th' ann an 'tir Uisid agus can ris gu'n d'iarr mis' air Gillcaspuic-Ruadh falbh air ceann nan daoine; agus buaidh leibh!" Bha 'so gu leòir. Dh' fhalbh iad as an Eilein' mu dhol fodha na grèine; bhà lan-chinnt' aig Iain Lom gu'n robh Alasdair Dubh Ghlinne-Garaidh na bù toighich air na mortairean 'na bha e air na gillean nach bu mhairionn; agus, uime sin, mheas e iomchuidh an turus a chumail uaigneach 's a dheanamh fo sgàil na h-oidhche. Ràinig iad Ionbhar-lar air an treas latha agus choinnich iad an t-seachdnar bhràthairean dlùth

air a' bhaile ann an ionad fàsil. Thainig iad orra gun fhios; oir ged a chual Alasdair Dubh gu'n deachaidh iad seachad, 's ged a chuir e tosgaireachd le sanas do 'n Cheapaich ghabh an gille 'n daorach air an rathad 's cha d'fhuir iad an teachdaireachd. "Bha thu trusadh chairdean, Iain," arsa fear do chloinn a' chileadair ris a' bhàrd 'nuair a choinnich iad. "Bhà, a's feuch am mort thus' iad," ars' Iain.— Dh'aithnich clànn Ionbhar-lair mar bhà, a's thug iad gu teich-eadh. Ach chaidh cur as doibh ann am mionaid an uaireadair. Reic na laoch sgariteil am beathach cho daor 'sa dh'fhèudadh iad 'na leithid do sheasamh—reic 's iad iad air son trì lota bàsmhòr a rinn iad air daoine a' "Chiarain bhaganta." Thuit an t-seachdnar mar thuaiream deich slatan d'a chéile; dh' fharraid Gilleaspuic Ruadh an robh am bard toilichte, 's fhreagair Iain Lom gu'n robh an seann sionnach fathast beò—gu'n robh e cho math a' gharaidh a ghlanadh gu h-iomlan. Thug iad a nis Ionbhar-lar orra dh' ionnsuidh tigh a' chileadair; bha e féin 'sa bhean a stigh 's an dorus air a chrannadh gu dìong-mhalta, "Ambheile 'na chleachdadh agad aoidheachd a thoirt do choigrich?" ars Iain Lom 's e 'na sheasamh aig an uinneig.— Fhreagair am fear eile a' chleid le urchair a thilgeadh troimh tholl a bha air an dorus. Chaidh am peileir seachad eadar casan a' chiarain mhabaich agus thòisich a' ghunnaireachd. Bha bean a' chileadair a' leaghadh nam miasan feòdair 's nan trìnsearan luaithe 's a' deanamh pheileirean dha; agus mur biodh iad air a marbhadh le urchair troimh an

fhairleus is deacair a ràdhainn cionnus a thachradh. Chaidh an duine aice 'mharbhadh mionaid no dha 'na déigh. Bha obair a' chasgraidh crìochnaicht, ach cha bu leòir so gu nàimhdeas Iain Luim a shàsachadh.

Leis an tuaidh Abaraich a bha 'na làimh rinn e 'n t-seachdnar bhrathairean a dhìth-cheannadh air ball, agus chuir e air gadiad a' seinn le mór chridhealas:—

“Mhuire! 's buidheach mis' a Dbia dhìot,
Cuid do'n athchuinge bha mi' g iarraidh,
'N grad spadadh le glas-lannaibh làtha,
Tarruingh ghad air fad am fìcal!”

Theagamh nach do sheinn bard riabh rann is mò tha nochdadh do chruas-cridhe 's do dhalmachd inntinn na i so. Aig an dearbh mhionaid 's an robh e 'tarruingh cinn a cho-chreutairean air gad bha e comasach air ceòl a ghabhail! Dh' fhalbh e 'n sin leis

na cinn air a ghualainn cho neo-mhothachail 's a bhiodh cìbair a' giùlan othaig bhragsaidh—cho aoibhneach 's a bhiodh treabh-aiche 'toirt dachaidh sguaba troma abuich an fhogharaidh gus an d' fhàg 'e iad aig dorus caisteal Ghlinne-Garaidh. Ghlan e na cinn ann an tobar ris an canar “tobar nan ceann” gus an latha 'n diugh. Fhuair Mac-Mhic-Alasdair air an adhlac iad 'san aon uigh os-ceann na thogadh tùr-cuimhne leis na seachd cinn air an gearradh a mach an làn-inheud—ceann air gach oisinn.

Sin agaih, a theachdaire, fìor-eachdraidh mu mhort na Ceapach. Cia cho taingeil 's bu chòir dhuinne bhì air son nach eil aithris mu'n leithidibh sin do ghnothuichean 'nar measg!
'S mis' ur fìor-charaid,

IAIN A' CHAGAINN.

Bun Lochabar,

Treas mìos an t-Samhraidh, 1836.

LINN AN AIGH.

B'i linn an aigh a bh' ann 's na làithibh céin
Le sonas àraidh, mur a d'ann an sgeul;
Bhiodh sìth a's sunimhneas seasmhach, buan 's gach tràth,
Le cairdeas aobhach, caoimhneil, caomhail tlàth.
Ceig, creach, no ainneart cha robh ann ni 's mò;
Bha sannt a dhìth 's an eridhe fìor gun ghò;
'S an ceumaibh ecartais bhiodh gach neach a' trìall,
Le sochair nàdur' 's ann an cairdeas fial;
Cha robh 'san linn ud lagh gu diogh 'ltastróm,
Bha caomh-lagh nàdur ceart a' tamh 's gach còm,
'S d'a réir gach uair bhiodh beus an t-sluaigh gu glic,
'S cha bhiodh na mòid 'gan gairm gu còmhail tric,
'N sin cha do chleachd iad a bhì 'teachd le fiamh
A chluinntinn reachd nam brcitheamh reachdail dian,
No co-ghair uallach inneal b' fhuaimneach srann,
A thional sluaigh gu comhag cruaidh nan lann;
Mar so gu téaruint, suaimhneach sèimh bha'n tamh,
Gun sgàth, gun chùram ac' roimh ionnsuidh nàmh,
'S an luaidh gu sìor air euchd an shinnsear treun,
Fo iomradh dhàn nam pong a b'airde gleus
Nan cluimneadh nàmh bu mheat 'a sgàth roimh 'n sgeul.
'Nan tìr gun fhùgradh bhiodh an còmhnuich buan
Mun d' fhuair iad miagh air cearnaibh cian a' chuain,
'Smun ghabh an Gàidheal cead gu bràth le bròn,

Do ghlinn a ghráidh 's an d' fhuair e 'árach òg.' —
 'S do thír an aigh nam fraoch-bheann ard 's nan gleann,
 'Snan sraithean aibhneach dreacht' le coill nan crann,
 Gach áite tric dha dh' áraich síochd an fhéidh,
 Le siol na h-earb' gu pailt air leing gach sléibh,
 'San sár-iag rioghail 's lann-bhreach, riomhach snuadh]
 Aig bruachaibh áithean cian o' thráigh a' chuain,
 'San spréidh gu cuanda, bliochdar guanach áill',
 Air machair úroir febir bu shùgh'or càil,
 Le cluintibh réidh do 'm b' fheartar éibhinn snuadh
 'San comhair sil bu shaoibhir díol do'n t-sluagh,
 Mar so bha maoin gu shaoibhir saor gu'n deoin
 'S an Còmhnuidh gheann cha b' eòl dhoibh ganntar lóin.

A. M' I.

ORAN.

[AIR Fonn "Mo Nighean dubh."]

O's rùnach leam mo Ribhinn dom,
 Sa' gheann taobh thall nam fuar-bheann
 San fheasgar chiùin theid mi le m' rùn
 Gu doire dlù nam fuaran.

I.

Ma sheang-choin sheilg tha'n learg nam fiadh,
 S'mo chridhe cian tha'n còmhnuidh,
 Sa' gheann san éisd mo Mhàiri ghrinn]
 Rì ceilear binn na smedraich.

II.

Tha eòin an t-sléibh air sgéith mu'n cuairt,
 'S cha d'ùisg' iad fuaim mo làmbaich,
 A's mis' am pràmb an sgàth nam bruach,
 A's m'uile smuain mu'n ghràdhaich.

III.

'Si 's aotruim' ceum 's a's dearsaich' sùil,
 'S a g'àir' tha ciùin a's caoimhneil,
 'S a guth tha dhòmhs' mar shòlas ciùil
 'S mi falbh nan stùchd san oidhche.

IV.

'S e 'cuach-fhalt fàinneach 's àillidh' sgéimh,
 'Sa brùighe 's glé-gheal b'bidhche,]
 Fo osna 'cléibh ag éiridh seimh,
 Mar fhaòileann bhàn air Lòchaidh.

V.

A cridhe'nobhach' s aotrom sunnd,
 Mar Mhang aig surd an réidhleìn,
 Ach seimh le tlàs, mar bhà fo dhriùchd,
 Am maise chiùin a' chéitein.

VI.

Mo Ribhinn' ghráidh a's àillidh' sgìamh]
 A's àraidh beus a's b'bidhche,
 Gach miadh a dh'fhàs mu Bhà Dhail-Céith
 Cha ghéill an Inbhir-Lòchaidh.]

ABRACH-MUAILECH.

GUIDHEACHAN RÌGH DAIBHIDH.

Is taitneach, da rìreadh, r'a thoirt fa'near gur lionmhor iad ameasg ar luchd-duthcha, gann 's mar dh'fhaodasam fiosrachadh saogh-alta bhi, a thoilleas, a thaobh an eolais air a' Bhiobull, am biùthas a fhuaire Apollos, "deas-bhriathrach agus cumhachdach 's na Sgrìobturaibh." Agus ri cainnt 's ri comhairle nan daoine so 's tric a dh'èisd an sgoileir le buafnachd, 's a dh'fhairich e uail 'ard-fhoghlum a's fhiosrachaidh air isleachadh; ach air an laimh eile is muladach r'a smuaineachadh gur tric iad "a dhorchaicheas comhairle le briathraibh gun eòlas." Agus gu cinnteach b'ann d'an àireamh mu dheireadh an duine sin a thòisich air mìneachadh an Sgrìobtuir d'a chòimhearsnaich, agus, anns a' mhìneachadh a bh'ann, a thainig an rathad nan Salm, agus a thug fa'near gu'm bu tricé leis a' mhinisteir na laoidhean a thoirt amach san ionad-aoraidh, a chionn nach bu toigh leis an duine chneasda bhi tighin thairis air na droch ghuidheachan goiriseach sin, a b'abhais do Dhaibhidh thoirt an aghaidh gach aon a chuireadh mi-thlachd air; ach nan cluinneadh a' mhinisteir féin a' chaint so, 's cinnteach gur l-ann a chuireadh e tosd air an aineolas ladurna le briathrabh achmhasain. Bha naimhdean lionmhor gu cinnteach aig an t-Salmadair, ach ged a bha, cha bu spiorad gamhblasach a dh'altruim e d'an taobh, agus, mar sin, cha'n iad a naimhdean féin air am bheil e 'g iomradh ach eas-cairdean an t-Slànuigheir, air an

robh Daibhidh araon 'na Shamhladh, 'na Shinnsear 's 'na Fhàidh; oir 's gann Salm mu nach faodar a ràdh, "Tha na 's motha na Daibhidh an so." Air an aobhar sin cha do ghuidh an Salmadair riabh, sgrìos air a' naimhdibh féin, le ciocras fuileachdach, mar ni sluagh gu tric 'nar dùthaich 's 'nar linn féin; ach 's ann a bhà e 'cur an céill breitheamhnais an Tighearna an aghaidh an aingidh, agus mar sin 's e 'n t-ionlan a dh'fhaodar a ràdh gur l-ann a tha Daibhidh mar "fhìrean d'am b'aobhneas breitheamhnas" ag aontachadh am bagradh 's am binn uamhasach Dhé an aghaidh a luchd-fuath; agus far am bheil e 'g ràdh "Thoir dhoibh a réir aingidheachd an gnìomharan," (Salm xxviii. 4.) 's ann a dh'fhaodta ràdh, "Bheir thu dhoibh, &c." agus cha ruig sinn leas dol na 's faide na'n rann a leanas gus am faic sinn am modh cainnte so air a chleachdadh, far am bheil e air a ràdh "Achionn nach toir iad an aire do oibrìbh an Tighearna sgrìosaidh e iad agus cha tog e suas iad," (rann 5.) agus faiceamaid briathran Dhaibhidh, amach as na sailm, far am bheil an gearan a's cruaidhe aige mu 'naimhdibh, agus cha'n eil e 'g ràdh ach, "Diolaidh an Tighearna do fhear-deanamh an uile a réir 'aingidheachd." 2 Sam. iii. 29. Cha robh aig an t-Salmadair, mata, rùn gamhblasach sam bith d'a naimhdibh féin, ach a dh'fhàgail firinn na cùise ni 's soilleire. Bheir sinn sùil 's na Sailm (Salm xxxv. 12. 14.) "Dhiol iad dhomh," arsa Daibh-

idh “olc an éric maith; chuir iad romhpa mo bheatha thoirt uam; ach a m’thaobh-sa ’nuair a bha iadsan gu tinn, b’èudach saic mo chulaidh; mar gu’m bu charaid no bràthair dhomh a bhiodh ann ghluais mi, mar fhearcaoidhamhàthar, gu dubh-ach chrom mi sìos.” Agus (gun ghuth idir a thoirt air Absalom 2 Sam. xviii.) nach math gu bheil fianuis air firinn na cùise so o ghiùlan Dhaibhidh a thaobh an eascaraid sin bu ghuiniche dh’amais riabh air, agus a bhàrr air a so gu bheil teistean Shaul féin againn, an nàmhuid gheur ud; oir ’nuair bha aobhar aig Daibhidh a ràdh d’a thaobh, ’nuair thainig e le feachd ’na aghaidh, “Tha thu sealg air m’anam a chum a ghlacadh.” 1 Sam. xi. 24. agus ’nuair a dh’fhaodadh e ’bheatha thoirt air falbh, an àite làmh dìoghaltais a thogail ’na aghaidh, ’s ann a nochd e iochd agus caoimhneas; agus ’s iad bu bhriathra dha “Biodhan Tighearna ’na Bhreith-eamh eadar mise agus thusa, agus tagradh e mo chùis;” agus cluinneamaid Saul féin ag aid-eachadh a chaomhalais so, “Is tusa a’s firinniche na mise, oir dhìol thusa math dhòmhsa ach dhìol mise olc dhuitse; agus nochd thu an diugh cionnus a bhui thu gu math rium, do

bhrìgh nach do mharbh thu mi,” 1 Sam. xxiv. 17, &c. Agus cha chreideadh e idir gu’n robh naimhdeas aig Daibhidh dha, ’nuair a thubhairt e ris, “Au uair a gheibh duine a nàmhuid an leig e as gu math e? Uime sin gu’n dìoladh an Tighearna math dhuitse air son na rinn thu dhòmhsa ’n diugh.” (Rann. 19.) Agus co riabh a bheachdaich air a’ chumha thiamhaidh sin a rinn Daibhidh air bàs Shaul agus Ionatain; agus a bhreithnich na briathra bròin sin a’s maisiche loinn? (Faic. 2 Sam. i. 19, &c.) Cò riabh a leugh air chòir na h-earrannan so d’an Bhiobull ’s do eachdraidh Shaul (2 Sam. ii. 5., and 2 Sam. xxi. 13.) ’s a chunnaic caoimhneas Dhaibhidh a’ leanmhuinn Shaul gu bàs agus gu h-uaigh?—Cò riabh a sheall (2 Sam. ix.) agus a thug fá’near Daibhidh a’ februich an robh idir air thalamh iarmaid do theaghlach Shaul ris an nochdadh e bàigh?—Cò riabh a thug fá’near na cùisean ud nach faiceadh gur h-ann bu dòcha Daibhidh a nochdadh iochd d’a naimhdibh ’nam beatha, agus caomhalas d’an duslach féin, na ’n geur-leanmhuinn gu’n uaigh, an cuimhne mhallachadh agus saltairt le fuath air an ùir.

A. M.

An Calbh Muileach.

A’ MUIR MHARBH.

THA a’ mhuir so air taobh na h-aid-an-ear de thìr Iudea, agus o shean bì a’ chrìoch eadar e agus fearann Mhoab. Thugadh a’ Mhuir-Mharbh mar ainm oirre do bhrìgh gu’n robh e air a

chreidsinn nach b’urrainn do chreutair tighin beò innte airson a millteachd anabarrach. Cha ruig sinn a leas ìnnseadh do dh-àireamh mhór d’ar luchd dùthcha gu’m b’e ’n t-àite anns a’ bheil a’

mhuir eagallach so an còmhnaid far an robh bailtean ainmeil Shodoim agus Ghomorrah, a sgrios an Tighearna le pronnusc agus teine a nuas as na nèamhan airson ciontan mi-nàdurra an luchd-àiteachaidh. Gin. XIX. 24, 25. A réir beul-aithris nan tàmhach b'è tri-deug àireamh nam bailtean àluinn a chaidh a sgrios; agus nuair a dh' amhairceas sinn air meud na fairge, mu thuairream deich agus tri fichead mìl' air fad agus mu ochd mìle-deug air leud, cha seall an cùntas neo-choslach.

Cha 'n eil cearn de'n t-saoghal, a tha luchd-turuis a' dol a dh-fhaicinn, a dhùisgeas tuille smuaintean cianail na tìr Iudea uile. Dh' fhògaradh a luchd-àiteachaidh gu àitibh iomallach na talmhainn—tha a bailtean móra 'nan làraichean briste, agus tha a sràidean le'n tighibh riomhach a' tuireadh an léir-sgrios. Tha luchd-turuis a bha o chionn ghoirid ann ag innseadh dhuinn nach urrainn neach air an la'n diugh amharc air a' Mhuir-Mhairbh no air a' ghleann anns a' bheil i, gun bhròn agus gun oillt. An àite bhi mar a bha e o shean, air uisgeachadh gu math agus torach eadhon mar ghàradh an Tighearna, 's ann a ta aodann a' ghlinne coltach ri ìochdar mara a bhiodh air falbh o chionn fada o 'h-amar—am blàr air gach làimh còmhdaichte le salunn, le làthaich thioram agus le gainmhich, 'na stioman mar gu'm b'ann le oibreachadh nan tonn—mill de chlachan agus mhiotailtean loisgte an sud 's an so, a' dearbhadh gur h-e so an t-àite o'm fae' Abraham deatach léir-sgrios a' dol suas mar dheatach aibhne. Blàran uaine

air an urrainn an t-sùil tàmh a ghabhail le tlachd, cha 'n eil r'a fhaicinn, no aon sruthan fìor-uisge as an gabh am fear-turuis deoch ged a bhàsaicheadh e le tart. Theagamh gu'm faicear ann an còrr àite preas seargte ag éiridh air éiginn am measg na gainmhich, an duilleach còmhdaichte leis an t-salunn a bheathaich iad, an cairt gun fheum le blas agus fàile deatachail. Tha barrachd saluinn taobh iar-dheas na fairge, 'na chreagan 's na sgrathan, a' deanamh a' bhlaìr geal mar shlios còmhdaichte le sneachda; ach cha 'n eil an luchd-turuis ag ràdh gu bheil an carragh saluinn do'n deach bean Lot a thionndadh r'a fhaicinn ann. Cia dhù a leagh e no ciod eile thainig ris cha 'n eil againn ach barail—tha 'n t-àite doilleir ni's leòir as a dhì. Tha e air a ràdh gur làidir an inntinn a sheallas gun charachadh air abluinn Iordain anns a' glaic tre am bheil i a' dol do'n Mhuir-Mhairbh, An àite ruith d'a h-ionnsuidh le torman sundach, a bruachan air an duibhreachadh le craobhan a' lùbadh le meas, agus fuaimneach le ceileire binn nan cun mar a b' àbhaist, 's ann tha i gu ruaimleach a' snàmh gu neo-thoileach le ciùneas a' bhàis tre ghaimeamh agus tre chuilc mar gu'm biodh fios aice air an fhairge phlàigheil a bha gu goirid r'a slugadh a suas. Air feadh na cuilce so tha an t-Arabach gu tric 'na luidhe am folaeh gu leum air an fhear-thuruis agus a spùinneadh.

Bha e air a chreidsinn ré ioma linn nach b'urraim aona chuid lus no iasg fanachd beò anns a' Mhuir-mhairbh, agus gu'n robh an ceò a bhiodh ag éiridh aiseò

cho plàigheil 's g'um marbhadh e eòin ag itealaich os a ceann; ach chunnacas o sin an gobhlan-gaoithe a' tumadh innte airson uisge a thogail a nid; agus tha daoine eile ag ràdh gu bheil iasg innte. Tha a h-uisge co anabarrach làidir 's gur gann a ghrunnaicheas duine ann, agus co saillte 's ma thumar a' bhròg ann gu'm bi i còmhdaichte le sgrath shaluinn nuair a thormaicheas i. Tha an àile co luchdaichte le pronnuc agus salunn 's nach seas aon ach goirid air a bruachan nuair a bhios aodach làn dìubh. 'S bitheanta chithear a' Mhuir-mharbh neo-ghluasdach air fad agus gu h-iomlan marbh ri taobh a' chladaich ged robh an doinnion is mò a' séideadh oirre; agus air an làimh eile 's tric a chithear i fo onfhadh buaireasach, ag éiridh 'na mill eagallach ri aodann nan creag agus àile nan speur. Tha i slugadh suas uisge abhuinn Iordain agus uisge ioma sruth eile, ach cha' n eil i a' cur thairis uair air bith, agus cha mhò tha dol a mach do 'n uisge mhór so r'a fhaicinn. Mun robh e air a thuigsinn gu'n robh na h-uiread uisge ag éiridh 'na chedraich, bha cuid de nàduraich am barail gu'n robh rathad fo thalamh aig uisge na Mara-mairbh do'n mhuir mhóir no do'n Mhuir-Ruaidh; ach a nis gu bheil fios againn air, cha ruig sinn a leas a bhì sealltainn airson dol a mach nach gabh faotainn. Tha Iosephus agus Strabo ag ràdh gu'n do chruthaicheadh an gleann anns am bheil i le dol fodha na dùthcha bha roimhe cur thairis an uisge do'n mhuir-mhóir. Tha dubh-neul am bitheantas a' snàmh

os a ceann, agus tha uamhas a' bhàis a' gur thairis air gach nì. Guth aoibhneis cha chluinnear mu'n cuairt di, ach foidhpe gu tric ulfhartaich agus roidheil bhagarrach, agus 'na dhéigh sin éiridh mill deathea d'am moth-uichear fàile pronnuc gu làidir.

Nach eagallach da rìreadh an léir-sgrios a thainig air an àite so! Bha e roimhe torach eadhon mar ghàradh an Tighearna agus air àiteachaidh le ioma baile àluinn. Pheacaich luchd-àiteachaidh nam bailtean gu h-anabarrach; sgrios an Tighearn iad fein, am bailtean mòra agus an còmhnaid uile, agus air an latha diugh, an àite fuaim an fheadain agus na clàrsaich a chluinntinn o ioma tùr 's ann tha ciùneas a' bhàis a' rioghachadh air fairge neo-chneasda. An àite dannsa agus tein-éibhnis gach oidliche 's ann tha 'n t-àit uile air a luasgadh le oibreachadh oillteil na crith-thalmhainn agus air a' mhilleadh le lasair fheargach an dealanaich, agus a' mhuir ag éiridh 'na mill agus a' brùcadh ri aodann nan creag le gair bhrònach, mar gu'm b'ann a' bàs-bhualadh le osnaich thròm airson an t-sluaigh a ta 'na meadhon. Thig an samhradh agus dùisgidh a' ghrian beatha agus àilleachd anns gach àit eile, ach air an àite so bithidh am bàs agus léir-sgrios a' gur do ghnàth. Ann an aon fhoçal, chaidh a sgrios airson aingidheachd, agus thà agus bithidh e 'na dhearbhadh siorruidh air dian-chorruich Iehòbhab an aghaidh luchd mi-bheus.

LETH-GHAEL.

NAIGHEACHD CIANAIL.

Thachair a' chùis m'a bheil sinn a' dol a labhairt o chionn ghoirid, agus cha'n e faoin-sgeul a th' ann. Bha fleasgach òg agus oighcar bhliadhnaichean an gaol air a chéile, agus fa dheireadh dh' aontaich an càirdean gu'm pòsadh iad—chaidh an là a shocrachadh, agus bhagach uidheamachadh feumail a' dol air aghaidh. An là mun robh 'chùis ri tachairt, ghearain bean-na-bainnse nach robh i gu math, agus dh' iar iad oirre i féin a leige 'na sìneadh. "Leigidh," ars' ise, "ach feumaidh e gur àite socair a bhitheas ann, oir tha mi 'mothachadh nach éirich mi tuille sa' bheatha so." An ùine bheag dh' fhàs i ni bu mhiosa, chuir iad fios air léigh, a dh' aidich 'nuair a chunnaic e i nach robh ach beag futhair aige gu'm faigheadh i' chuid a b'fhearr de'n tinneas. Air an la-màireach thòisich muinntir na bainnse ri cruinneachadh, gun fhios aca mar bhà, agus thainig am ministear mar an ceudna; ach, mo thruaighe! thionndaidh tigh an t-subhachais gu tigh a' bhròin. Chaidh a leigeil ris do bhean-na-bainnse an cor cunnartach anns an robh i, ris an d' éisd i le strìochdadh iomchuidh; fhuair fear-na-bainnse mar an ceudna fios mar bha' chùis, agus ma fhuair cha bu chùis f'harmaid e. Lìon tróm-dhubhachas 'inntinn, agus bha e air a chlaoidh le cràdh anabarrach anama. Chaidh fhedraich dhiubh, an

làthair na cuideachd uile, am b' àill leo, fo leithid de dh' fhiosrachadh, gun rachadh am pòsadh. Theagamh nach do chuir-cadh ceisd riamh; air a leithid do dh-àm, bu deuchainniche na i sò; agus an déigh dhoibh rùn cridhe a chéile a thuigsinn, dh' asluich bean-na-bainnse gu'm feudadh i dol gu bàs mar mhnaoi chaidrich, agus gu'n giùlaineadh fear a cridhe a ceann chum na h-uaighe. Dhùisg an spéis mhòr sò d'a chéile cianalas ann an cridhe gach aon a bha làthair—dhlùthaich iad ri taobh leapa beán-na-bainnse, agus dh' asluiceadh beannachd Dhé le fìor dhùrachd, a' measg osnaichean bristeach o iomad cridhe a bha ullamh gu sgàineadh leis an t-sealladh mhuladach air an robh iad fianuiseach. Ghlac fear-na-bainnse an lamh sin a chaidh gu fa'n a shìneadh dha mar fhianuis air a deòin; ghairm an deagh mhinistear 'nan lanan pòsd' iad, agus 'nan aon iadsan a bha ann am beagan uairean ri bhi air an eadar-dhealachadh a chaoidh. Dh' iadh dor-chadas a' bhàis m'a sùilean agus dh' fhàs a leaba phòsda 'na uiridh a' bàis; agus bha ise a bha beagan làithean roimhe so, an ard dhóchas ri mòr shonàs o chaidreamh gaolach a fìr, 'na sìneadh air an eisinn fuar marbh gun deò, mun dùraigeadh mòran de mhuinntir na bainnse an teaghlach brònach fhàgail.

TINNEASAN AN AN GLASCHO.

RE ceud mhios an t-samhraidh thromaich fiabhruis agus a' bhreac nàdurra air feadh a' bhaile so, air chor agus gu'n robh an Tigh-Eiridinn ròghail ni bu làine na air na miosaibh eile chaidh seachad de'n bhliadhna. Bho lànachd no falamhachd an tìge feudar deagh bharail a thabhairt air fallaineachd no mifhallaineachd a' bhaile.

Ghabhadh a stigh rè a' mhios 370 airfad; air 208 dhiubh so bha fiabhirus, air 8 breac nàdurra, agus air càch galaran neo-ghabhhabh-altach; bu Ghàidheil seathnar do mhuinntir na bric, agus chaoch-

ail triùir do na Gàidheil. Bha tri fichead bàs air feadh an tìge air fad ré a' mhios, àireamh ni 's mò na bha againn roimhe. Air mìos meadhoin an t-samhraidh ghabhar a stigh 383; air 214 diubb so bha fiabhirus, air 12 breac-uàdurra, agus air càch tinncasan mì-ghabhaltach: do 'n 12 air an robh a' bhreac, bhàsaich 5, agus bu Ghaidheil deichnar dhiubb. B'e àireamh nam bàs 64. Tha sinn mar so a' faicinn nach 'eil mìos meadhoin an t-samhruidh ni 's fallaine na 'chcud mhios.

ROB RUADH.

CORN A' MHSIGEIR.

"Am fear thu bha 'pbit' gu tric a' 's tigh-dsd
'S tu cridheil ag dl an dram?
Nach iarradh dhuit féin do fhlaithneas Dé,
Ach beirm a blii 'g éiridh 'd cheann."

'SÈ CLEACHDADH PEACACH NA MISG aon do na dùbhailcean a's duaichni, a's breisleachala, a's miodalaiche, shodalaiche, bhros-gulaiche, mhealltaiche is urrainn teachd an caramh nàdur a' chinne-dhaonna; tha e a' tionndadh bunos-ceann agus a' tur-atharrachadh fìrinnean shuidhichte na beatha; a' deanamh amadan do'n duine thuigseach agus lunnadaire do 'n duine shaothaireach—a' tionndadh sonais gu truaighe, sith gu glàgairachd agus cairdean gu naimhdean; tha e mealltach mar abhall *Ghomorrah*, no meas na craoibhe toirmisgte sin o'n d' thainig cionta agus truaighe do'n

t-saoghal; mar chraobh an *Upais* a' tilgeil a mach air gach taobh fuar-dhealt mhillteach, a' puinnseanachadh blàithean na tròcair agus a' duibhreachadh le clòchadal marbhantach inntinnean a thràilleas truailidh dìbli. Cha 'n eil luchd-aoraidh *Jugurnaut*, ge h-òg a tha iad air an treòrachadh gu slighean carach saobh-chràbhaidh ni's mò no ni's truaighe air am buaireadh na tha iasdan tha cleachdadh ane-measarrachd na dìbhe-làidir, agus a ta am bitheantas le'n dedin a' cumail fòdha gach deagh thogradh, a' dearmad gach dleasnais, agus ag imeachd le làn

fhiosrachadh chum a' chip-thuislidh mhuladaich so, ann an làn-aois am fearalais, a' cur an suarachas na h-uile rabhadh agus earail is urrainn an cairdean is dilse 's is fearr a thoirt doibh, agus a' tréigsinn gach uile thoil-inntinn neo-chiontach agus mheasail chum an glùn a lùbadh do dh-ìodhol sgreamhail, cuthaich, neo-aoidheil na misg ! d' am bheil an dàn a réir coltais a bhí 'na chion-fàth do gach tràilleachd inntinn, mi-riaghailt agus cionta.

Tha cumhachd na TOITE cunnartach agus eagalach, ach tha 'n t-innleachd so air iomadh dòigh feumail ; agus am FÙDAR mar an ceudna, ged tha air uairibh na mìltean 'gam marbhadh leis, gabhaidh c air uairibh eile stiùradh chum math a' Chinne dhàonna ; ach tha cumhachd millteach na misg thar tomhas osceann iad sin, a' léir-sgrìos *nan uile* thà teachd 'na charamh, gun àon ni feumail no ciatach is urrainnear ainmeachadh 'na lorg, a' truailleadh mathair-aobhair gach mothachalachd neo-chiontach agus òirdheire, a' milleadh ìomhaigh dhé ann an gnùis an duine, a' doilleireachadh gach seòrsa fiosrachaidh, eòlais agus tuigse, agus a' gintinn aincolais, féin-spéis, foirneart agus eudòchas, a' breithealachadh an riasoin, a' neartachadh gach droch thograidh, a' fògradh gràidh, agus a' lagachadh na meadhair—a' fuadach faicill—a' salchadh ionracais—a' fìradh na tuigse—a' cìòsnachadh saorsa neo-eisimealachd—a' ceannsachadh neart agus tàbhachd na h-inntinn ; a' milleadh àilleachd—a' caitheamh spionnaidh—a' truilleadh tograidh—a salch-

adh na fola—a' losgadh taobh a stigh an duine—a' lagachadh meirbheidh—a' cur na h-eanchainn troimh a chèile agus a' truailleadh a' chridhe ; a' gintinn meud-bhronn, boile-cuthaich, liunn-dubh agus airtneal, tograidhean mi-nàdurra, mealladh-fracdhair, agus iomadh eucail cuirp ; a' breothadh na h-analach, a prabadh 's a' deargachadh nan sùl, a' togail spad-thinneas pairilis, reamhrachd sgreamhail ghalarach, crith-chinn agus làmh, cuthach no baoghaltachd ghurraiceil ùmpadail ; a' mì-naomhachadh gach ni tha naomha, deagh-bheusach agus luachmhor ; a' cur nan saobhair fo gheasaibh, a' milleadh nam bochdan, a mealladh an teallsanaich, a' ruigh-eachd o'n altair gus an rìgh-chathair, agus a' tilgeadh sìos 's a' maolachadh àilleachd bhoills-ganta shoilleir géiread, foghlaim agus mòrachd cheudfairthean gu coltas baoghalta, pleòisgeach, maol-aigheach, trom-cheannach faoin-chomhradhach, neo-mothachail an daor-amadain ; a' milleadh gach mothuchaidh, a' sgrìos an anama, mèirleach an sporain agus còmpanach a dh-islicheadh meas a' BHAIGEIR ; a' tha coirb-eachd nan òg, nan sean agus nan treun, a' doilleireachadh urram agus òirdheirceas inntinn fhilathail chomasach mhic an duine ; a' tàladh nan neo-amharusach, a' rìbheadh nan neo-fhaicilleach, a' sgaoileadh na cuirp a mhéalladh agus a bhuaireadh an dream a ta cridheil, aighearach, sunudach, rìomhach, a ta faoin, diomhain, stràiceil, uallach, gòrach, amaideach, baoth, chum mire agus sùgradh am mcasg mcalltair-eachd fheadhachais agus cridhe-alas na h-òige, a' cur mu 'n

cuairt nan corn le aoibhneas agus ceol-gàire, a' dùlanachadh gach cùram agus a' deanamh gairdeachais ri cridhealas mòrchuisach, aithghearr — maighdeann bhuaireadail an léir-sgrìos a' seinn — na mìlseanan a's taitniche fo 'n cuimse — mi-stumachd, ana-measarrachd agus ana-mianna neo - gheamnuidheachd 'gam buaireadh agus 'gan greasad gu ionad na dòruinn far am bi tinneas, iarguin agus ganntar, mar nàthraichean millteach ag iadh-adh mu 'n cuairt na h-aitim neo-chùramach bhbras a bhios an sin air a dhòruinneachadh agus a' fulann gear chràdh! Tha a mhaise aillidh a' seargadh mar phreas a ghearrar sìos, tha mòrachd a neart 'ga thréigsinn mar lasair theine, tha c'grodadh 's a' tuiteam sìos ann an staid anabachd. Tha Corn a' Mhsigeir a' fuarachadh fùghantachd, ag isleachadh fiosrachaidh agus foghlaim, a' cur mì-dhreach air gloinead, a' còmhdachadh fir-eantachd agus a' masluchadh urram agus ard-inbhe an duinc; tha e ni's milltiche na a' phlàigh, ni's glutaiche na 'n uile-bheist ioma-cheannach! tha e 'g isleachadh, a' tàmailteachadh, a' goid a thoinisg 's a chéill, a chumhachd agus smachd o'n FHIRIONNACH; ach ma tha anns an t-saoghal so uile creutair is gràineala na duine misgeach, 's i 'n creutair so am BOIRIONNACH misgeach! Aon uair 's gu'n strìochd ise do'n chleachdadh uamhasach so cha 'n eil cainnt air thalamh is urrainn an deicheamh cuid de'n truaillidheachd no de 'n truaighe d'am beil i buailteach a chur an céill! Co luath 's a thachras so tha i 'gabhail a cead do neo-chiontas agus do shìth, agus tha i taladh

a' mhac-mhallachd chum gach dòruinn is guiniche na chéile chur 'na caramh, tha i a' call a mothuchaidh air gach deagh-bheus mállda banail a bha roimbe 'ga sgeadachadh mar thrusgan àillidh; cha leatha-se tuilidh sonas maidne no feasgair, tha aoibhneas sòlasach a' chridhe theas ghràdhaich chairdeil a' teicheadh fada bhuaipe, agus 'na àite tha teachd 'ga h-ionnsuidh iomadh àmhghar agus trioblaid is géire na dh' fhairich iadsan riabh a bha caoidh an càirdean bu dilse 's bu ghràdhaiche; a' fàsghadh na h-àilleachd as a gruaidh; tha e a' milleadh a' ghràidh bu chòir a bhi eadar pàrantan agus an cuid cloinne, a' deanamh màthair mhi-nàdurra, bean mhosach, shalach, neo-sgeinmeil, agus fear-pòsda bruideil borb; tha toilinntinn theaghlachail a' seachnadh na fardoich mhi-shona, a' teicheadh o chomunn nam misgeirean; tha bròn, truaighe agus ainniseachd a' sàrachadh na mnatha, aineolas bochduinn, droch eisimpleir agus dearmadachd a' milleadh nam pàisdean mì-fhortanach, agus do bhach-thoirm fhaoin ghloireach a' phòiteir tha an ùine ghoirid a' freagairt mar thaghairm, caoidhearan àmhgharach na BANN-TRACH àonaranaich ànraich, agus gearan fann an dilleachdain thruaigh air fhàgail gun chòmhnadh gun chobhair! Ma's maighstir esan a chleachdas a' mhisg fàsaidh e eucorach aingidh mi-cheart; ma's seirbhiseach e fàsaidh e mi-onorach, beadaidh, tarcuiseach, cealgach; mar charaid bidh e mealltach, foilleil, agus mar bhall de'n mhòr-shluagh, neo-fhiachail leibideach; fear-spùinnidh, creachadair agus fein-

mhortair; tha daoine matha 'ga mheas mar dhuine tha tur-chailte d'a theaghlach agus do'n t-saoghal, a ta le 'uile dheòin a' tréigsinn gach sonas mairionnach agus clìnteach, a' fuadach bhuaithe ceartas agus suaimhneas, agus ag aonagail 's a' crìonadh air falbh ann an cleachdadh gach dubhailca thig 'na rathad anns na h-ionadaibh dòruinneach oillteil d'am bheil 'inntinn thruaillte a nis 'ga stùradh gun oidhirp sam bith air a thaobh-san chum an seachnadh; mar fhear a ta a' fàilteachadh truaighe agus dìth, anns na h-mìle dòigh a's déisniche 's a's sgreamhala, agus is gan' is airidh air truaghas a' ghabhail deth; tha droch dhaoine 'ga chur air bheag suim agus a' deanamh tàir air; tha daoine measarra air an oillteachadh roimhe agus a' smuainteachadh air a' chaithe-beatha le sgreamh agus déistinn; tha eadhon a' chòmpanaich thruaillidh iad féin a' seasamh thairis air le gaire fanoideach! tha 'inntinn an duine thruaigh fo sgàil dorcha, tha gach còmhluadar creideasach toimisgeil air fhàgail, na h-uile gnothuch air a dhearmad agus diblidheachd agus lùndaireachd neo-dhuineil air faotainn làn bhuaidh air; cha 'n eil e 'na urrainn gnothuichean a chur air aghart mar dhuin' eile, tha eagal air romh chuideachda stuama agus gach fearas-chuideachd a tha neo-lochdach agus neo-chiontach; tha 'n cleachdadh mallaichte so a' mùchadh agus a' truaillidh gach smuain mu stuamachd no ionchuidheachd, agus 'ga threòrachadh chum cleachdadh nam mionn, nam breug agus gach ni tha 'n lorg neo-fhiachalachd. Do' ghnàth

neo-ghrùndail, neo-ghniomhach agus stròghail, faoin, neo-thuigseach, neo-fhreasdalach, bidh e air uairibh ana-céillidh gionnach agus iargalta, làn do spòis féin-bheachdail, ach gun fhoighidin a thrusadh stòrais gu riaghailteach athaiseach mar dhaoin' eile; tha a dhachaidh mi-riaghailteach agus gun tìus; tha e coma 'de' s coltas da, mì-thaingeil mi-naomha, mi-sheirceil neo-thruacanta; air a' chruadhachadh ann an cionta agus ag aomadh chum uile mar dhroch-spioradaibh a' chùl-shleamhnachaidh, no nàmhuid mhìllteach a' chinne dhaoim; cha 'n eil e a' mealtainn uiread de shòchairean na beatha so 's a tha daoine measarra; agus ged nach biodh a' bheatha mhairionnach idir ri teachd cha leigeadh ana-measarrachd leis sòlasan neo-chiontach na beatha so féin a shealbhachadh le tlachd. Faodaidh laigsinn agus dubhachas trùime- 'inntinn stad a chur air car tamuil; ach tha a dhòchas air a losgadh suas, tha 'ghaol agus a chàil air seargadh, tha neart agus tàbhachd 'inntinn air crìonadh, tha a dhroch thograidhean o' am gu 'am a' dùsgadh, agus air call an duinealais 'inntinn a chumadh fodha iad, tha e'gràdh 'na chridhe "Iarraidh mi fhathast e" agus a' tionndadh gu dìbli, dìmeasach, sèapach mar am madadh chum a sgeith, no a' mhuc a' chaidh nigheadh chum a h-aoirneagan san làthaich. Tha na h-uile ni dhàsan neo-bhlada, neo-bhrìghcil, marbhanta, neo-shùndach mur bi e air a bhrosnuchadh le spionnadh buaireadail deoch làidir a chumas suas a' mhisneach car tamuil agus an sin a thilgeas sìos e ni's doimhne na bha e riamh. 'S ann mar

so tha daonnan a' tachairt do'n gheòcaire 's do'n mhisgeir, tha an uile dhòchais bhoillsgeach dhearsach ri sonas an lorg anameasarrachd a' sleamhnachadh as an lamhan agus 'gam fàgail 'nan creich chreachte, spùinte, mhille, air am bioradh le aithreachas agus eu-dòchas feargach cuthaich. Gun umhaill m'a chliù féin tha am misgeir borb mithlusail r'a theaghlach féin agus trodach searbh-chainnteach r'a choimhearsnach; tha 'chairdean a' fàs 'nan coigrich agus tha coigrich a' cur as da gus mu dheireadh am bheil e dol fodha ann an truaighe gun dòchas, ann an léir-sgrìos do-leasachadh agus gu BAS roimh mhithich! 'Se so deireadh muladach an tograidh sgrìosail so a tha sa' cheud dol a mach gu bitheanta r'a fhaicinn an co-lorg caoimhneis agus faoilidheachd chairdeil bhlàth-cridheach! gidheadh is tric is ann o'n aobhar so tha peacadh agus laigsinn, baigeireachd agus eu-dòchas ag éiridh, agus a' gramachadh ri aitim mhi-fhortanach na misg gu deircadh a làithean muladach, agus masladh agus tàir 'ga leanailt chum na h-uaigne agus a' mairsinn mar leus-mara thoirt rabhaidh mu na creagan cunnartach air na sgoilt iadsan a tha nis gu h-ìosal agus gu truailidh 'nan laidhe san ùir!

Gu fortanach do na linnean tha fathast ri teachd cha 'n urrain an cleachdadh gràineil so m'an do labhair sinn grabadh sam bith a chur air a' chràbhadh shoillseachail tha mach air feadh nan dùthchaibh, so a' cùineachadh a' càllachadh agus a' teagasg an t-sluaigh; agus air a chuideachadh le foghlum pailt

agus iomchuidn, fiùghantachd agus fiosrachadh, 's ann tha sinn an dòchas gu'm fògair iad am cleachdadh sgrìosail so agus gach peacadh gràineil eile as ar tìr! Ged tha beatha a' Mhisgeir air a caitheamh ann an diombuil agus mi-ghnàthachadh mi-ghcinnidh air sochairean na beatha, tha e a' faotainn cha'n e amhàin dìmeas agus tàir e choimhearsnach, ach tha e a' dùsgadh feirg an Uile-chumhachdaich, agus an cunnart an tiugh-dhorchadais a bhitheas gun cheann gun chrìoch!!! Is trioblaideach r'a chluinntinn eachdraidh cumhachd an tograidh mhealltaich so a ta an toiseach a' teachd air dhòigh cho shìobhalta chiùin ri sruthan lùbach balbh a' ghlinne, agus gun a' tarring ach beag aire ged tha e daonnan a' dol air aghaidh agus a' meudachadh, gus mu dheireadh a' bheil e air fàs 'na bhras-shruth làidir buaireasach, feargach, a sguabadh leis agus a' sgrìos gach nì agus nìeach a thig 'na rathad! 'S ann amhàin an àm toiseachaidh air a' chleachdadh so a ghabhas e cìosnachadh. Tha déigh air deoch làidir dìreach mar tha déigh air tombaca agus sùgh-cadail; tha na h-uile duine 'gam meas gràineil air a' cheud deuchainn agus cha 'n ann gun spairn is urrain iad leanailt orra, ach a lìon cuid 'us cuid tha cumhachd a' chleachdaidh 'gam fàgail taitneach agus mu dheireadh tha 'n aitim fhaoin, shocharach air a ribeachd air dhòigh is ainmic theid aige air fhuasgladh, Nuair tha e mar so a' fosgladh air féin tuil-dhorsan na millteachd cha 'n eil e comasach a ràdhainn c'ait an stad e,

oir tha togradh na misg cho do-cheannsachaidh ri gorta, do-lùb-adh mar am bàs, agus cìocrach neo-iochdmhor mar an uaigh. Tha so a' leigeil fhaicinn duinn cho cunnartach 's a tha e bhi meachranachd ri *deoch làidir*, agus gliocas nam feadhnach tha fuiréach tur air falbh uaipe agus a tha do ghnàth fa riaghladh féin-smachd dhuineil, a'caidreachadh, a' sireadh agus a' cur air aghaidh fiosrachadh feumail, a' gabhail tlachd ann an ionnsuchadh, agus gach leasachadh cliùiteach, agus ann an sonas saothreachail dìchio-lach an còimhearsnach, agus a' roghnachadh beannachdan slàinte-cuirp, neò-chiontas agus sith, thar bach-thoirm chonghaireach aimhreiteach na pòit, agus slao-daireachd fhuasgailte neo-mheasarra, ged robh iad air an sgeadachadh leis gach faoin-riomhadh mealltach a ghabhas càramh m'an tmchioll.

Mo thruaighe mo thruaighe ! iadsan a ta cho fad' air am buaireadh 's gu bheil iad ag òl deoch na dí-chuimhn na bhàthadh nan àmhghar a tharruing an deoch so féin orra ! iadsan a ta cho tur air an truailleadh 's gu bheil iad a ghnàth a' togairt do na h-ionad-

aibh dòrainneach ris na chuir sith agus suaimhneas cùl ! far nach 'eil neo-chiontas no dòchas idir a' teachd ! Ach có 's ùrrainn *ochòin!* a ràdhainn air an sonsan a' ta fo bhinn-dìtidh an Uile-Chumhachdaich, nuair tha iad a' mì-bhuileachadh an cumhachdan agus gach cothrom agus fiosrachadh a bhuilich esan orra, a leanailt a' phuinnsein a tha air a chomharachadh a mach agus air a mhallachadh 'na uidheamachadh, anns a' bhascaid agus anns an tigh-thaisg, anns an tigh-chòmhnuidh agus air a' mhagh ! Fàgadh gach aon matà leis 'm bu mhiannach e féin a thogail as an duslach, agus a tha 'n déigh air deagh chliù agus saobhbreas, sliheannan sgriosail na pòit ! Seachnadh iad DROCH CUIDEACHD, DIOMHANAS, STROGHALAS, MIMHEASARRACHD agus OLUICHE AIR SON AIRGID. An sin òiridh fireantachd, neo-chiontas agus cridhealas mu 'n cuairt doibh a sgiamhachadh agus a bheannachadh na talmhainn ! Mar a sheachnadh sibh mata gach truaighe shaoghailta agus shiorruidh, foghlumaibh MEASARRACHD O CHORN A' MHSIGEIR.

EAD. D.

FREAGRADH DO LITIR A' "GHILLE CHARRAICH."

A Theachdair ùir,

'S iongatach leam gu'n tugadh sibh àite nur duilleagan prèiseil do ghearan a " Ghille Charraich," mar a rinn sibh sa' chòigeamh àireamh, no a dh-anoa chuid gu'n gabhadh sibh 'f hocal-san mar fhìrinn gun dà thaobh na cùise a hluinntinn. 'S fhada o'n chuala sibh, Tha dà thaobh aig

bàta 'n aiseig; agus tha dà dhòigh air sgeul aithris.

Mun tugadh sibhse binn a mach, agus mun craobh-sgaoil-eadh sibh an sgeul air feadh na dùthcha, shaoilinn gu'm b' iom-chuidh an nì gu'n éisdeadh sibh na bha aig a'mhaighstir-sgoilè 'a ràdh air a shon féin mun cuir-

eadh sibh 'aimn a mach r'a chagnadh am beul an t-sluaigh nach iarradh na bhfearr air am air bhith na ministear no maighstir-sgoile fhoatainn eadar am fiacabh. 'S math is aithne dhomh co e' n "gille carrach mac na bantraich," an slaod mosach! 'S oil leam nach robh slatag righin challtuinn agamsa thairis air a cheann grannda 's air m' fhocal gheibheadh e cireadh nach di-chuimhniceadh e an da latha so.

'S math tha fios agaibhse, a Theachdaire (a dh' aona chuid bha fios aig an fhear nach maireonn an seann Teachdaire) nach 'eil daoine san dùthaich a's miosa giullachd na na maighstirean-sgoile Gaidhealach, daoine 'chaith mòran ùine air foghlum fhoatainn—daoine d'an éiginn giùlan stòlda riaghailteach a leantuinn, agus am bitheantas daoine ionraic, diadhaidh, tha 'ga dheanamh sin; agus aig a' bheil seòrsa de leth uaisle r'a chumail suas, agus meas 'us deagh aimn san sgìreachd; ach a dh-aindeoin so cha'n eil luchd ceairde san dùthaich is lugha aig am bheil air son an saothreach; no tha air am fàgail ann am bochduinn co mòr riutha. Gheibh an gobhainn luach a shaoithreach mar dh' oibricheas e—geibh an greusaiche pris nam bròg—an tàillear mar a dh' fhuaigheas e, agus am figheadair diolar dha saothair a làmh. Gheibh fear an tigh-òsda paigheadh an uisge-bheatha a h-uile leth-bhodach, oir bu tàmailteach so fhàgail gun dòid; ach am maighstir-sgoile bochd cha nàr 's cha pheacach, esan a spùinneadh 's a mhealladh. 'S minic a choisich mi o mhoch gu anmoch

air feadh na sgìreachd ag iarraidh airgid-sgoile agus a phill mi san fheasgar gun uiread agus luach peic mhine fhaotainn.

Tha na ministearan agus daoin-uaisle eile glé thogarach air dilleachdain agus clann dhaoine bochda chur do'n sgoil agus litir a thoirt doibh do'n mhaighstir; ach shaoilinn gu'm bu fhreagarach an n' dhoibh ràidhe no dha phàigheadh air an son. An cuir iad dilleachdain le litir, a dh' ionnsuidh a' ghreusaiche dh' fhaighinn paidhir bhròg, no dh'ionnsuidh an tàillear a dh' fhoatainn paidhir bhrigsean? 'S beag mo chùram; tha fios aca ciod a thigeadh as a lethid sin; ach a h-uile cailleach, a h-uile slaod lùndach leasg nach dean obair no cosnadh, a h-uile misgeir tha dearmadach m'a theaghlach cha'n eil aca ach ceum a ghabhail gu ministear no duin'-uasal san dùthaich, agus an gearan a dheanamh, agus grad gheibh iad litir agus spar-rar "gillean carrach" air a' mhaightstir-sgoile mar chuireadh a chailleach air Eòghan, a dheoin no dh-aindeoin; agus ma bheir mi clibbeag dhoibh taobh an leth-chinn no ma dh-fhàisgeas mi cluas aona gharraich 'nam measg, no ma bheir mi achmhasan air bhith dhoibh, air falbh gabhaidh iad le casaid agus gearan, agns cha leòir sin, ach 's éiginn litir a chur san Teachdaire air ùr g'ar smàdadh agus a thogail fanoid na dùthcha 'nar n-aghaidh. Air m' fhocal nam bithinn-se cho bras ullamh air eachdraidh na h-uile gille carrach san dùthaich asgriobhadh 's a chur a mach d'ur n-ionnsuidh agus a liughadh leisgeul lùbach

brìagach agus diùltadh mosach a gheibh mi eadar dhà cheann na bliadhna o dhaoine nach saoilleadh sibh, bheirinn air iomadh aon amharc glé neònach an ath uair a thigeadh an Teachdair ùr do'n dùthaich. An cluinn sibhse mise, Theachdaire, eadarunn féin, ma 's iad na tighearnan beaga iad féin, cha 'n ann aon uair no dà uair a theid sinn a dh' iarraidh ar còir féin orra, agus 'nuair a gheibh sinn e 's ann le diomb agus gearan, ged tha ar còir air co math 's a tha 'n còir-san air a' mhàl. Tha airgid sgoil' agam an aghaidh dhaoine san sgìreachd o chionn leth-dusan bliadhna agus cuid diubh an còthrom math, ach gun tighin air airgid cha toir iad sguab no adag arbhair dhomh airson a' mhairt, no croidhleag bhuntata do'n teaghlach. Tha garraich bheaga mhiomhail is aithne dhomh bha iomad ràidhe ann am sgoil gun aon sgillinn a phàigh-eadh dhomh, 's cha toir iad uibhir latha dhomh sa' bhlar-mhòine no 'thogail a' bhuntata, agus gad cìsg cha d' thug a h-aon diubh am ionnsuidh riann; ach ma thuiteas dòmhsa dol latha o'n tigh, no dol a mach air dorus an tigh, cha chluinnear ach gearan a's casaid, agus chun-

naic mi riamh gu'm b' e 'n slaod lùndach leisg aig am biodh a chasaid bu laidire.

Mo "bhriogean cordurò" gu dearbh! 'De sin dāsan an trusdar 'de 'n seorsa bhriogean tha mi 'caitheamh? Mo "shùilean biorach dubha!" Cha b' ionann sin 's a shùilean-sa, an glog-shuileach glòireann ceanann.

Agus a nis a Theachdair ùir, slàn leibh air an àm! ach na biodh sibhse choteòm air casaid a ghabhail an aghaidh mhaighstirean-sgoile. Nam biodh mo shaoghal ri tòiseachadh a rithist, b' fhearr 'leam a bhì 'm cheard na 'm mhaighstir-sgoile Gaelach. Bhiodh an sin agam m' asail fhad-chluasach athaiseach—leanabh anns gach cliabh—aon eil' air an t-srathair—an naoidhean aig mo mhnaoi ga ghùllan air a h-uchd, agus mi féin a' coiseachd le n' phib bhig Eirionnaich fo m'achlais, am balg-séididh air mo dhruim le m' chuid òrd 's gach acfhuinn eile. Sa' gheamhradh bhiodh gach uamh dhorcha 'na dachaidh dhuinn, agus dh' fhòghnadh sgàile nan creag san t-samhradh.

Slàn leibh a rithist! 'Nuair a gheibh mi 'm beagan mòine chur a stigh bidh sibh an cunnart litir eile fhaotainn o'n.

MHAIGHSTIR-SGOILE GHAELACH.

MAR CHAIDH CALAIS A GHLACADH.

CHUIR an treas Edward, an déigh blàr Chressy, séisd ri Calais. Dhaighnich e a champ co laidir 's nach robh uile chumbachd na Frainge 'nan urrainn thoirt orra géilleadh, no idir aon ni a chur do'n bhaile a dheanadh

còmhnadh riutha. Dhion muinntir a' bhaile iad féin gu gaisgeil foghainteach. Bha nis còrr agus bliadhna o'n a chuairtich Edward, le 'fheachd buadhar, am baile. Bha'n Eorp' air fad ann an iomaguin mar cbrìoch,

naicheadh a' chùis. Ach fa dheireadh rinn cionlòin an gnothach a luathachadh.—An déigh do' mhuintir a' bhaile ioma cruaidh-chas an barrach fhulang, chuir iad romha oidheip a thoirt air camp an nàmhaid.—Chaidh iad gu misneachail a mach; choinnich am feachd Sasunnach iad; agus an déigh dhoibh cath ro shearbh a chur, gblacadh an Ceann-feachd Frangach, agus chaidh a' chuid a dh' fhan beò de'n arm a stigh do'n bhaile. Thuit riaghladh a' bhaile air *St Pierre*, duine neo-inbheach do thaobh breith, ach àrd do thaobh deagh-bheus: Thairg e géilleadh do *Edward*, nan ceadaicheadh e dhoibh am beatha agus an saorsainn. Chum nach measte gu'n robh e ro an-ìochd-mhor, dh' aontaich e am mòr-shluagh a chaomhaidh, nan d'thugadh iad suas dhàsan sèath-nar de na daoine b'urramaiche bh' aca le cùird m'am muineil chum dìoladh a thoirt airson mar bhrosnach iad an cumanda gu ar-amach 'na aghaidh. 'Nuair a dh' innis a tteachdaire, *Sir Walter Mauny*, dhoibh na cùmhnantan air am faigheadh iad as, ghlac oillt agus mòr-uamhunn gach aon diu. An déigh tosd fada gu h-acaineach tróm, thuir *St Pierre*, air dha dol suas air ionad àrd, ris a' mhòr-chuideachd:—"Mo chàirdean, tha sinn an diugh air tuiteam ann an airc ro mhòr. Feumaidh sinn strìochdadh do thoil ar nàmhaid, no ar clann bheag, ar mnathan, agus ar nigheanan a thoirt thairis do ana-miann chìocrasach an airm. A' bheil aon dòigh air so a bhacadh, leis am feud sinn iadsan a bh' air cho'-dìol ruinn féin a

shaoradh, no an leig sinn leo am bail' a ghlacadh, agus léir-sgrìos agus fàsachadh a tharruing air? Thà, mo chàirdean, aon seòl againn air sin a sheachnadh, dòigh àghmhor, urramach, agus chliu-teach! A' bheil aon fhear 'n ar measg leis an ionmhuinne cliù na a bheatha? Ma thà, thugadh e suas e féin mar ìobairt arson tearuinteachd a shluaigh! Measar taitneach e leis a' Chumhachd sin a thug thairis 'aona mhac chum an cinne daonn' a thèarnadh!" Labhair esan,—ach cha dubh-àirt duine focal. Dh' amhairc gach fear m'a thimchioll dh' fheuch an robh de mhisnich agus de dh-fhiachalachd aig a h-aon diu na thairgeadh e féin. Mu dheireadh thuir *St Pierre*: Is cinnteach mi gu bheil iomad fear ann an so, a tha nì's deal-asaiche gu e féin ìobradh, na mise, ged a tha 'n inbhe chum a' bheil mi air m' àrduchadh, le ciomachas ar Ceannaird, a' toirt còir dhomh air mo bheatha féin a thoirt suas an toiseach chum sibhs' a shaoradh. Tha mi 'ga dheanamh gu làn toileach. Cò thig a rithist?" "Do mhac," ghlaodh òganach nach robh fathast 'na làn fhàs.—"Och, mo leanabh!" a deir *St Pierre*: "théid mise 'n sin ìobradh dà uair—ach cha'n e sin a thachair, 's ann a ghin mi thu an dara b-uair.—Cha 'n 'eil do bhliadhnaidh ach tearc, a mhic, ach tha iad iomlan. Tha 'n neach a dh' fhuilingeas airson na còrach air ruigheachd a' mhaith a's àirde sa' bheatha so. Cò thig a ris, mo chàirde? 'Se so am nan laoch:" Do charaid, a deir fear. T' fhear-cinnidh, a deir fear eile. Agus mise, deir fear eile.—"Mo chreach!" dh' éigh *Sir Walter*

Mauny, C'arson nach ann de mhuintir Chalais a bha mi?" Bha 'n seathamh fear fhathast a dh'orra, ach cha b'fhada thachair sin, oir bha nis cruaidh strìgh am measg an t-sluaigh có am fear a ghabhte. Chaidh an sin iuchraichean a' bhaile a liuthairt do Shìr *Walter*. Ghabh e na sè prìosanaich fo' chùrain; — agus thug e àithne na geataichean fhosgaidh, a' toirt earail dhoibhsan a bha leis muinntir a' bhaile fhaicinn saor slàn le 'n teaghluchibh tre champa nan Sasunnach.— Ach mun d'fhalbh iad, dh'asluich iad comas an cead deircannach a ghabhail de'n mhuintir a shaor iad. 'Sann an sin a bha 'n dealachadh brònach! Dhùmhlaich iad eadar shean agus òg mu thimchioll *St Pierre*, agus a chòmpanach. Phòg agus chnìodaich siad iad leis an deòthas bu chaomhaile agus bu dealasaiche; thuit iad le ùmhlaich 'nan làthair. Chualas an osnaich, agus an tuireadh ann an camp nan Sasunnach. Thuig iad mu'n àm so ciod a thachair ann an Calais. Chual iad caoidh chràiteach, agus bha truas mu' aca dhiu: Chuir gach fear de'n arm seachad càileiginn d'a bhiadh féin chum a thoirt do mhuintir a' bhaile, a bha dlù air a' bhàs le gorta; agus luchdaich iad iad le uiread 'sa b'urrainn doibh a ghiùlan, chum lòn a bhi ac' air an t-slighe. Mu dheireadh thàinig *St Pierre* agus a cho-luchd fulaing, fo chùram Shìr *Walter* agus an fhreiceadain. Cha robh duine sa' champ nach do thàom a mach 'gam faicinn. Thug iad ùmhlaich dhoibh air gach laimh. Mhol iad an cruadal sin d'am b'èiginn doibh urram a thoirt, a

choisinn an nàimhdean; agus mheas iad na cùird sin, a ghabh iad le 'n deòin m'am muineal, nan suaicheantais a b'urramaiche na aon ni a dh'fheudadh rìgh Shasunn a bhuileachadh orra. 'Nuair a thainig iad 'am fianuis an rìgh, thuir e "An iad sin no daoib' a b'urramaiche bha ann an *Calais*? " "Is iad," a deir *Mauny*, "ni h-e amhàin ann an *Calais*, ach is iad na daoib' is inbhiche anns an Fhraing, ma bhios cruadal agus duinealas air am meas mar ghnìomh euchdach." "An d'thugadh seachad iad gun ainneart?" a' deir an rìgh, "an robh othail no buaireas a' measg an t-sluaigh?" "Cha robh a bheag, le cead ur mòrachd; b'fhearr leis an t-sluagh gu h-ìomlan dol gu bàs a roghainn air an fhear bu shuaraiche dhiu sin a liuthairt do d'mhòrachd. Thug iad uile iad féin suas le'n saor thoil, chum an cinn luachmhor iòbradh a chosnadh saorsuinn a' mhòrain." Ghabh an Rìgh doimheadas ris a' chainnt so ach chuimhnich e air a' chomas-labhairt a th'aig na Breatunnaich; agus chum e air féin. Thuir e, "Tha fiosrachadh gach linn a' dearbhadh nach 'eil meachainn agus bàighealchd ach a' furan dhaoine gu tuille ciont' a chur an gnìomh. Tha teannachd smachdail air uairibh feumail chum peanas adheanamh air na ciontaich, chum gu'n strìochd a' chuid eile. Falbh," thuir e ri oifigeach, "thoir leat na daoine sin chum an cur gu bàs. Tha ur ceannairc," a deir e ris na prìosanaich; "tha ur n-ar-amach 'am aghaidh-h-se, ur rìgh dligheach, air antromachadh gu mòr le'r ladurnas agus le'r cion meas air mo chumhachd." "Cha 'n 'eil

sinn ag iarraidh a bhéag air do Mhòrachd," a' deir *St Pierre*, "ach ni nach comasach dhuit a dhiùltadh." "Ciod e sin?" a deir an rìgh. "Am meas a tha dlìgheach dhuinn," arsa *St Pierre*, agus e 'falbh a' mach le 'chòmpanaich.

Air a' cheart am so chualas iolach bhuaidh anns a' champ. Bha 'Bhanrìghinn air ùr thighin le feachd lionmhor chum an còmhnadh. Ghrad dh' fhalbh *Sir Walter* 'na comhdhail, agus dh' innis e gu luath dhi mar thachair.

Co luath 's a chuir an Rìgh agus a' chuir fàilt oirre, dh' iarr i guth uaigneach de'n rìgh. "Mo Thriath," a deir i, "cha'n ann a tha chùis mu bheil mi dol a labhairt mu thimchioll beatha àireamh bheag de luchd-ceairde. Is ann a bhuineas e do dh-urram rìoghachd Shasunn:—Buinidh e do chliù m' *Edward*, m' fhir-phòsda, agus mo rìgh. Air leat gu'n do dhìt thu seathnar de d' naimdean gu bàs—Cha do dhìt; ach dhìt siad iad féin; agus b'e an cur gu bàs am breith féin, agus cha b'e òrdugh Rìgh Shasunn. "Rinn iad iad féin a ghiùlan gu ciatach, bhà'n gnàthachadh urramach; cha'n fheud mi gun bhi measail umpa am feadh a tha farmad agam riutha, a chionn nach d' fhàg iad againn aon ear-rann de'n chliù sa' ghnìomh so, ach a mhàin gu'n d'thug sinn maitheanas beag suarach dhoibh. Tha mi 'g aideachadh gu'n do thoill iad gach olc o d' làimh. Dhearbh iad gu'm b' iad féin na naimdean bu chumhachdaiche agus bu do-chìosmaicht a bh' agad. Is iadsan a-mhàin a chuir an aghaidh do bhuaidh

chaithreimich, agus a chum uait an crùn sin a bhà'n dlìghe dhuit a t' òige. Uime sin am bu chòir dhuit duais a thoirt dhoibh? gu'n géilleadh tu d' an iarrtuais, gu'n riarachadh tu an cìocras, agus gu'n crùnadh a leithid sin de bhàs cliù an samhail-san àrdachadh os ceann nam flath bu tréine, nach mòr an tàmailt a bheireadh e do ainm *Edward*, leis gach buaidh a fhuair e? Nach abradh daoine nach 'eil meas aig Rìgh Bhreatainn air ard-fhìughantachd agus air cruadal? agus gur iad na ceart daoine tha e 'g òrduchadh gu' bàs chiontach, na h-aon daoine tha toilltinn meas agus miagh a' chinne-dhaonna. Bhiodh an t-àite air am fuilingeadh iadsan 'na ionad urramach dhoibhsan, ach na ionad tàmailte agus mì-chliù do *Edward*; 'na sgainnil d'a bhuaidhibh, agus 'na mhas-ladh air 'ainm. Cha dean sinn an toileacha sin riutha air chor air bith; ach gu ma fearr leinn am mealladh 'nan dòchas, o'n bu deòin leo iad féin àrdachadh air ar cosd-ne. Cha'n urrainn duinn cliù a leithid do iobairt a chumail uapa, ach feudaidh sinn gun an làn toil a leigeil leo; ann an ionad a' bhais sin a shocrachadh an cliù-san, gu ma fearr leinn an luchdachadh le sochairibh; cuireamaid gu h-amhladh iad le gnà mholadh. Cumaidh sinn uapa an cliù sin o'n t-saoghal, a thig do ghnà orrasan a dh' fhuilingeas airson deagh-bheus." "Tha mi a' lan-chreidsinn na thubhairt thu—Biodh e mar is àill leat." arsa an rìgh; "cuir stad air iad a dh' fhuilang; faigh gu grad iad 'nar fianuis." Thàinig iad; am feadh a bha

'bhàn-rìghinn le gnùis agus le cainnt thlàa' nochdadh maldachd agus caoimhneas dlù-thàirngeach, agus labhair i mar so riu-tha. "A mhuintir na Frainge, agus a luchd-àiteachaidh Chalais, chuir sibh sinn gu mòran cosdais agus calldaich ann an ni agus ann an daoine ann am faighinn ath-chòir air an oighreachd bu dligheach dhuinn; ach rinn sibh-se, a rèir ur barail mhearachdaich, mar a b' fhearr a dh' fheud sibh; agus chà'n fheud sinn gun mheas a bhì againn air a' chruadal agus air a' ghaisce sin leis an do chumadh co fada o'r cuid féin sinn. A shaor dhaoine urramach, a dheagh luchd aona bhaile! ged a bha sibh 'nur n-eascairdean d'ar pearsa agus d'ar crùn, is èiginn duinn a bhì measail umaibh. Chaidh ur làn-dearbhadh. Tha sinn a' toirt dìbh ur cuibhrichean; tha sinn 'g' ur toirt o ghrad bhàs; agus a' toirt taing dhuibh a chionn a theasgag dhuinn, nach ann a tha ro-oirdheirceas a' teachd o fhuil, o ainm, no o inbh; ach gu bheil subhalc a' sgaoileadh urram os ceann na tha aig rìghrean; agus gubhaeil iadsan air an do bhuilich an t-Uile chumhachdach baraillean mar tha

agaibhse, gu cothromach air am meas os ceann gach urram saoghalta. Tha sibh a nis saor gu falbh romhaibh chum ur càird-ean, ur luchd dùthcha, agus a dh' ionnsuidh gach neach d'an d'fhuair sibh am beatha agus an saorsuinn, air chumha 's nach diùlt sibh comharan air ar meas. Ach 's mòr a b' fhearr leinn ur càramh ruinn féin leis gach nì bu luachmhoire; agus chum so adheanamh tha sinn a' tairgseadh dhuibh rogha gach urrainn agus inbh a th' aig Edward r' a bhuil-eachadh. Tha sinn 'an tòir air cliù, ach do ghnà càrdeil do dheagh-bheus, bu chaomh leinn gu'm feudadh Sasunn urn-èamh a measg a cloinne." "O! mo thruaighe mo dhùthaich!" ghlaodh St Pierre, "s'ann a nis a tha fath eagail orm air do shon. Tha Edward a' cìosnachadh bhailtean, ach tha Philippa a' toirt buaidh air cridheachan." "A dhuin' f'hoghaintich," a deir a Bhan-rìghinn "Carson a tha thu 'g amharc co dubhach?" "Le cead ur mòrachd," thuirt esan, "nuair a gheibh mi a leithid eile de chothrom air dol gu bàs urramach cha bhì duilichinn orm nach d' fhuiling mi 'n diùgh e."

LEABHRAICHEAN GAILIG.

CHÀ'N eil mòran dìu so a' teachd a mach air an àm. Chaidh àireamh de SHEARMOINEAN MR RALPH BASKINE air an eadar-theangachadh le Mr Aonghas Dòmhnallach ann an Uchadhainn, a chur a mach o chionn gholrid. Tha iomadh duine foghlumte agus crìbhach a' meas gu'n d'rinn na searmoinean so anns a' Bheurla mòran feum do dh-ioma milc Crìosduidh; agus ged tha sin ag aideachadh nach d' fhuair sinn fhathast cothrom air an leughadh, tha sinn an dòchas nach caill iad a' bheag d'an dreach no d'an èifeachd ann an canain dhruigheach nam bean. Tha'n clò-bhuailadh math agus a' phris cuimseach, 5 tasdain.

Tha lughad foighneachd 'ga dheanamh mu "ADHAMH agus EUBH." Mhicalla 's nach feud sinn gun iomradh aithghearr thoirt air, agus is math leinn e bhì 'nar comas innseadh d'ar luchd-dùthcha gu bheil e 'g obair air a' fatha 's a' dlì-oidhe; ach thatar 'ga phianadh le forghais. Sioma fear nach 'eil cho sedta ri Mactalla nach a'bradh dìogma dhèibhina gus am biodh a' chuid bu mho d'ic crìochnaichte; agus cha b' ioghuadh leinn ged a b' e sin doigh a' ghabhas esan an ath leabhar a chuireas e mach.

Cha 'n urrainn an leabhar so bhì mach nì's luaithe na toiseach a' gheamhraidh air a' chuid is lugha.

Tha sinn a' cluinntinn gu bheil iad a' faotainn mòran sgadain san iar-thuath, agus is mòr am beannachadh do dh-ioma teaghlach bochd gur h-ann mar sin a tha. Tha sinn an dòchas fa stiùradh an Fhreasdaill gu'm fuadaich so an ganntar a dh-fheuch cho goirt riutha.

AMERICA.

Tha sinn 'ga mheas 'na nobhar-thaingeachd do dh-ioma duine foghainteach agus ioma teaghlach deanadach deagh-bheusach a tha 'gun sàrachadh san dùthaich-sa, gu bheil e nis 'nan comas dol thairis do dh-America gun chostas sam bith airson bidh no fàraidh. Tha cuideachd air éirich 'suas o chionn ghoirid a tha air ceannach farsuingeachd mhòr fhearainn ann an *New Brunswick* agus *Nova Scotia*; agus chum an fearainn so àiteachadh tha iad a' tairginn daoine bochda nach urrainn pàigheadh air a shon a thoirt a mach agus an socrachadh ann am fearann aig mál sgillinn Shasunnach an acair sa' bhliadhna agus e 'nan comas an gabhalaichean a cheannach an taobh a stigh do dheich bliadhna. Gu ma fada robh e bluainne combairle thoirt air duine sam bith a tha sona san dùthaich-sa, a fàgail airson dùthaich sam bith eile air unchdar an demhain; ach tha mòran eadar sin agus duine bhi 'ga shàrachadh 'sa' bristeadh a chridhe o thoiseach gu deireadh na bliadhna. Tha cuid a dhaoine nach fàgadh an dùthaich so ged a bhiodh iad fèin 's an teaghlachean a' dol bàs mu na gàracha càil. Riuthasui cha'n eil feum a bhi 'bruidhinn, ach tha sinn cinnteach gur h-ioma teaghlach fàchail a ghabhas an tairgse fhàbharach so a tha iad a' fìotainn. Pàigheadh a' cheud bhàrr prìs an fhearainn agus na h-uile costas eile tha 'na dhéigh ged a cheannachadh iad e; agus tha dearbh-fhios againn gu bheil so fìor.

MARGAIDHNEAN.

Mairt' heoil	o	3 gu 7	sgillean am pùnd.
Muilt' heoil	—	5 — 7	— —
Laoigh' heoil	—	5 — 8	— —
Fèoil Uan	—	4 — 6	— —
Min-choirec	—	20	sgillean, gu 2 sgillinn Shasunnach a' chlach.
Buntàta ùr	—	6	sgillean a' chlach.
Im ùr	—	—	sgillinn Shasunnach am pùnd.
Sgadain ùr	—	2½	sgillean am pùnd.
Builtoun nan 4 pùnd	—	7	sgillean agus 6 sgillean.
Uighean 8 sgillean.	—	—	—

D'AR CAIRDEAN.

'S ann le INNEAL-TOITE chaidh an àireamh so de'n Teachdair a chlàb-bhuaidh; agus tha sinn am barail gur e so a' cheud Ghàillig a chaidh riann a chur a mach leis.

Fhuair sinn litir à Clachnàharic a chuir beagan iongatais oirnn. Bha marbh-rann air bàs mnatha 'an cois na litreach, agus anns a' mharbhrann bha 36 rannan. Bha'n litir gu fìor shmasmhor air asgriobhadh, ach a' bagradh mur cuireamaid a' mharbhrann san Teachdaire gu'n sguireadh esan d'a leughadh! Nise 's fada ghabh e bhuaime an tuille duilichinn a chur air duine bha 'caoidh bàs a chéile, cò air bith e, ach cha'n fhuitig sinn a leithid so do smachdachadh mì-mhodhail; agus 'se 'bheatha sgru do'n Teachdaire, agus theid a mharbhrann a chur gu cìramach g'a ionnsuidh.

Cluinidh ar caraid ann an Gleann-Nibheis uainn san ath àireamh. Is duilich leinn nach d' thainig a litir beagan ni bu tràithe.

Fhuair sinn litir, "Fhuidh O'Seanachaidh." Tha cuid de'n ramdachd nach dean feum, agus b'fhearr leinn gu'n tugadh e sgrìb bheag mhineachaidh air; ach cluinidh e uainn gun mhòran dàil.

Freagraidh sinn cairdean "Uilleam Thómais" san ath àireamh.

Ann an ath Theachdaire bheir sinn seachd cuibhrionn do dh-eachdruidh EILEANAN NA MÀRA MU DHEAS, agus mar chaidh an luchd-àiteachaidh a bha roimhe sin ann an tur-dhorchadas iompachadh chum a' chreidimh Chrìosdaid; agus theid so a leanail o àireamh gu àireamh.

GLASGOW:

PRINTED BY GEORGE BROOKMAN.

BÙTH ÙR ADAICHEAN, 57, SRAID CHATHCART,

GRIANAIG,

Bùth-meadhoin aitreabh ùr Mhr. Camshron.

THA

MACPHARLAIN 'S A CHUIDEACHD

Gu taingeil a' tairgseadh buidheachais airson nan iomad fàbhar agus aobhar-misnich a fhuair iad o'n a thòisich iad ri gnothuichean. Bidh e do ghnàth 'na dhùrachd sònruichte leó an caoimheas so a thoilltinn le leanailt air ADAICHEAN a DHEANAMH ANN AN GRIANAIG, a bhitheas air a' chuid a's lugha co math ri Adaichean Lunnuinn, no àite sam bith eile tha comharaicht' airson Adaichean, ann an eireachdas, ann am buanas, agus ann an eutromachd. Tha iad air socruchadh dòigh air am faigh iad na cùntais a's tràithe mu na fasain ann am prìomh-bhaile na ròghachd, agus ann an àiteachan fasanta eile.

Tha iad a' toirt cuireadh tighin tràthail a dh-fhaicinn an cuid bathair aig an àm so, anns am bheil co-chruinneachadh taghta anns na FASAIN A'S UIRE—ioma seòrsa gu sònruicht' air an deanamh airson dhùthchannan blàtha, agus cuibhrionn mhór eile d'an ADAICHEAN barraichte FRANGACH iar ùr thighin o'n tigh-oibreachaidh.

Orduighean airson Adaichean de chumadh, meudachd, cudthrom, no dath sònruichte sam bith, gu grad air an coimhlionadh.

Comh-chruinneachadh de sgàileagain shìoda, chotain, agus iomad seòrs' eile—Roghainn lìonmhor de cheapan-turuis—Aireamh bheag ioma-dhathach de *Bhèabhair* chaileagan—Boineidean Ghlinnc-garaidh, a. m. s. s.

GRIANAIG, *Mios a' Mhàigh*, 1836.

“Tha Mr. M'Ph. 's a chuideachd iar gabhail móran saoitreachd chum iomad leasachadh neo-theagmhach a threòrachadh ann an deanamh an cuid bathair.”—*Litir-rabhaidh Ghrianaig.*

“'Se miann Mhr. Mh'Ph. 's a chuideachd a thairgseadh do'n mhórshluagh toradh an rannsachaidh shaoithreachail a chuir iad air chois, agus a chuir 'nan comas iomad leasachadh luachmhor a dcanamh ann an dòigh-oibreachaidh an cuid adaichean.”—*Litir-fhiosrachaidh Ghrianaig.*

THE HISTORY OF THE

PROVINCE OF NEW HAMPSHIRE,

FROM 1623 TO 1776.

BY JOHN W. CLARKE, ESQ.

1858.

THE HISTORY OF THE PROVINCE OF NEW HAMPSHIRE,

FROM 1623 TO 1776.

BY JOHN W. CLARKE, ESQ.

1858.

NEW HAMPSHIRE: PUBLISHED BY J. W. CLARKE, AT THE PRESS OF J. W. CLARKE, 1858.

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

CONTENTS.

	PAGE
Ancient Highland Legend—The Stewarts of Garth, ...	185
The Duke of Alva's Breakfast, ...	186
Alibeus the Persian, ...	188
Intention to Murder Punished, ...	191
Horses and Steam, Comparative Powers of, ...	192
Highland Legend—The Keppoch Murders (continued), ...	193
The Golden Age, ...	197
Song, ...	198
King David's Imprecations, ...	199
The Dead Sea, ...	200
Melancholy Celebration of a Marriage, ...	203
Glasgow Royal Infirmary—State of Public Health, ...	204
The Drunkard's Cup, ...	204
Answer to the School-boy's Humorous complaint in Part V., ...	209
The Siege of Calais, ...	211
New Gaelic Publications, ...	215
News, ...	215
Markets, ...	216
Answers to Correspondents, ...	216

